

Mesék a szerelemről

VÁLOGATTA ÉS SZERKESZTETTE
ÁGAI ÁGNES

TARTALOM

- Az elátkozott királyfi és a hűséges királylány (*Óegyiptomi mese, Bartóc Ilona átdolgozása*)
- Dilára királynő és a tibeti király különös története (*Mese az Ezeregy napból, Vázsonyi Endre átdolgozása*)
- Orpheusz és Eurüdiké (*Ógörög mitológiai történet, Román József feldolgozása*)
- Ámor és Pszühké (*Görög-római mitológiai történet, Benedek Elek átdolgozása*)
- Zsen, a rókatündér (*Sen Csi-Csi meséje, Viktor János fordítása*)
- Egy szerencsésen végződő történet (*Epizód Boccaccio Dekameronjából, Révay József fordítása*)
- Téli rege (*Ahogya a Lamb testvérek elmesélték, Vas István fordítása*)
- A Három Narancs Szerelme (*Francia mese, Kolozsvári Grandpierre Emil átdolgozása*)
- Égszínkék és Babvirág (*Christoph Martin Wieland meséje, Jávör Ottó fordítása*)
- Mirtuszkisasszony (*Clemens Brentano meséje, Rónay György fordítása*)
- A kis hableány (*Hans Christian Andersen meséje, Rab Zsuzsa fordítása és átdolgozása*)
- A csalogány és a rózsa (*Oscar Wilde meséje, Lengyel Balázs fordítása*)
- Aranyhajszál (*Panel Bazsov meséje, Rab Zsuzsa fordítása*)
- Mosolygó Tündér Ilona (*Balázs Béla mesélte Hajós Edithnek*)
- A fekete pásztor (*Szini Gyula története*)
- Fidrilló és Kokilda (*Füst Milán meséje*)

Az Isten kiszólt az égből az angyaloknak, az egyiknek, hogy menjen le a tenger fenekére, hozzon föl homokot. Amikor az angyal a homokot felhozta, kiszaladott a keze közül. Másodszor újból leküldte, nem sikerült neki most sem, újból kifolyt a keze közül. És harmadikszor azt mondta:

- Szorítsd meg a kezedet, és hozd fel a homokot.

És felhozta gyorsan az angyal.

Azt mondta:

- Tedd le a földre.

És akkor azt mondta:

- Dicsőség az Atyának és fiúnak és Szentlélekistennek nevében, ámen. Legyen Ádám a neved. És most kelj fel, és menj bé a Paradicsomkertbe, és imádkozz, és semmi hibát ne csinálj, csak imádkozzál és egyél.

Akkor Ádám elgondolkodott a Paradicsomkertben, hogy ő mit csináljon egyedül. Unta magát. És akkor felnézett az égre.

- Istenem, rendülj nekem valakit.

És akkor elaludt. Akkor azt mondja az Isten:

- A Szűz Máriát odarendelném, de nem lehet, mert igen szép.

És akkor teremtette Évát. Mikor Éva meglett, akkor Ádám felkölt, és akkor ketten nagyon örvendeztek tovább, és mentek a Paradicsomkertbe.

A PARASZTBIBLIÁBÓL

Az elátkozott királyfi és a hűséges királylány

ÓEGYIPTOMI MESE

Valamikor réges-régen történt. Bölcs és igazságos király uralkodott Egyiptomban, virult az ország, békességben élt a nép. A király mégsem volt boldog, éjjel-nappal egyetlen fia életéért reszketett: mi lesz a szívének kedves gyermekkel, mi sorsra jut birodalma, ha beteljesedik a Hathorok jóslata?

Mikor ugyanis a király egyetlen fia megszületett, bölcsőjét körülállta a hét Hathor, s komor jóslatot mondtak:

- Ifjúsága virágában fog elpusztulni; krokodilus, kígyó vagy kutya okozza majd halálát.

A király a szörnyű jóslat hallatára megparancsolta, hogy egy meredek, magas hegy tetején építsenek erős kőházat, olyan erős kapuval, olyan szűk ablakokkal, melyeken sem ember, sem állat be nem juthat a házba.

Fölépült a komor kőház, hallgatag szolgák között itt nőtt erős, szép ifjúvá a királyfi. A Hathorok jóslatáról soha senki sem beszélt neki; a király megtiltotta a szolgáknak is, a testőröknek is, hogy fiát a jóslattal szomorítsák.

Az ifjú a komor ház keskeny ablaka előtt állva sokszor nézte sóvárogva a messzeségbe vezető utakat s az utakon szabadon jövő-menő embereket. Ablakából egyszer megpillantott egy gyermeket, aki kölyökkutyával játszadozott a porban. Megkérdezte egyik testőrét, miféle állattal játszik az a gyermek.

- Egy kis agár az, felséges királyfi - válaszolt a testőr.

- Hozzatok nekem egy agarat! - parancsolta a királyfi.

- Nem tehetjük, felséges uram - mondta reszketve a testőr, s mikor a királyfi másodszor is ráparancsolt, megszegve a király tilalmát, elmondotta a királyfinak a Hathorok jóslatát.

A királyfit azonban sem szép szó, sem fenyegető jóslat nem győzte meg, s a szolgáknak teljesíteniök kellett a parancsot: elhozták az agárkölyköt fel a hegytetőre, a komor házba. A királyfi nagyon megszerette a játékos kedvű kis állatot, maga etette, maga itatta, s a kutya egy pillanatra sem mozdult volna gazdája mellől.

Telt-múlt az idő, s a királyfi egyre gyakrabban időzött a komor ház keskeny ablaka előtt, nézte az utakat, a tenger kéklő vizét, s szíve majd megszakadt. Úgy érezte, hogy hívogatják az utak, hívogatják a tengert fodrozó szellők, s ő nem mehet, a Hathorok jóslata arra kárhoztatta, hogy egész életét bezárkózva, falak között töltse.

Egyszer aztán elmondotta szíve nagy bánatát a királynak, s könyörögve kérte, engedje meg, hogy elhagyja a komor házat, s hogy egyszer, csak egyetlenegyszer hajóra szállhasson, világot láthasson.

A király engedett fia könyörgésének, s nehéz szívvel, de megengedte, hogy fia jól felfegyverkezve hajóra szálljon. A királyfi a hajóra is magával vitte kedves agarat.

Jó szél duzzasztotta a vitorlákat, s a hajó hamarosan kikötött keleten. A királyfi partra szállt, csak fegyvereit és kutyáját vitte magával, szolgáinak meghagyta, hogy térjenek vissza Egyiptomba, jómaga meg vándorútra kelt.

Vándorlása közben Mezopotámia királyának birodalmába került. A király éppen egyetlen leányát készült férjhez adni, s ezért Mezopotámiába hívatta a szíriai birodalmak hét fejedelmének hét fiát. A szíriai hercegek az egyiptomi királyfival egy napon érkeztek Mezopotámiába. Barátságos szóval üdvözölték a királyfit, aki azt mondta a hercegeknek, hogy egyiptomi lovas katona fia ő, s atyja haragja elől menekül. Mezopotámia királyának harsonásai kihirdették a lánykérőbe jött hercegek és fejedelmek előtt, hogy az nyeri el a királylány kezét, aki eléri a hetvenölnyi magas, hetvenablakos vár legmagasabb ablakát, s megkocogtatja azt. E mögött az ablak mögött várta a királylány a kérőit.

A szíriai hercegek az egyiptomi ifjúval együtt indultak a hetvenablakos vár felé, ahol már sok más herceg, hatalmas fejedelem leste sóvár szemmel a legmagasabb ablakot. Az ablak mögül a királylány figyelte a kérőket, de szíve csak akkor dobbant meg, amikor meglátta a hét szíriai herceggel közeledő egyiptomi fiút. Az ifjú is meglátta a lányt, első látásra megszerette; ő is nekirugaszkodott a vár meredek falának, s neki sikerült az, amivel az összegyülekezett kérők, a szíriai hercegek is hiába próbálkoztak: megkocogtatta a hetvenablakos vár legmagasabb ablakát.

Mezopotámia fejedelme el akarta üzni az ifjút, mondván, hogy egyetlen leányát csak fejedelmi sarjhoz adja feleségül. A királylány azonban apja lába elé borult, úgy kérte, hogy adja őt feleségül az egyiptomi ifjúhoz, mert csak őt szereti, férjéül senki mást el nem fogadhat. Mezopotámia királya végül is meghallgatta leánya könyörgését, feleségül adta az egyiptomi ifjúhoz, s nekiajándékozta minden javainak felét is.

A királyfi még feleségének sem árulta el igazi kilétét, csak annyit mondott magáról, hogy bölcsőjénél megjelentek a Hathorok, és megjövendőlték, hogy élete virágában fog elpusztulni, s halálának oka kígyó, krokodil vagy kutya lesz. A királylány sírva kérte férjét, hogy öljék meg az agárkutyát, hiszen az is a végzet hordozója lehet. A királyfi azonban ragaszkodott a kedves állathoz, semmiképpen sem akart megválni tőle. Mezopotámia királyának lánya ettől kezdve nem mozdult el férje mellől, nappal árnyként követte, éjszaka meg ébren leste az álmát.

Volt a királylánynak egy hűséges szolgája, egy hatalmas, nagy erejű óriás, aki messze földről került Mezopotámiába, a király udvarához. Ezt a hűséges óriást bízta meg a királylány azzal, hogy éjjel-nappal őrt álljon a tó partján, melyben a krokodilus tanyázott. Meghagyta neki, a szörnyeteget egy pillanatra se engedje ki a tó partjára, nehogy beteljesítesse a Hathorok jóslatát. A hűséges óriás éjjel-nappal vigyázta a tavat, s hatalmas gerendával fenyegette a krokodilust, ha az kidugta fejét a vízből.

Egy éjszaka, mikor a királyfi mélyen aludt, felesége kígyósziszegésre lett figyelmes. Felugrott nyoszolyájáról, lándzsát ragadott, s beledöfte az alattomosan közelítő kígyóba. Férje fölébredt mély álmából, a királylány pedig a kígyó tetemére mutatva így szólt:

- Lásd, édes férjem, a jó sors kezünkre adta a végzet egyik hordozóját! Hűségesen virrasztottam álmod felett, elpusztítottam a kígyót.

A királyfi másnap sétálni ment a kutyájával. A krokodilus őrizetével megbízott óriás az állandó örökösbe belefáradva éppen akkor elaludt. A szörnyeteg előbújt a tó mélyéből, a királyfi elé kúszott, s így szólt hozzá:

- A végzeted vagyok, bármit cselekszel, utad hozzám vezet, sorsodat el nem kerülheted. De megkegyelmezek neked, ha megölsz az alvó óriást.

- Hogyan ölhetném meg azt, aki feleségemet hűségesen szolgálja, s életem felett öröklik már hány meg hány napkelte, napnyugta óta! Hogyan is lehetnék ily hálátlan?

- Én pedig nem mozdulok mellőled - mondotta a krokodilus -, s mire a nap lenyugszik, a halál fia vagy. Estig gondolkozhatasz, ha megölsz az óriást, szabadon engedlek.

A királyfi agara szűkülve rohant vissza úrnőjéhez, megragadta ruháját, s könnyörögve nézett hol reá, hol a kapura.

A mezopotámiai királylány megértette a néma könnyörgést, felragadta a lándzsát, mellyel a kígyót megölte, s a kutyával együtt a tó partjára sietett.

A nap már éppen lenyugvóban volt, a krokodilus utoljára követelte a királyfitól, hogy ölje meg az alvó óriást, s minthogy a királyfi ismét nemet mondott, a szörnyeteg kitátotta torkát, hogy lenyelje. Ekkor ért oda a királylány, s a kígyóölő lándzsáját a krokodilus torkába döfte. A szörnyeteg üvöltésére felébredt az alvó óriás, és hatalmas dorongjával halálra sújtotta a vergődő krokodilust.

- Látod, édes férjem, a jó sors kezünkre adta a végzet második hordozóját. Kérve kérlek, öljük meg a kutyát, hogy ne teljesezhessék be a Hathorok jövődölése.

- Nem válok meg a kutyámtól, melyet felneveltem, s mely téged megmentésemre idehozott. Bármit tegyek is, utam úgyszólván végzetem felé vezet, hiába is ölném meg hűségese kutyámat.

Napok jöttek, napok mentek, a királyfi boldogan élt szép feleségével. Egy napon vadászatra indultak, s magukkal vitték az óriást és az ifjú kedves agarát.

Míg ők a vadont járták, a hét szíriai herceg megtámadta Mezopotámiát: s hogy bosszút álljanak a rajtuk esett sértésért, elhatározták, hogy harci szekereik sokaságával megsemmisítik a mezopotámiai hadakat, foglyul ejtik s szolgátságba vetik a mezopotámiai királyt és a leányát, az egyiptomi ifjút pedig megölik.

Harci szekereikkel be is kerítették a király hadait, elfogták a királyt, s haragos szóval kérdezték:

- Hol van leányod, és hol az egyiptomi ifjú, akit gyalázatunkra férjéül választottál?

- Vadászni mentek, nem tudom, hol-merre járnak - válaszolt a király.

A szíriai hercegek ekkor tanácsot tartottak, s elhatározták, hogy négy csapatra osztják fel hadaikat: az egyik csapat délre, a második északra, a harmadik keletre, a negyedik nyugatra indul, így biztosan rátalálnak a mezopotámiai királylányra és az egyiptomi ifjúra.

A délnek induló csapat hamarosan eljutott Egyiptom határáig, éppen oda, ahol a királyfi meg a felesége a vadont járta. Az óriás észrevette a szíriai hadak közeledtét, ki is hallgatta, mit beszélnek a katonák, s mert szíve csupa hűség és hála volt, így szólt az ifjúhoz:

- Menekülj, mert Szíria hét hercege keresésedre indult, ha megtalálnak, megölnék, feleségedet meg rabságba vetik. Többen vannak, semhogy megküzdhetnénk velük! Rejtőzz el, én meg nekivágok a hegyeknek, messze, a legmagasabb csúcsokon is túl van a hazám, visszatérek a testvéreimhez.

Az egyiptomi ifjú a feleségével és a kutyájával egy hegyi barlangban rejtőzött el, két nap és két éjszaka hallgatták, hogyan vonulnak el a katonák és a harci szekerek a barlang előtt. A szíriaiak sohasem tudták volna meg, hogy az ifjú ott rejtőzik, az agár azonban hangos csaholással kirentett a barlangból, s nekiugrott az utolsóként vonuló katonának. A szíriai hercegek ráismertek a kutyára, behatoltak a barlangba, karddal, lándzsával támadtak az egyiptomi ifjúra. Felesége a hercegek elé ugrott, hogy megvédje férjét, s az első lándzsa őt találta szíven. Férje lába elé roskadt, de haldokolva is őt védte, gyenge kezét tiltón emelte a lándzsák, kardok

elé. Hiába harcolt a királyfi, a szíriai hercegek lándzsája átjárta az ő szívét is, és kard ejtett halálos sebet az agáron.

Bosszúvágyukat kielégítve továbbvonultak a szíriai hercegek. A barlang bejáratánál élettelenül feküdt a mezopotámiai király leánya és az egyiptomi király fia. A Hathorok körük gyülekeztek, s kórusban mondták:

- Íme, beteljesedett a jövendölés, utolérte őt a végzet, mely kutya képében szüntelenül nyomon követte. Pedig mily boldogan élhetett volna, milyen szép, milyen hűséges feleséget kapott! Bizony senki hűségesebb nem lehet, mint az az asszony, aki haldokolva is férjét védi!

- Jutalmat érdemelne ez a hűség - mondotta a leghatalmasabb Hathor.

- Bizony, jutalmat érdemelne - zengte rá a többi.

S ekkor a Hathorok varázspálcáikkal megérintették a holt szerelmesek homlokát, s azok nyomban új életre támadtak.

A királyfi átölelte hűséges feleségét, s így szólt hozzá:

- Nem az vagyok, akinek magamat mondtam, én az egyiptomi király fia, az egyiptomi trón örököse vagyok. Eltitkoltam fejedelmi voltomat, úgy akartam, hogy saját erőm és emberségem szerezzon nekem fönséget. A te szerelmed, a te hűséged nem kutatta, ki vagyok, honnan jöttem, most arra kérlek, oszd meg velem a trónust, szívem betelt szerelmeddel és hűségeddel.

A királyfi ezután feleségével együtt Egyiptomba indult, atyja palotájához. A boldog király azon nyomban fiát ültette a trónusra, feleségének pedig a legszebb nevet adta, amit asszony kaphat: a Hűség Feltámasztottja - így nevezték ezentúl a mezopotámiai király leányát.

Az ifjú uralkodó aztán erős seregekkel Szíria ellen indult, elfoglalta a szír fejedelmek városait, a hercegeket foglyul ejtette, de soha egy rossz szóval sem bántotta őket, nem felejtette el, hogy amikor Mezopotámiába érkezett, barátként bánt vele mind a hét. Mezopotámia fejedelmét kiszabadította a szír rabságból, visszaadta neki országát és javait, maga pedig boldogan élt szép feleségével, a Hűség Feltámasztottjával. Derék fiaik, szép leányaik születtek, s valamennyi már kora gyermekségében megtanulta, hogy a hűség a legfőbb erény.

Bartócz Ilona átdolgozása

Dilára királynő és a tibeti király különös története

MESE AZ EZEREGY NAPBÓL

Volt az Amur partján élő najmanok törzsének egy emberséges, jó királya, akit az egész nép igen szeretett és becsült. De nem uralkodhatott valami sokáig, mert java férfikorában megbetegedett, és nemsokára meg is halt. Fia nem lévén, leányára, Dilára hercegisasszonya hagyta a trónját.

A hercegisasszony azonban az idő tájt még csak tízesztendő volt, s ezért az elhunyt király leghűségesebb embere, Ali ben Hajtám nagyvezír kormányozta helyette az országot.

Teltek az évek, a kis királynő lassan felcseperedett, és kezdte kitanulni az uralkodás mesterségét. Hanem nagybátyja, Muvaffak herceg, aki sehogy sem tudott belenyugodni, hogy nem ő lett a király, összeesküvést szőtt húga ellen, fegyvereseivel megrohanta a palotát, és erőszakkal elfoglalta a királyi széket, Dilarának pedig meghagyta, hogy ki ne merjen mozdulni a szobájából.

De ez még nem volt elég. Tudta, hogy mindaddig nincs biztonságban az uralma, ameddig Dilára életben van, hiszen az ország népe - már csak a jó király emléke kedvéért is - inkább pártolta a kis királynőt, mint zsarnok hírében álló nagybátyját. Muvaffak ezért elhatározta, hogy megöleti Dilarát.

Jó szerencsére Ali nagyvezír megneszelte a tervet, és egy sötét éjszakán álruhában megszöktette a királynőt a palotából, ahol nagybátyja fogolyként őriztette. Bujkálva, rejtőzködve, hegyen-völgyön vándorolva menekültek az országból. Nagy sokára elértek Tibetbe. Ott már nem kellett üldözőiktől tartaniuk.

A nagyvezír azonban tisztában volt azzal, hogy Muvaffak hercegtől minden álnokság kitelik, még az is, hogy orgyilkosokat küld Dilára nyomába. Jónak látta hát, hogy még ebben a barátságos országban is elhallgassa igazi nevüket.

Tibet fővárosába érkezve, a nagyvezír indiai arcképfestőnek adta ki magát, és azt mondta, hogy Dilára az édesleánya. S mivel csakugyan jól értett a festőmesterséghez, csakhamar az egész város megismerte a nevét. A miniszterek és más királyi főhivatalnokok egymásnak adták a kilincset a műhelyében, és alig győzték magasztalni képeinek szépségét.

Híre eljutott a király fülébe is. Egy napon gondolt egyet, és felkereste a nevezetes festőt, akiről már annyi jót hallott.

Váratlanul nyitott be a házba, Dilarának már annyi ideje sem volt, hogy visszavonuljon a szobájába, vagy legalább fátyollal fedje el az arcát, ahogy illik.

A király gyönyörködve legeltette szemét a szép leányon.

Ali sorra mutogatta a képeit a királynak, de az inkább csak Dilarát nézte...

Másnap is, harmadnap is meglátogatta a király a festő műhelyét, hogy képválogatás ürügyén kedvére bámulhassa a leányt. Negyednap is bekopogtatott a házba, és így szólt Dilarához:

- Nem titkolom tovább, hogy már az első pillanatban mélységes vonzódást éreztem irántad, te szép leány. Szerelmem azóta csak megerősödött, és ha te is jó szívvel vagy hozzám, és atyádat sem talál bennem kivetnivalót: kérlek, légy a feleségem. Ígérem, hogy sohasem emlegetem közrendű származásodat, hanem ugyanúgy tisztellek, mintha fejedelmi szülők gyermeke volnál.

A király daliás termetű, kellemes arcú, nyájas modorú ifjú volt, Dilára szívesen fogadta az udvarlását. Megvallotta, hogy hajlandóságát már régen észrevette, és ő maga sem maradt közömbös iránta, így hát szívesen lesz a felesége. Alinak sem volt oka az ellenkezésre, de a becsület kedvéért felfedte, hogy Dilára nem az, akinek a király gondolja, hanem a najman törzs trónfosztott királynője, jómaga pedig az ország földönfutó nagyvezíre, aki jobb híján mindaddig arcképfestéssel kereste meg kettejük kenyerét.

- Akkor hát az lesz az első dolgom, hogy a bitorló Muvaffakot elkergessem a najmanok trónjáról! - kiáltotta a tibeti király. - Ha pedig önként nem mond le a koronáról, tüstént hadat indítok ellene.

Még aznap megtartották az esküvőt. Dilára királynéval együtt Ali is átköltözött a királyi palotába. A király, ígéretéhez híven, nyomban követet menesztett Albasinba, a najmanok fővárosába, és kemény szóval megparancsolta Muvaffaknak, hogy kotródjék a királyi székből, máskülönben seregével kergetteti el.

Muvaffak - noha tudhatta jól, hogy kevés emberével nem sokáig védekezhet a tibeti király sok ezer katonája ellen - nagy gőgösen azt felelte, hogy nem ijed meg a fenyegetéstől, és sem önként, sem parancsszóra nem hagyja el trónusát.

A tibeti király követe lóra ült, hogy megvigye urának a hírt.

De még jóformán el sem indult, amikor utánarohant az udvari főminiszter, és nagy lelkesedéssel elújságolta, hogy Muvaffak király - alighanem a hirtelen felindulástól - váratlanul meghalt. Így hát a trónszék megüresedett, és a najmanok hűséges népe türelmetlenül várja haza szeretett uralkodóját, Dilára királynőt.

A tibeti király örömmel hallotta, hogy a sors tett igazságot helyette, s hogy Muvaffak megbüntetése végett nem kell katonáinak vérént ontani.

Elhatározta, hogy hazaküldi Ali nagyvezírt, foglalja el a trónt, és uralkodjék a királynő nevében.

A nagyvezír már éppen felkészült az útra, amikor egy csodálatos esemény teljesen felbolygatta az udvar rendjét, a király minden tervezését.

Dilára királynő egy szép nyári reggelen a palota kertjében sétált. Gondolta, szed egy csokorra való virágot, meglepi vele a férjét. Hanem a kerti ösvény fordulójában azt látja, hogy a király is ugyanabban szorgoskodik, amiben ő: csokrot köt, nyilván, hogy feleségének kedveskedjék vele.

A királyné elnevette magát. A király felpillantott. De ahelyett hogy megörült volna a találkozásnak, határtalan megdöbbenéssel meredt Dilára.

- Mi történt veled, felséges férjemuram? - kérdezte aggodalmasan a királyné. - Miért bámulsz reám úgy, mintha a látásom elrémitene?

- Csak azért, kedves feleségem - felelte zavarodottan a király -, mert sehogy sem fogom fel ésszel, hogyan lehetsz te idelent a kertben. Hiszen nincs egy perce, hogy odafent láttalak a szobádban, amint kibontott hajadat fésülgetted a tükör előtt.

- Egy perce? - csodálkozott Dilára. - Nem lehet az! Jó félórája itt sétálok a virágágyak között.

- Éppen ez az, amit nem értek! - válaszolta a király. - Hogy lehetsz egy időben a szobádban is, a kertben is?

- Alighanem káprázott a szemed - mondta Dilára.

De a király erősködött, hogy nem tévedett: bizonyosan ott látta a királynőt a tükör előtt, beszélt is vele. Dilára meg erősködött, hogy már régóta elhagyta a szobáját.

Végül is elhatározták, hogy felmennek a palotába, megnézik együtt azt a csodát.

Hanem a szoba ajtajában Dilára majdhogy össze nem esett a rémülettől. Mert való igaz: a tükör előtt ott látta saját magát, vagyis saját maga szakasztott mását, amint kibontott haját fésülgeti.

A tükör előtt ülő királyné felpillantott, meglátta a halotthalvány Dilrát.

- Hát te ki vagy? - kérdezte összevont szemöldökkel.

Dilára nagy nehezen összeszedte az erejét.

- Tibet királynéja vagyok és a najmanok trónjának örököse! - felelte a felindulástól reszkető hangon.

- Mit merészelsz mondani?! - csattant fel a tükörnél ülő alak. - Azt állítod, hogy te vagy Tibet királynéja és a najmanok trónjának örököse? Gyalázatos hazugság minden szavad! Hiszen mindenki tudja, hogy a tibeti birodalom és a najmanok országának királynője én vagyok, senki más!

A király tehetetlenül, tanácstalanul tekintett hol az egyikre, hol a másikra. Olyan egyforma volt a kettő, hogy sehogy sem tudott igazságot tenni köztük.

- Tudom ám, hogy ki vagy igazában! - folytatta a tükörnél ülő királyné. - Gonosz, fertelmes boszorkány, aki valami bűbájosság segítségével felöltötted az én alakomat, és azt reméled, hogy sikerül megtévesztened férjemet, a tibeti királyt!

- Te magad vagy a boszorkány! - kiáltotta haragosan Dilára. - És éppen te törekszel arra, amivel engem vádolsz.

- Fogasd el ezt az asszonyt, drága jó férjemuram! - fordult álnokul az álkirályné a tibeti királyhoz. - Vettesd máglyára, hogy méltóképpen lakoljon gyalázatos bűnéért!

- Esküszöm, hogy én vagyok Dilára, a tibeti király felesége és a najmanok királynéja, ez az asszony pedig csaló varázsló! - szólt az igazi királyné. - Tekints reánk, uram! Ha még szeretsz, a szíved megsűgja, hogy melyikünk szavának adj hitelt!

A király azonban hasztalanul próbált kiigazodni. Nézte, nézte a két asszonyt, de egy hajszálnyi, egy mákszemnyi különbséget sem talált rajtuk.

Erre elhívatta Ali nagyvezírt: mondja meg ő, hogy melyik a valódi királyné.

A nagyvezír is hunyorgott, pislogott ámulatában, de a furcsa talánnyal ő sem boldogult. Fortélyos kérdéseket adott fel a két asszonynak; azok mind a ketten hiba nélkül megfeleleltek valamennyire.

- Dilára királynőnek egy apró, rózsaszínű, szív alakú anyajegy van a füle mögött - mondta végül a nagyvezír. - Amelyik asszonyon megtaláljuk azt a kis jegyet, az az igazi királyné.

Dilára is, a másik asszony is félresimította a haját: hát mind a kettőnek a füle mögött ott rózsállott az az apró, szív alakú anyajegy!

Ali nagyvezír a verejtéket törölgette a homlokáról.

- Születése óta ismerem Dilára királynét - mondotta -, de megvallom, nem tudok igazságot tenni a két asszony között.

A király még sokáig tanakodott, a két királyné pedig még sokáig perlekedett. Hanem az álkirályné forgatta ügyesebben a szót. Az ország miniszterei (akik időközben mind a szobába sereglettek) nagy hümmögve, fejkavarva, végül is úgy ítélték, hogy az az igazi királyné, akit a király a fészülődőtűkör előtt talált, az a másik pedig, aki virágot szedett a kertben, nem lehet más, mint ravasz, alakoskodó boszorkány.

- Ugye megmondtam! - kiáltotta az álkirályné. - Most már aztán igazán máglyára küldheted a gyalázatost!

Hanem a király, ha elfogadta is minisztereinek ítéletét, mégsem volt teljesen biztos a dolgában. Nem küldte hát máglyára Dilárát, de megparancsolta neki, hogy azonnal hagyja el a palotát, és ne merjen oda többé visszatérni.

- Hát én mit tegyek, felséges uram? - kérdezte Ali nagyvezír. - Induljak-e Albasinba, hogy Dilára királynő nevében átvegyem a trónt?

- Dehogyan indulj! - kiáltott közbe a hamis királyné. - Hogy bízzam meg benned, ha még saját úrnődet is vonakodtál felismerni? Eredj csak az után a boszorkány után, akit nem áttallottál összetéveszteni velem!

Ali nagyvezír most már látta, hanyadán áll. Hiszen tudta, hogy a szelíd lelkű, jóságos Dilára sosem szólna így leghűségesebb emberéhez. De már későn volt.

Ali meg sem kísérelte, hogy meggyőzze tévedése felől a királyt, mert tudta, hogy úgymint hiába minden.

Ehelyett inkább Dilára után sietett. Utol is érte az utcán a bánatos, könnyező királynét, karon fogta és elvezette abba a kis házba, amelyben azelőtt éltek.

- Sose búsulj, szépséges királyném - mondotta. - Ha eddig megvoltunk, majd ezután is megleszünk valahogy királyság nélkül.

- Nem az elveszett királyságot siratom én - felelte Dilára -, hanem a férjemet, akit szívből szeretek. Mostantól fogva se éjjelem, se nappalom a félelemtől, hogy mit tervez ellene az az álságos, körmönfont boszorkány.

Ali nyugtatgatni, vidítgatni próbálta a királynét, de nemigen talált szavakat a vigasztalására. Nem csoda, hiszen ő maga is szomorú volt, még Dilaránál is szomorúbb. Olyan szomorú, hogy egy-két nap múlva belepusztult a bánatába.

Dilára egyedül maradt. Férje kitagadta, országába nem térhetett vissza. Mihez kezdhetett volna? Ott maradt a városban, a régi kis házban, és mosással, fonással tengette az életét.

De akármilyen nyomorúságos volt is a sorsa, váltig reménykedett, hogy egyszer csak megtörik a varázslat, férje felismeri és visszafogadja.

Telt-múlt az idő. Dilára naphosszat vágyakozva nézett a palotára, ahol férje élt az álkirályné oldalán. A palotában a szokott rendben folyt az élet, és minden arra vallott, hogy az álkirályné örökre megtartja bitorlott helyét.

Egy napon azonban mégis történt valami. Azt mondta az álkirályné a tibeti királynak:

- Kedves férjem, látom, nagyon elfárasztottak az országlás gondjai. Nincs kedved vadászgatni egy kicsit? Én addig elszórakozom itthon a rabnőim körében.

- De bizony elmennék szívesen vagy egy hétre - felelte a király. - Már igen régen nem vadásztam.

El is indult mindjárt másnap néhány emberével, és jó egy hétig távol maradt.

Amikor a hét elteltével hazatért, azt tapasztalta, hogy az ajtónállók, palotaőrök, az erre-arra sürgölődő emberek elképedten bámulnak reá, úgyannyira, hogy egyikük-másikuk még a köszönésről is megfeledkezik.

Nem tudta mire vélni a dolgot, s ezért amúgy poros útiruhában egyenesen a trónterem felé tartott.

Az előcsarnokban a főminiszterrel találkozott. Ez is elhűlve, csodálkozástól leesett állal meresztette reá a szemét, és egy szót sem tudott kinyögni a nagy meglepetéstől.

- Mi lelt benneteket?! - kiáltott a király.

- Hogy lehetsz itt, felséges uram? - kérdezte hebegve a főminiszter. - Hogy lehetsz itt poros útiruhában, amikor az imént még ott láttalak bíborban-selyemben a királyi széken?

- Az imént? - csodálkozott a tibeti király. - Nem lehet az! Hiszen csak most érkeztem haza a vadászatról.

- Éppen ez az, amit nem értek - válaszolta a főminiszter. - Hogyan lehetsz egy időben a trónteremben is meg itt, az előcsarnokban is?

- Bizonyosan káprázott a szemed - mondta a király. Hanem azért rosszat sejtett, és benyitott a trónterem ajtaján. A küszöbön valósággal földbe gyökeredzett a lába az ámulattól. Mert való igaz: a trónszéken ott látta saját magát, vagyis a maga szakasztott mását, bíborban-selyemben, és hasonmása oldalán ott ült a királyné.

A trónszéken ülő király felpillantott, és meglátta a küszöbön álló királyt.

- Hát te ki vagy? - kérdezte összevont szemöldökkel.

A tibeti király összeszedte az erejét.

- Tibet királya vagyok, a najmanok királynőjének férje! - válaszolta a felindulástól remegő hangon.

- Mit merészelsz mondani?! - csattant fel a trónuson ülő alak. - Azt állítod, hogy te vagy Tibet királya és a najmanok királynőjének férje? Gyalázatos hazugság minden szavad! Hiszen mindenki tudja, hogy a tibeti birodalom uralkodója és a najmanok királynőjének férje én vagyok, senki más!

A főminiszter tehetetlenül, tanácstalanul tekintett hol az egyikre, hol a másikra. De olyan egyforma volt a kettő, hogy képtelen volt igazságot tenni közöttük.

- Tudom ám, hogy ki vagy igazában! - folytatta a trónszéken ülő király. - Gonosz, fertelmes boszorkánymester, aki valami bűbájosság segítségével felöltötted az én alakomat, és azt reméled, hogy sikerül megtévesztened az udvari népet és hűséges feleségemet, Dilárát.

- Te magad vagy a boszorkánymester! - kiáltotta hangosan az igazi király. - És éppen te törekszel arra, amivel engem vádolsz!

A főminiszter hasztalanul próbált kiigazodni. Csak nézte, nézte a két királyt, de egy hajszálnyit, egy mákszemnyi különbséget sem talált rajtuk.

- Megmondhatják a kísérőim, hogy ki vagyok, a fővadászmester meg az udvari hajtók, akik egy álló hete el sem mozdultak mellőlem! - szólt az igazi király.

- Megmondhatja az egész udvar, hogy ki vagyok, a miniszterek, szolgák, apródok, palotaőrök, akik mind tanúim, hogy egy álló hete ki sem mozdultam a palotából - felelte a trónszéken ülő király.

A főminiszter a verejtéket törölgette a homlokáról.

- Születése óta ismerem a tibeti királyt - mondotta -, de megvallom, sehogyan sem tudok igazságot tenni kettejük között.

- Tegyen igazságot a feleségem, Dilára királyné - válaszolta az álkirály. - Mondja meg ő, melyikünk az igazi!

- Bizony, az lesz a legjobb - bólintott a főminiszter -, mert én már igazán nem tudom, hogy hányadán állunk.

- Megmondom én! - szólt az álkirályné. - Az én férjemuram, a tibeti birodalom uralkodója itt ül mellettem a trónszéken. Az a másik meg ott az ajtóban gyalázatos varázsló, akinek máglyán a helye!

- Esküszöm, hogy én vagyok Tibet uralkodója! - kiáltotta az igazi király. - Az az ember ott a trónszéken csaló varázsló, az az asszony pedig az oldalán álakba öltözött boszorkány!

Mert most már tudta a király, hogy az igazi Dilrát üzte el a palotából, és a csaló álkirálynét ültette maga mellé a trónszékre! Csakhogy most már késő volt. A királyné tanúskodása mindenkit meggyőzött.

- Nem lehet másképpen: te vagy a varázsló - fordult a főminiszter az igazi királyhoz. - Ennélfogva most vasra veretlek, és a vesztőhelyre hurcoltatlak.

Mindjárt intett is a testőröknek. Azok megragadták a tibeti királyt.

- Megálljatok! - kiáltotta a király fenséges hangon. - Ne merészeljetez kezet emelni uralkodókra!

A testőrök visszahőköltek.

- Vigyétek! - kiáltotta az álkirály.

A testőrök tévováztak. A hamis király felugrott a trónszékről.

- Fogjátok meg! - kiáltotta újra. - Vigyétek!

És egy haragos mozdulatot tett a kezével. A hirtelen mozdulatra a gyűrűje lerepült az ujjáról, és csengve-pengve hullott a trónterem márványkő padlójára.

- Vigyétek! - kiáltotta harmadszor is.

Hanem most ámultak el igazán az udvari emberek! Mit láttak? Az álkirály eltűnt a trónszék dobogójáról. Töpörödött vénember állt a helyén. Csupa ránc volt az arca, a keze, még a bíbor királyi palást, az is száz meg száz ráncot vetett görbedt, hitvány testén.

A kis öregember ijedten kapott a gyűrű után. De a fiatal király fürgébb volt, maga emelte fel a gyűrűt, egy körbetekerődő, saját farkába harapó, zöld szemű aranykígyót.

Az álkirályné felsikoltott. A király reá nézett és látta, hogy az asszony ujján is egy ugyanolyan karikába tekeredett, zöld szemű aranykígyó díszlik, mint amilyen az álkirály ujjáról hullott a földre. Mindjárt gyanította, hogy abban rejlik a varázserő.

- Húzzátok le az ujjáról azt a gyűrűt! - parancsolta a testőröknek.

Az asszony dühödten védekezett, de hasztalanul: a testőrök - akik most már látták, hogy melyik az igazi királyuk - egykettőre lehúzták a gyűrűt az ujjáról.

S abban a pillanatban görbedt, töpörödött vénséggé változott a hamis királyné is.

- Nyomorult varázslók! - kiáltotta a király. - Miattatok úztem el szeretett feleségemet, Dilárát! Engem magamat pedig kevés híján máglyára juttatott ravasz alakoskodástok. Megérdemlitek, hogy saját kezemmel öljelek meg benneteket.

Azzal kirántotta a kardját, és magasra emelte, hogy lesújtson a bűnösökre.

A vénember és a vénasszony azonban térdre hullott a király előtt.

- Kegyelmezz nekünk, felséges urunk! - könyörögtek. - Tehetetlen öregekké lettünk mind a ketten, nem árthatunk mi már senkinek. Légy irgalmas hozzánk, hagyd meg az életünket.

A király leeresztette a kardját.

- Megkegyelmezek - felelte -, de csak egy feltétellel: el kell mondanotok töredelmesen, hogy kik vagytok, honnan jöttetek, mit akartatok elérni ezzel a csalafintasággal.

- Látom, hogy most már úgyis hiába minden - válaszolta az aggastyán. - Halljad hát a történetünket! Muvaffak herceg vagyok, Dilára nagybátyja, ez az asszony pedig a feleségem. Amikor megkaptam az üzenetedet, hogy adjam át a najmanok koronáját a trónja fosztott királynőnek, mindjárt beláttam, hogy seregeidnek nem állhatok ellen, csak valami fortélyos varázslattal boldogulhatok. Ezért holtnak tettem magam, éjszaka pedig feleségemmel együtt titokban elhagytam a palotát.

Tudtuk, hogy nem messze, a Faran pusztaság túlsó felén, egy hatalmas hegy fekete barlangjában él a mindentudó Bedra, a föld leghatalmasabb boszorkánya. Oda igyekeztünk, hogy tanácsot, segítséget kérjünk tőle. Néhány napi vándorlás után meg is érkeztünk a barlang szájához. Jöttünkre nagy falka szárnyas csoda röppent ki vijjogva a barlangból. Beléptünk. A barlang mélyén legelőbb egy óriási aranyüstöt pillantottunk meg, amelyben fekete föld fortyogott anélkül, hogy tűz égett volna alatta. Azután megláttuk magát Bedrát is: egy kövön ült, és a boszorkánymesterség fekete könyvét olvasgatta.

„Nem kell megmondanotok, hogy kik vagytok, és mi végből jöttetek hozzám - szólalt meg. - Jól tudom, mi a kívánságotok. S mivel gonoszak vagytok ti is, akárcsak én magam, szívesen segítek rajtatok.”

E szavakkal két gyűrűt hozott elő a barlang mélyéből, s ezeket beledobta a tűz nélkül fortyogó üstbe. A forró, fekete földből láng és füst csapott fel nagy dőrejjel. Amikor azután ellobbant a láng, és eloszlott a füst, a boszorkány egy piszkavassal kikotorta az üst fenekéről a két gyűrűt, és átnyújtotta nekünk.

„Ennek a két gyűrűnek a segítségével annyiszor válthattok alakot, ahányszor csak akarjátok. De jól vigyázzatok, mert amelyiktek egyszer elveszti a gyűrűjét, az nyomban vénséges vénséggé töpörödik, de úgy, hogy semmiféle varázslat meg nem fiatalítja többé!”

Elbúcsúztunk Bedrától, a boszorkánytól, s miközben Albasin felé tartottunk, kifőztük a tervünket. Elhatároztuk, hogy nemcsak a najmanok országának koronáját szerezzük vissza, hanem Tibet uralkodói székét is megkaparintjuk.

Vándorkereskedők alakjában eljutottunk Tibet fővárosába, és beférköztünk a palotába. Itt a feleségem egy alkalmas pillanatban magára öltötte Dilára alakját, belopódzott a királyné szobájába, és mintha a haját fésülné, leült a tükör elé. A csel sikerült: az álkirályné szavának adtál hitelt, és elűzted magadtól az igazit.

Hátravolt még a fortélyos terv második fele. Ennek a véghezvitelére is sor került hamarosan. Amikor vadászni indultál, a varázsgyűrű segítségével én is alakot váltottam, és elfoglaltam az üresen maradt trónszéket. Nem akadt senki, aki gyanút fogott volna. És bizonyos is, hogy

mindvégig én maradok Tibet királya, a feleségem pedig a najmanok királynője, ha szerencsétlenségemre le nem esik ujjamról a gyűrű, ki nem tudódik a titkunk. Így azonban mindkettőnket utolért a sorsunk. Nincs már mit remélnünk. Itt állunk, és várjuk büntetésedet.

- Megígérem, hogy irgalmas leszek hozzátok. Nem öletlek meg, még csak börtönbe sem csukatlak benneteket. Hanem azért keserves büntetésben lesz részetek. Csakhogy ezt a büntetést nem is én mérem ki reátok, hanem tulajdon sorsotok, amelyet magatok idéztetek magatokra. Itt éltek majd ebben a városban, öregén és elkeseredetten, gonoszságotok magányában, irigyen és tehetetlenül, azoknak a boldogságát szemlélve, akiknek boldogsága ellen összeküdtetek. És látnotok kell saját szemetekkel, hogyan talál egymásra ismét és örökre az a férfi és az az asszony, akit szét akartatok választani egymástól: a tibeti király és a najmanok királynője.

E szavakkal sietve elhagyta a tróntermet, el a palotát, és az udvari emberek kíséretében Dilára keresésére indult.

Meg is találta hamarosan, abban a kis házban, amelyben valamikor először pillantotta meg.

Dilára éppen a mosóteknő mellett állt, és a ruhát szapulta, amikor a király belépett az ajtón. Meg sem törülközött, amúgy szappanos kézzel ölelte át, boldogan, minden rosszat feledve, a király nyakát.

Ali ben Hajtám nagyvezírt már nem támaszthatta fel az öröm. De akadt helyette más becsületes ember, aki a királynő helytartójaként elfoglalta a najmanok országának trónusát. A tibeti király és Dilára pedig azontúl békében, nyugalomban, egymást szeretve és népeik szeretetét élvezve uralkodott az egyesült két birodalmon életük végezetéig, jóságosan és igazságosan.

Vázsonyi Endre átdolgozása

Orpheusz és Eurüdiké

ÓGÖRÖG MITOLÓGIAI TÖRTÉNET

Az aranyívű Apollón égő szerelemmel közeledett a szép hangú Múzsza, Kalliópé felé, és boldog nászban egyesültek a Helikon szent ligetének fái alatt. És Kalliópé szelíd tekintetű fiúgyermeket szült, Orpheuszt, aki a Parnasszosz tövében, a kilenc örökifjú Múzsza gondoskodása közepette növekedett ifjúvá. Orpheuszt apja, az isteni Apollón már gyermekkorában kilenchúrú lanttal ajándékozta meg, s a bűvös hangszer oly ékesen szólt, mint a Helikon leányainak isteneket kedvre derítő hangja.

Midőn az édes hangú Orpheusz férfikorba ért, a hegyes-erdős trák föld királya lett. A zengő lantú ifjú király egy napon megpillantotta az erdei fák isteneinek, a Drüaszoknak gyöngyháztekinetű leányát, Eurüdikét, s oly nagy szerelem ébredt benne iránta, hogy soha többé nem vált el tőle. És e naptól fogva Orpheusz lantja a Khariszok dalánál is szebben szólt, nem hallott ilyen zengzetet sem föld, sem ég. Midőn Orpheusz lantjának húrja pendült, a tenger vad hullámai lecsendesültek, a halak feljöttek a mélyből, hogy hallják az égi hangot. A vérengző vadak előbújtak a vadonból, a szelíd özgidák mellé telepedve gyönyörködtek Orpheusz dalában. A fák lehajtották koronáikat, s a sziklák is megindultak, és könnyedén lebegtek a légben. Eurüdiké pedig ura lábához heveredett, s fejét Orpheusz térdére hajtva, ámulтан hallgatta a lant bűvös szavát.

Egyszer Orpheuszt távolba szólították királyi kötelességei. Eurüdikét társnőire, a Drüaszokra, a fák kecses istennőire bízta. Eurüdiké pedig nem búslakodott, hanem gondtalanul játszadozott a szép lábú erdei nimfákkal a virágba borult réteken.

Arisztaiosz Küréné nimfa és Apollón természetismerő fia volt. Arisztaiosz sok bölcs tudományát a nimfáktól tanulta, s szívesen ajándékozta tudását a halandóknak; legfőképpen a szorgos méhek tenyésztését s a kerek kaptár készítését. Arisztaiosznak pompás méhese volt, s emellett örömmel kergette a nimfákat az erdei patakok mentén.

Így történt, hogy Apollón fia a szép lábú Eurüdikére vetette szemét, amíg az ifjú asszony a Drüaszokkal játszadozott. Eurüdiké rémülten menekült az íjas vadász elől, Orpheusz nevét kiáltozva. De a szép szavú lantos távol járt, nem hallhatta asszonya segélyhívását. Futott Eurüdiké meredek patak mentén, sűrű bozótokon át, sziklákra kapaszkodva, és futás közben vigyázatlanul fullánkos kígyóra hágott. És a kígyó mérges foggal Orpheusz asszonyának gyenge bokájába mart, halálos mérget fröccsentve vérébe. Eurüdiké nagy kinnal vánszorgott vissza társnőihez, s az illatos gyepre roskadt. Eurüdiké végzete betelt; eljött lelkéért a könyörtelen Thanatosz, hogy levigye a bolyongó árnyak közé.

Még a hatalmas olümposzi istenek is felindultak a szép Eurüdiké halálán. A könnyelmű üldözőt azzal büntették, hogy ragályos kórt bocsátottak kedvenc méheire, s Arisztaiosz búsan látta méhei pusztulását. Végül felkereste anyját, Kürénét pompás kristálypalotájában, s az ő tanácsait követve szerzett újabb méhrajokat, hogy a méz tovább édesítse a halandók életét.

Orpheusz szívét gyász borította asszonya halálának hírére. Búsan üldögélt a kövön, amely mellé oly gyakran települt Eurüdiké, hogy a lant zengésében gyönyörködjék. Most elnémult a hangszer, hiába szálltak Orpheusz vállára a madarak, csivitelve és követelve az imádott hangot, hiába jöttek vadul és morcosan az erdők állatai... Orpheusz lelkében nem csendült dal többé, keze erőtlenül pihent az elefántcsont hangszer faragásain.

És a bánat sötét felleggel takarta a dalnok lelkét; immár élni sem akart tovább. Elhatározta hát, felkeresi az Alvilág uralkodóját, és visszahozza szeretett asszonya lelkét az árnyak közül. És a lant, amely eddig hallgatott, újra zendült. Hangjára megnyílt a ködös föld nehéz kapuja, amelynek küszöbét csak testetlen árnyak léphették át. És a Sztüx bús révésze, Kharón sem tartotta tenyerét az obulusért, hanem a híres lant hangját kérte díjul. Az örökké csaholó Kerberosz is elcsendesült, némán tátotta három vicsorgó száját, bűvölten figyelve a bús égi zengzetet. És csikordulva nyílt Hádész komor palotájának súlyos ajtaja. Ott benn, csiszolt fekete oszlopok között, trónusán ülve várta a dalnokot a sötét fátylú úrnő. Orpheusz eléje járult, s szavát lantján kísérve kezdte beszédét:

- Alvilág hatalmas istenei! Ti uralkodtok a sötét földön, ahová mindannyian leszállunk, földi halandók. Engedjétek, hogy mellőzzem a cifra kerülőket, s elmondjam: nem azért jöttem e vészes mezőkre, hogy hadba szálljak e föld szörnyeivel, s szorosra kössem torkukat. Szép hitvesemért merészkedtem elétek, kinek testébe eltaposott vipera mérge hatolt, s oktanuln elorozta virágzó éveit. Megpróbáltam viselni gyászom, hosszan tűrtem odafenn, de Erősz győzedelmeskedett. Kérlek benneteket, rettentő istenek, könyörgök a hely iszonyú csöndjére, a nagy Khaoszra, Aphrodité hatalmára, fűzzétek vissza a léthez Eurüdiké életének fonálát! Hiszen ha megtér a napvilágra, s lefutja évei számát, újra tiétek! Teste csak kölcsön, ajándék. S ha nem ajándékoztok meg e kegyvel, én sem térek vissza, örüljétek két holtak ezentúl!

És amíg Orpheusz gyászos dalát zengte, dús könnyeket ontottak a vértelen lelkek. Tantalosz nem kapkodott a tűnő víz után, Sziszüphosz megpihent kemény szikláján, Ixión kereke megállt, a bűnös árnyakat kerülte a fájdalom. És így szólt Hádész, a láthatatlan úr:

- Legyen hát tiéd asszonyod újra! Vezesd vissza őt a meredek lejtőn a nagy kapuig, amelyet Héliosz ostromol fényes sugarával. De jól vigyázz, Eurüdiké csak addig követhet, amíg vissza nem tekintesz rá! Menj hát, szép hitvesed követni fog, de maradjon rejtve pillantásod elől!

És Orpheusz elindult a vészes ösvényen, az árnyborította, sűrű homállyal teli, meredek lejtőn. Némán haladt a föld felé, mögötte asszonyának csendes léptű árnya. És midőn a föld pereméhez értek, a nagy kapaszkodón Orpheusz megrettent, hogy elillan a hön áhított árny-asszony, mohón megfordult, és Eurüdiké bájos arcára tekintett. Erős kezét nyújtotta, hogy lépteit segítse, de a szép árny máris tovatűnt, s a dalnok csak a szétfutó sötét levegőt ölelte. S a távolból halk hangot hallott:

- Légy boldog!

Orpheusz döbbsen állt, mintha moccanatlan szirtté változott volna. Elindult újra, s könyörgött Kharónnak, hogy ismét átszelhesse az örvénylő árt, de hasztalan, Eurüdiké mindörökké elenyészett.

Háromszor fordult meg az év a halandók feje felett, amióta a trák dalnok visszatért az árnyak földjéről, Orpheusz pedig menekült a szerelemtől, mert fogadalma és szíve kötötte, s a bajt asszony szerelme hozta rá. Orpheusz elfordult az emberektől, a napkerülte erdők homályába rejtőzve pengette lantját úgy, hogy a lélek nélküli szirt is könnyet ejtett.

De a szép koszorús Aphrodité nem kedvelte a társtalan magányt és a lélek sirató dalait. Örjögő szerelmet lopott hát a szép tekintetű trák asszonyok szívébe, és a vágyakozók meglesték a lantost, s titkon követték rejtekébe. Orpheusz menekült. Követték őt a szelíd kövek, a megbékélt vadak s a dalt csendben hallgató madársereg. A trák asszonyok pedig Orpheusz után lopóztak, s midőn felfedezték búvóhelyét, egyikük felvetette dús, lengő haját, és felkiáltott:

- Lám, ott van! Az enyém lesz!

És máris vetette a dalnok felé gerelyét, de nem halálhozó, érchegyű fegyvert, hanem illatot hozó virágos ágat. A lant kegyelemért könyörgött, s nem a szerelem, hanem a halál és a magány dalát zengte. Ám az asszonyok szíve felindult, más dalra vágytak, vad és őrijítő dalokra, amelyek mámort hoznak a testnek. A bomlott nők vad sivalkodással közeledtek. Orpheusz menekült, ám követte a tébolyult zene, a sípok, dobok, taps, zűrzavar, elnyomva a lant békéltető szavát.

Egy trák asszony már követ hajított, Orpheusz vére kiserkent. És zúdultak a kövek az őrjöngő szerelmet és halált ünneplő bakkhánsnők kezéből, s elsőnek vadat, madarat, csúszómászót szaggatott szét kezük. Orpheusz kísértete már holtan hevert; a vértől részegült nők most a dalnokra törtek, s mint ragadozók a napfényben kóválygó bagolyra, csaptak zsákmányukra. Így ölték meg dühödt szerelmükkel az asszonyok a bűvös szavú lantost.

Sírtak a bús madarak Orpheusz halálán, jajgatták a berkek, gyászolta a fa lombját hullatva, zokogtak a nimfák és a Drüaszok, és meddővé vált a mező, elapadt a patak, nem hajtott az ág. Orpheusz pedig alászállt az árnyak közé, s fellelte végre Eurüdikét. Immár kedvesére tekintetett, sétálhatott vele a boldog mezőkön, kezében tartva kezét.

Román József feldolgozása

Ámor és Pszühé

GÖRÖG-RÓMAI MITOLÓGIAI TÖRTÉNET

Volt egyszer réges-régen egy király s annak három leánya. A két idősebbik is szép volt, akadt kérője is elég, de a legkisebbik százszorta szebb volt náluk. A király városának népe azt mondogatta, hogy maga Aphrodité, a szépség istennője sem lehet különb nála, s ha az utcán végigment, úgy hajolt meg előtte mindenki, mintha magát Aphroditét köszöntötte volna.

Meghallotta ezt egyszer Aphrodité is, akinek éppen ez idő tájt adta Parisz pásztor azt az aranyalmát, mely a legszebb asszonyt illette meg. Haragra lobbant, és elküldött egy szárnyas követet a fiáért, Ámorért.

- Jere velem - mondotta, mikor Ámor megjelent előtte -, mutatok neked valamit. - Azzal egy szót sem szólt többet, szárnyra keltek mind a ketten, s elrepültek a királyi palotához, ahol éppen aludt a szépséges Pszühé.

- Ez az a leány, akit az emberek úgy tisztelnek, ahogy csak engemet volna szabad tisztelniük - suttogta Aphrodité villogó szemmel. - Azért hoztalak ide, hogy büntesd meg. Röptés egy nyilat a szívébe, hogy szerelemre gyulladjon a legalábbvaló földi ember iránt. Itt hagylak nála, nekem egyebütn van dolgom, Ókeanosznak, a tenger istenének palotájában.

Aphrodité eltűnt, Ámor pedig ott maradt, nézte a szépséges alvó leányt, és azt gondolta magában, hogy tulajdonképpen igazuk van azoknak, akik annyira tisztelik.

„Nem teszem én meg azt a gonoszságot - mormogta magában -, hogy megnyomorítsalak valami hitvány fickóval, akinek csak a boroskancsón jár az esze. Az én nyilamtól nyugodtan alhatol. De vajon te nem rablod-e el az én nyugalmamat?”

Nem mert tovább ott maradni, félt az anyja haragjától, utána ment hát Ókeanosz palotájába.

Ha Aphrodité nem lett volna istennő, és egy kicsit jobban ismerte volna az emberi szívet, nem irigyelte volna annyira szegény Pszühét. Minden férfi úgy hajolt meg előtte, mint egy istennő előtt, de éppen azért olyan magasságban érezte maga fölött, hogy sohasem merete volna feleségül kérni. A nénjei férjhez mentek, gyermekeik is voltak már. Pszühé pedig egyedül élt apja palotájában, nem kérte meg senki.

Hónapok, esztendőket teltek el, s végre már a király is megijedt, mert lassanként elmúlt az az idő, amikor a görög leányok férjhez szoktak menni. Bölceket hívatott magához, hogy adjanak tanácsot neki. Hanem a bölcsek a fejüket rázták, és csak azt tudták tanácsolni: menjen el a delphoi jósnőhöz. Háromnapos járás volt odáig, s azt sem lehetett tudni, mikor szólal meg a jósnő. A király mit tehetett volna: felszedelőzködött, s nagy kísérettel, sok elemózsiával elindult Delphoiba.

Tíz nap múlva tért vissza, sápadtan, fejét lehorgasztva. A királyné aggódalmas szívvel leste jöttét a palota tetején, s elébe szaladt, mikor meglátta.

- Mi történt? - kérdezte a királyné.

A király félrevonta, hogy senki meg ne hallja a jósnő szörnyű szavait.

- Azt mondta a jóslat, hogy Pszühét egy magas, elhagyott kőszálra kell kitenni, odajön majd egy szörnyeteg, és felfalja. Ez lesz a büntetése azért, amiért az emberek úgy tisztelik, ahogy csak isteneket szabad! Bár inkább olyan rútnek született volna, mint az éjszaka!

Sírt a királyné keservesen, s amint lassan-lassan elterjedt a szörnyű hír, sírás, jajgatás töltötte el az egész udvart, az egész várost. Sírt mindenki, csak Pszükhé nem. Úgy járt-kelt, mint az alvajáró; úgy érezte magát, mintha már most is az alvilágban volna, a halottak árnyai között.

Teltek-múltak a napok, s egyszerre csak a jósnő elküldött egy papot a királyhoz, megüzenvén neki, hogy ne késlekedjék tovább. Ezen az éjszakán szomorú menet vonult ki a város kapuján. A menet közepén Pszükhé haladt, talpig feketében, az apja karjára támaszkodva.

Az anyja zokogva ment utána. A kísérők gyászdalokat énekeltek, de az is alig hallatszott a zokogástól. A fáklyák homályosan égtek, el is aludtak hamar.

Napkeltekor elértek ahhoz a hegytetőn emelkedő csupasz kőszálhoz, ahol a jóslat szerint Pszükhét magára kellett hagyni, hogy nyomorúságosan elpusztuljon. Pszükhé meg se moc-cant, szót sem szólt, könnyet sem ejtett, mikor apja, anyja keserves könnyhullatással utoljára ölelte meg. Hiábavaló lett volna minden: az istenek akaratának teljesedni kell.

A király s a királyné hátra sem mert nézni, úgy indult vissza a gyászba borult palota felé. Pszükhé reszketve támaszkodott a sziklához, és várta a szörnyeteget, amely fel fogja falni. Fáradt volt, mert hosszú és nehéz út vitt fel a hegy tetejére, elgyöngítette a bánat is: szép lassan erőt vett rajta az álom, s egy időre megfeledkezhetett minden bajáról.

Amíg aludt, Ámor leszállt hozzá, és örködött felette, anélkül hogy Pszükhé sejtette volna. És Ámor megparancsolta Zephürosznak, a szellőnek, hogy lágyan játszadozzék az alvó király-leány fürtjeivel, susogva szálldogáljon körülötte. Aztán Zephürosz gyöngéden felemelte Pszükhét, leszállt vele a szikla tetejéről, s liliomágyba fektette a völgyben.

Szép álmai voltak Pszükhének, félelmét, fájdalmát elfeledte. Boldogan ébredt fel, ámbár nem tudta volna megmondani, miért boldog, hiszen idegen helyen volt, egyes-egyedül. Messze, a fáktól félig eltakarva, pompás szökőkutat látott csillogni. Felkelt, és lassan elindult arrafelé.

A szökőkút mellett egy palotát talált, százszorta szebbet az apja palotájánál, mert az csak kőből épült, ez meg csupa elefántcsontból és színaranyból. Rengeteg nagy volt ez a palota, és telis-tele ragyogó, pompás holmikkal. Pszükhé csudálkozva s egy kicsikét félve lépte át a küszöböt.

- Ez a palota olyan nagy, mint egy város - mondta fennhangon Pszükhé, mikor szobáról szobára járva csak nem tudott a sok csudának végére érni. - De milyen különös, hogy senki sincs, aki gyönyörködjék ebben az ezernyi drágaságban; még csak nem is őrzi senki!

Egyszerre csak megszólalt egy hang valahonnan:

- Ez a palota mindenestül a tiéd, királyleány. Fürödjél meg, ha akarsz, vagy feküdj le ezüstpárnás nyoszolyára, míg az ünnepi ebéd elkészül, és mi, szolgálóid, ragyogó ruhába öltöztetünk. Csak parancsolj, mi engedelmeskedünk.

Most bezzeg elmúlt Pszükhé félelme! Nagy vígan megfürdött, aztán lefeküdt aludni. Mikor kinyitotta a szemét, mindenféle drága étellel-itallal megrakott asztalt látott maga előtt. Most sem látott senkit, csak hangját hallotta szolgálóinak, s mikor az ebéd végeztével visszadölt a párnáira, láthatatlan kezek láthatatlan lanton játszani kezdték legkedvesebb dalait.

Így röppentek el egymás után az órák naplementéig. Ekkor egyszerre aranyszövésű fátylat borított valaki a fejére, s egy eddig még nem hallott hang így szólt hozzá:

- Mártsad a kezedet ebbe a szenteltvízbe.

Pszükhé engedelmeskedett. Mikor az ujjai a medencébe értek, úgy tetszett neki, hogy valaki másnak az ujjá láthatatlanul hozzáért az övéhez.

- Törd ketté ezt a kalácsot, és edd meg a felét - szólott ismét a hang.

Pszükhé ezt is megtette; s amíg evett, a kalács másik fele is fogyni kezdett falatonként, mintha azt is ette volna valaki.

- Most már a feleségem vagy, Pszükhé - suttogta lágyan az a hang -, de jól ügyelj arra, amit mondandó vagyok, mert különben nagy szerencsétlenséget zúdítasz magadra, s el kell hogy hagyjalak. Tudom, hogy a nénjeid hamarosan meg fognak keresni, mert azt hiszik, hogy szeretnek téged, pedig az ő szeretetük csak olyan szeretet, amely igen könnyen válik gyűlöletté. Most még a szüleiddel együtt otthon siratják szomorú sorsodat, de néhány nap múlva kimennek a sziklára, hogy megtudják, hogyan pusztultál el. Meglehet, hogy eljutnak ebbe az elvarázsolt palotába is, de ha kedves neked a boldogságod s az életed, ne felelj a kérdéseikre, és ne emeld rájuk szemedet!

Pszükhé megígérte, hogy teljesíti láthatatlan férje parancsát. Édes boldogságban múlt el egyik hét a másik után. De egy reggel Pszükhé mégis úgy érezte, hogy nagyon egyedül van, és sírni kezdett, amiért sohasem láthatja többé nénjeit, de még csak tudtukra sem adhatja, hogy él. Egész nap sírva üldögélt a palotájában, s amikor leszállt az este, és meghallotta férje hangját, kitárta a karját, és zokogva ölelte meg.

- Mi bajod van, édes feleségem? - kérdezte a férje, és Pszükhé érezte, hogy gyöngéd ujjak simogatják a haját.

Ekkor elpanaszolta minden bánatát. Hogyan lehetne boldog még ezen a gyönyörű helyen is, mikor a nénjei még most is siratják? Ha csak egyszer láthatná őket, és megmondhatná nekik, hogy él, nem kívánná soha ennél többet. De ha ezt sem teheti meg - akkor bizony kár, hogy a szörnyeteg fel nem falta!

Csendesség támadt, mikor Pszükhé elmondta panaszát. Aztán kisvártatva megszólalt a férje, de mintha változott volna valamit a hangja.

- Nem bánom, teljesedjék a kívánságod - mondotta -, ámbár nagyon félek, hogy nem lesz jó vége a dolognak. Üzenj hát a testvéreidnek, hívasd ide őket, és adj nekik a palota kincseiből, amit akarsz. Ámde újra kérlek: egy árva szót se felelj a kérdéseikre, mert akkor örökre el kell szakadnunk egymástól.

- Soha, soha! - kiáltotta Pszükhé, és megölelte láthatatlan férjét. - Akárki, akármi légy, nem cserélnék el még Ámor istenért sem! Nem felelek semmit a nénémnek. Csak arra kérlek, küldd el Zephüroszt, a szolgádat, hogy hozza ide őket úgy, amint engem idehozott.

Másnap reggel Zephürosz megtalálta Pszükhé nénjeit azon a kőszálon, ahová a királyleányt kitették volt. A két asszony haját tépte, mellét verte bánatában.

- Pszükhé, Pszükhé! - kiáltották sírva, s a visszhang ismételte: „Pszükhé, Pszükhé!” - de más nem válaszolt a szavakra. Hanem egyszerre csak azt érezték, hogy a szellő lágyan fölemeli őket, s a levegőben libegve eljutottak az aranypalota kapujához, ahol Pszükhé várt rájuk.

- Pszükhé, Pszükhé! - kiáltották újra, de most már örömben, csodálkozásukban. Aztán egy darabig megfedkeztek mindenről a világon. Pszükhé kérdezgette őket, hogy van az édes-apjuk, hogyan teltek a napjaik, mióta távol van tőlük; elképzelte, hogy megöregülnek majd, mikor megtudják, mennyire más lett a sorsa, mint a jövődölés mondotta.

Mikor mindent elmondtak a nénjei, amire kíváncsi volt, behívta őket a palotájába, megmuto-
gatott nekik mindent; a láthatatlan cselédségnek megparancsolta, hogy illatos fürdőket, gazdag lakomát készítsenek a vendégei számára.

Ennek a nagy fénynek, pompának, gazdagságnak láttára irigység és kíváncsiság kezdett ébredni a két asszony lelkében. Egymásra pillantottak, s a szemük villanása nem sok jót jelentett Pszükhének.

- Hát a férjed hol van? - kérdezte az idősebbik. - Őt nem fogjuk meglátni?

- Azám - folytatta a másik -, még azt sem mondtad meg nekünk, hogy milyen, pedig anyánk bizonyosan kíváncsi lesz erre.

A kérdezősködésük eszébe juttatta Pszükhének azt a veszedelmet, amelytől a férje óvta, azért gyorsan ezt válaszolta:

- Ó, a férjem fiatal, szép ember; azt hiszem, a legszebb férfi a világon. Hanem sokat jár vadászni, és most messze künn jár a hegyek között, vaddisznólesen. Így történt, hogy egyedül éreztem magamat, és értetek küldtem. Most pedig jertek, és válasszatok ki a kincseskamrámból, ami legjobban tetszik nektek, mert nemsokára mennetek kell.

A kincseskamrában rakáson hevert a sok arany és drágakő. A két testvért még erősebben gyötörte az irigység, mikor ezt meglátta. De akárhogy bosszankodtak is, azért hamarosan kiválasztották a két legszebb nyakláncot. Mikor ezzel elkészültek, Pszükhé megparancsolta Zephürosznak, hogy vigye haza őket láthatatlanul.

Alighogy a levegőbe röppentek, hangosan kiáltott fel az idősebbik testvér:

- Miért is van ennek a Pszükhének külön sorsa, mint minékünk? Szerét-számát nem tudja kincseinek, szép fiatal férje van, és olyan rabszolgái, akik a levegőben repülnek, mint a madarak. Bizony elmúlt már az az idő, mikor elhagyatva üldögélt az apánk palotájában, és egy kérő sem közeledett hozzá. De akármilyen elhagyatott volt is odahaza, itt úgy bánnak vele, mint egy istennővel, én meg oda vagyok láncolva egy kopasz fejű, görnyedt hátú, öreg férjhez!

- Az én sorsom még a tiédnél is rosszabb - morgolódott a középső testvér -, mert nekem meg egy beteg férjet kell ápolnom, aki nagy ritkán ha elenged oldala mellől. Hanem azt mondom neked: ne hízelegjünk Pszükhé hiúságának azzal, hogy elmondjuk a szüleinknek, milyen jó-módban és boldogságban láttuk. Inkább azon gondolkozzunk, hogyan alázhatnók meg, hogyan ronthatnók meg a boldogságát.

...Eközben beesteledett, és Pszükhé férje hazatért a palotájába.

- Megfogadtad-e a szavamat - kérdezte Pszükhétől -, nem feleltél-e nénéid kérdéseire?

- Megfogadtam - felelte Pszükhé -, nem mondtam meg nekik semmit, amit tudni szerettek volna. Annyit mondtam, hogy fiatal vagy, szép vagy, tejben-vajban fürösztesz, de nem találkoznak ma veled, mert vadászni mentél a hegyek közé.

- Jól van, ha így van - szólt a férje -, de tudd meg, hogy a nénéid már ebben a pillanatban azon törik a fejüket, hogyan ronthatnák meg a boldogságodat. Meg akarják tölteni a te lelkedet is az ő gonosz kívánságukkal, hogy egy napon látni kívánd az arcomat. De jól vésd eszedbe, hogy amint az arcomat meglátod, örökre el kell tűnnöm.

- Ó, hát nem bízol bennem?! - kiáltott fel sírva Pszükhé. - Pedig megmutattam ma, hogy tudok hallgatni! Hadd bizonyítsam be újra! Engedd, hogy Zephürosszal még egyszer elhozassam a nénéimet, akkor aztán sohasem kérek tőled semmit többé.

A férje sokáig nem akarta teljesíteni ezt a kívánságát, de Pszükhé addig sírt, könyörgött, hogy végre is beleegyezett, és elküldte Zephüroszt a két asszonyért. El is jöttek azok szívesen, hízelegtek neki, Pszükhé pedig majd felforgatta értük a palotát. Most is, mint a múltkor,

megkérte őket, hogy válasszák ki a kincseskamrájából, amit legjobban szeretnének. Aztán kimentek a szökőkút mellé, és egy fa alatt pompás gyümölcsöket kezdtek eddegetni.

Egyszerre csak megszólalt nagy sóhajtozva a legidősebb testvér:

- Sajnálak, szegény húgom, hogy ilyen csúfosan megcsalnak téged. Bárcsak meg tudnálak menteni ettől a nagy veszedelemtől!

- Mit beszélsz, néném? - kérdezte Pszükhé elsápadva. - Nem csal meg engem senki, s egy istennő sem lehetne boldogabb nálam!

- Ó, hiszen te nem tudod... nem is mertem megmondani neked... - szólt tettetett sírással a legidősebbik. - Próbáld meg te, húgom, én nem tudom, hogyan kezdjem.

- Nehéz lesz, de hát kötelességem - mondta a középső. - Hogy is mondjam, hogy is mondjam? Tudd meg, húgom, hogy a férjed nem az, akinek te gondolod, hanem egy hatalmas, mérges nyelvű sárkány. A mezőn dolgozó emberek látták, amint estefelé átúszott a folyón, és bejött hozzád a palotába.

A nénjei sírása, sóhajtozása elbolondította Pszükhét; beleesett a verembe, amit ezek a gonosz teremtetések ástak neki.

- Igaz - mondotta reszkető hangon -, hogy sohasem láttam a férjem arcát, és sokszor mondotta, hogy amint megpillantom, örökre elhagy. A szava mindig kedves és lágy volt, s az érintése sem olyan, mintha sárkány volna. Nehezen tudom elhinni, amit mondatok; de ha igazán így van, kérlek, segítsetek rajtam ebben az iszonyú veszedelemben!

- Hiszen azért jöttünk - mondotta a középső testvér -, és én meg is mondom, hogy mit cselekedjél. Még ma éjszaka tölts meg egy lámpást olajjal, csavard be vastag szövettel, hogy ne lássék a világa; aztán rejtsd el egy éles kést a kebledbe. Mikor a sárkány elaludt, lopóddzál óvatosan a lámpához, rántsd le róla hirtelen a szövetet, hogy lássad, hova vágj a késsel; mert véged van, ha a sárkány felébred, mielőtt a fejét levágtad volna.

Azzal a két testvér megölelte, megcsókolta Pszükhét, s mint aki dolgát jól végezte, gyorsan elröpült mind a kettő Zephürosz szárnyain.

Pszükhé, amint egyedül maradt, sírva borult a földre, s úgy maradt sokáig: nem tudta, hová legyen kétségbeesésében. Egyszer-egyszer arra is gondolt, hogy nem teszi meg, amit a nénjei mondtak, hátha mégis tévedtek! De igen erősen hitt a szavukban, s az éj közeledtével talpra állott, hogy úgy cselekedjék, amint tanácsolták neki.

Mikor a férje megjött, vidámságot tettetett, nem lehetett észrevenni az arcán s a hangján, hogy milyen szörnyű fájdalom gyötri. A férje messze járt aznap, fáradt volt, hamarosan lefeküdt és elaludt. Akkor Pszükhé felkapta a lámpát, letépte róla a takaró szövetet - hanem amint a lámpa világánál a párnára pillantott, nem sárkányt látott azon, hanem a legszebb istent: Ámort.

Meglepetésében összerезzent, hátrált egy lépést. De megreszketett a lámpa is a kezében, s egy csepp égő olaj Ámor vállára hullott belőle. Ámor felriadt, talpra ugrott, nem szólt semmit, csak szomorú, szemrehányó pillantást vetett Pszükhére, megfordult, és kiröppent a szobából. Pszükhé a lábába kapaszkodott, és a levegőbe emelkedett vele együtt, de hamar elfogyott az ereje, lezuhant a földre, és ájultan hevert sokáig a folyó partján.

Mikor magához tért, egyszerre eszébe jutott a boldogtalansága. Nem akarta tovább hurcolni szomorú életét, beleugrott a folyóba. De a víz megsajnálta, nem nyelte el, hanem lágyan úsztatta lefelé, s egy virágos partra vetette ki. Szegény Pszükhé látta, hogy még a folyó sem

fogadja be; fölkelt és elhatározta, hogy éjjel-nappal vándorolni fog, míg csak a férjét meg nem találja.

Meg sem állott, míg egy nagy, magas hegy tetejére nem ért. Egy templom emelkedett ezen a tetőn, s a templom körül, nagy csudálkozására, búzaszálakat, árpakalászokat, zabkévét, sarlókat, ekéket talált, rendetlenül összevissza dobálva. Sohasem látott még templom körül ilyen rendetlenséget; tüstént nekilátott, hogy a maga helyére rakjon mindent.

Mialatt ezzel foglalatoskodott, messziről ezt kiáltotta felé egy hang:

- Boldogtalan leány, szívemből sajnállak! Dolgozol érettem még akkor is, amikor Aphrodité haragja üldöz. Bár megtalálnád valaha azt a nyugalmat, amit megérdemelsz! De most hagyd el ezt a templomot, mert még reám is meg talál haragudni az istennő.

Pszükhé kétségbeesetten vándorolt tovább; nem tudta és nem is bánta, merre viszi a lába. Egyszer csak Aphrodité egyik szolgájának kezébe került, aki hajánál fogva vonszolta az istennő elé. Aphrodité kegyetlen szavakkal szidta, gyalázta, meg is verette, s mikor már mindenféle szenvedésben volt része, az istennő előszedett egy csomó búzával, árpával, kölessel meg egyéb magvakkal teli zacskót, egy halomba öntötte az egészet, s megparancsolta Pszükhének, hogy estére válogassa külön a magvakat, s valamennyit rakja vissza a helyére.

Pszükhé elképedve maradt ott, ahol a haragos istennő hagyta. Hozzá sem fogott a munkához, hiszen tudta, hogy lehetetlen elvégezni.

Bizonyosan megölik - gondolta magában, de hát a halált most már nagyon nagy örömmel fogadta volna. Leheveredett a földre, és aludni próbált. Ekkor egy kis galamb, mely a magtárból éppen a mezőre igyekezett, észrevette szegény Pszükhé baját; egy pillanat alatt összegyűjtötte a testvéreit, megkérte őket, hogy könyörüljenek meg a gyönyörű Pszükhén, és végezzék el helyette ezt a munkát.

Napszálltakor minden szem mag ki volt válogatva, és mind zacskóba volt rakva. Hanem azért Pszükhé reszketve várta Aphrodité hazajövetelét, mert érezte, hogy akármit csinál is, az istennő sohasem lesz azzal megelégedve.

Így is történt. Aphrodité hazajött, és bosszúra szomjazva kiáltotta:

- Hadd látom a magvakat!

Pszükhé szótlánul mutatott a fal mellett sorakozó zacskókra. Mindegyiknek nyitva volt a szája, hogy látni lehessen, mi van benne. Az istennő elsápadt dühében, s hangos szóval kiáltott Pszükhére:

- Nyomorult teremtés, nem a te kezed munkája ez! Hanem ilyen könnyen meg nem menekülsz a haragomtól! - Azzal odahajított neki egy darab száraz kenyeret, elment, és rázárta az ajtót.

Másnap reggel az istennő egyik rabszolgájával maga elé vezettette Pszükhét.

- A folyó túlsó partján - szólt hozzá - van egy berek, abban olyan juhok legelnek, amelyeknek a gyapja lágy, mint a selyem, és ragyogó, mint az arany. Napszállta előtt hozz nekem ebből a gyapjúból egy ruháralót. Most az egyszer nem hiszem, hogy találj valakit, aki ezt a munkát elvégzi helyetted!

Elindult hát Pszükhé a folyó felé. Olyan tiszta és hűvös volt a vize, hogy Pszükhé odament a széléhez, és azt gondolta: ebben a vízben meg fogja találni az örök nyugodalmat. Hanem egyszerre csak megszólalt egy nádszál a parton, és ezt susogta felé:

- Tedd azt, amit mondok, Pszükhé, és ne félj semmitől! Rejtőzzél el estig, mert a nap melegétől megvadulnak a juhok, és keresztül-kasul száguldják a bozótot. De mikor lehül a levegő, elfáradnak, nyugovóra térnek, s akkor az ágakról összeszedheted a gyapjút, ami beléjük akadt. Elég lesz az neked bőven.

Megköszönte Pszükhé a nádszál tanácsát, és estére el is vitte a gyapjút az istennőnek. Hanem az most is haragos szóval fogadta, és azt a parancsot adta neki: menjen föl egy meredek, sziklás hegynek a tetejére, és töltsön meg egy kristálykancsót azzal a fekete vízzel, amely ott a sima sziklafalak közül ered.

Pszükhé szívesen indult el erre az útra, mert azt hitte, hogy most már igazán nem tér vissza élve, s egyebet nem is kívánt.

De most meg egy saskeselyű jött segítségére, mely ott keringett a sötét, rémítő sziklahasadék fölött. Elvette tőle a kancsót, s a csőrében vitte el a forráshoz. Két iszonyú sárkány őrizte ezt a forrást, s hiába ügyeskedett a saskeselyű, nem tudott volna hozzáférközni, ha meg nem mondja a sárkányoknak, hogy Aphrodité istennő küldötte a fekete vízért, azzal akarja a szépségét ápolni. Mikor ezt meghallották, nem kapkodtak többet a saskeselyű felé.

A keselyű örvendezve hozta vissza a kancsót Pszükhének, s az gondosan vitte Aphrodité palotájába. De az istennő most sem volt meglegedve. Mind újabb és újabb, veszedelmesnél veszedelmesebb utakra küldte Pszükhét. Remélte, hogy valamelyik útjában mégiscsak elpusztul. De nem küldhette olyan helyre, hogy valami madár vagy vadállat meg ne segítette volna.

Ha Ámor megtudja anyja gonoszságát, bizonyosan megszabadította volna Pszükhét. Hanem az a seb, amit az égő olajcsepp okozott a vállán, nagyon lassan gyógyult, s betegségében nem tudta, mi történt Pszükhével. Mikor nagy sokára behegedt a sebe, Pszükhé volt az első gondolata. Megkereste, megtalálta. Pszükhé majd meghalt örömében, mikor újra meghallotta Ámor hangját. Elmondta neki, mennyit szenvedett ama rettenetes éjszaka óta, mely a boldogságát elrabolta.

- Keserű volt a bűnhődésed - mondta Ámor -, s az anyámtól hiába kérek számodra kegyelmet. Végezd csak, amit rád bízott; hanem aközben felmegyek én az istenek tanyájára, az Olümposz hegyére: megkérem őket, engedjék meg, hogy halhatatlan légy, s velem élhess örökké a többi isten között.

És úgy is lett, ahogy Ámor mondta.

Hiábavaló volt Aphrodité irigysége, a két testvér gonoszsága. A sok keserű megpróbáltatás után Pszükhé felszállott az Olümposzra, és mai napig is boldogan él Ámorral az istenek között.

Benedek Elek átdolgozása

Zsen, a rókatündér

SEN CSI-CSI MESÉJE

Volt egyszer egy fiatal nemes, név szerint Vej Jin, a hszinani herceg leányának kilencedik fia. Meglehetősen féktelen ember volt, sokat ivott. Volt egy unokahúga, annak a férjét meg Csengnek hívták. Ez a Cseng hatodik gyerek volt a családjában, de csak a vezetéknévét ismerjük. A haditudományokat tanulmányozta, s ugyancsak szerette a bort meg az asszonyokat. Szegény ember lévén, nem volt saját háza, hanem felesége szüleinél élt. Cseng és Vej nagyon összebarátkoztak, és mindig együtt jártak. A Tien-pao időszak kilencedik évének nyarán, a hatodik hónapban egy nap együtt igyekeztek Csangannak, a fővárosnak utcáin a Hszincsang-negyedbe, egy kis borozgatásra. De Csengnek még dolga volt valahol, s a Hszüanping-negyedtől délre elvált barátjától, mondván, hogy majd a mulatságon találkozni. Vej továbbment fehér lován keletnek, Cseng pedig a Sengping-negyed északi kapuján át délnek fordult a maga szamarán.

Egyszer csak három lány jött Csenggel szembe az úton. Az egyik - tetőtől talpig fehérben - csodálatosan szép volt. Kellemes meglepetésében Cseng megnógatta a szamarát, és hol elébük, hol mögójük került a lányoknak. Szerette volna megszólítani őket, de ehhez nem volt bátorsága. A fehér ruhás lány azonban oly biztatóan nézett rá, hogy Cseng tréfálkozva mégiscsak megkérdezte tőle:

- Ilyen szép lányok mért járnak gyalog?

A fehér ruhás lány rámosolygott, és így felelt:

- Mi mást tehetnénk, ha a házasállatok gazdái nem olyan udvariasak, hogy felajánlanak szolgálatukat?

- Ilyen szép lánynak külön állat dukálna, mint az én göthös szamaram - mondta Cseng -, de szívesen felajánlom, és boldog leszek, ha magam gyalog követhetlek.

Ezzel Cseng meg a fehér ruhás lány egymásra néztek, és elnevelték magukat. S hogy a két szolgáló is belenyelvelt a beszélgetésbe, hamarosan szót értettek. Cseng elkísérte a lányokat kelet felé, egészen a Loju-kertig. Mire odaértek, egészen besötétedett. Gyönyörű ház előtt álltak meg, vastag falai voltak és hatalmas kapuja. Mikor a fehér ruhás lány belépett a kapun, visszanézett, és így szólt:

- Várj egy kicsit.

Egyik szolgálója a kapuban maradt, és megkérdezte Csengtől, hogy hívják. Cseng megmondta, s azután ő is megkérdezte a lány nevét. Megtudta, hogy Zsennek hívják, és huszadik gyermek a családjában.

A következő percben Csenget beszólították. Épp hogy kipányvázta szamarát a kapu előtt, s kalapját odatette a nyeregbe, amikor a házból hozzálépve egy harminc körüli asszony köszöntötte - Zsen nővére volt. Gyertyát gyújtottak, és asztalt terítettek. Miután több pohár bort megittak, a lány is újra megjelent, átöltözve. Jócskán ittak még azután is, ugyancsak vígan voltak, s késő éjszaka együtt bújtak ágyba. A lány kedvessége és kacérsága, ahogy énekelt és nevetett, a mozdulatai - mindez valami rendkívüli, túlvilági gyönyör volt. Mikor már hajnalodott, Zsen így szólt:

- Most jobb, ha elmegy. Bátyám a császári zenészakadémia tagja, és a császári testőrségben szolgál. Hajnalban hazajön... nem szeretném, ha itt találna.

Miután megbeszélték, mikor megy oda ismét, Cseng távozott. Mikor az utca végéhez ért, a városnegyed kapuja még zárva volt. De ott volt valami külföldi tésztaüzem boltja, abban világosság égett, a kemencét is befűtötték már. Odahúzódva a ponyva alá, Cseng beszélgetni kezdett a boltossal. Gondolta, nála várja ki a reggeli dobszót. Arra mutatva, ahol az éjszakát töltötte, megkérdezte:

- Innen keletre van egy hatalmas kapu; kié az a ház?

- Rom az csak - mondta a boltos. - Nincs ott már ház.

- De hiszen ott voltam - makacskodott Cseng. - Hogy mondhatod, hogy nincs ott ház?

A boltos rögtön megértette, mi történt.

- Ó, tudom már! - kiáltotta. - Egy rókatündér él arra, s az gyakran elcsábítja az embereket egy-egy éjszakára. Háromszor is látták már. Így hát te is találkoztaál vele, no lám!

Cseng azonban szégyellte beismerni az igazat, inkább tagadott. Ahogy kivilágosodott, újra megnézte azt a helyet. A falak és a kapu valóban ott voltak mögöttük azonban csak burjánzó gyomot és elhagyott kertet talált.

Mire hazaért, Vej már várta és rátámadt, amiért előző este nem ment utána a megbeszélt találkozóra. Cseng kitalált valami kifogást. Még most is el volt bűvölve a tündér szépségétől, és alig várta, hogy újra láthassa. Nem tudta kitörölni képét szívéből. S vagy két hét múlva, a Nyugati Piac egyik ruhásboltjában, egyszerre csak megint ráakadt. Két szolgálója is vele volt. Amikor megszólította, a lány megpróbált eltűnni a sokadalomban, de Cseng ismételten nevére szólította, és odatörtetett hozzá. Ekkor a lány - még mindig háttal neki és legyezőjével is rejtve magát - megkérdezte:

- Hiszen tudod már, ki vagyok. Miért követsz mégis?

- És ha követlek? - kérdezte Cseng.

- Szégyellek a szemedbe nézni - mondta a lány.

- Annyira szeretlek! Hát el tudnál hagyni? - tiltakozott Cseng.

- Nem akarlak elhagyni, de attól félek, hogy gyűlölsz.

Cseng megesküdt, hogy változatlanul szereti, s rendületlenül kitartott kérése mellett. A lány végül megfordult, és leengedte legyezőjét. Éppoly káprázatosan szép volt, mint első találkozásukkor.

- Sok rókatündér van a világon - magyarázta Csengnek. - Csak nem ismeritek fel őket; mert mindig valami különleges alakot kerestek.

Amikor Cseng kérlelni kezdte, hogy térjen vissza hozzá, a lány így szólt:

- Az emberek nem szeretik a rókatündéreket, mert azok gyakran ártanak nekik. De én nem vagyok afféle. Ha továbbra is vonzódsz hozzám, szívesen szolgálak életem végéig.

Amikor Cseng arról kezdett beszélni, hogy hol lakjanak, Zsen azt mondta:

- Keletre innen találsz egy házat, teteje fölé hatalmas fa tornyosul. Csendes kis utcában áll. Miért nem veszed bérbe? S aznap, hogy a Hszüanping-negyedtől délre először találkoztam veled, egy úriembert láttam fehér lovon kelet felé lovagolni. Nem a sógorod volt? Neki van bőven bútora otthon, tőle kérhetsz kölcsön.

Vej nagybátyjai történetesen oda voltak valami hivatalos úton, s bútorukat erre az időre elraktározták. Hallgatva Zsen tanácsára, Cseng felkereste Vejt, és megkérte: adja kölcsön neki azt a bútort. Amikor Vej megkérdezte, miért van rá szüksége, így szólt:

- Gyönyörű szeretőt szereztem, és házat béreltem neki. Az ő számára kérem tőled a bútort.

Vej elnevette magát, és azt mondta:

- Amilyen deli legény vagy, biztosan valami förtelmes nőre bukkantál. Még hogy gyönyörű!

Azzal adott neki kölcsön néhány függönyt, egy ágyat, ágyneműt, és elküldte vele egy értelmes emberét is, hogy nézze meg a lányt. Egyszer csak jött vissza a szolga, lihegve és izzadva. Vej eléje ment, hogy megkérdezze:

- Láttad? Igazán olyan szép?

- Csodálatos! Soha nem láttam hozzá foghatót.

Vej sokat próbált ember volt, és számtalan kalandja során nem egy szép nővel volt dolga. Megkérdezte hát, hogy Cseng szeretője van-e olyan szép, mint azok közül valamelyik.

- Össze se lehet hasonlítani őket! - lelkesedett a szolga.

Vej még négy vagy öt nevet említett, de szolgálja egyre csak azt hajtogatta, hogy semmi értelme a hasonlításnak.

Volt Vejnek egy sógornője, Vu hercegnének a hatodik lánya, páratlan szépség, tündéri bájos nő.

- Szébb-e az a nő - kérdezte - Vu hercegnének hatodik lányánál?

Szolgálja megint csak azt mondta, hogy össze se lehet hasonlítani őket.

- Lehetséges volna?! - kiáltott Vej, összekulcsolva kezét bámulatában. Azután gyorsan vizet kért, megmosta a nyakát, fejére turbánt kötött, ajkát kipirosította, és indult Csenghez.

Cseng történetesen nem volt otthon. Mikor Vej belépett, csupán egy söprögető legényt talált az ajtóban, meg egy szolgálót, senki mást. Kérdezgetni kezdte a fiút, de az csak nevetett, és azt mondta, hogy nincs otthon senki. De mikor bekukkantott a szobába, az egyik ajtó mögött piros szoknyát pillantott meg, s közelebb lépve látta, hogy ott bújik a lány. Előhúzta a sötét sarokból, és úgy látta, annál is szebb, mint ahogy neki elmondták. A szenvedélytől esztét veszítve átölelte a lányt, hogy magáévá tegye - csak hogy az ellenkezett. Addig-addig szorongatta azonban, míg a lány így szólt:

- Legyen meg, amit akarsz, csak hadd jussak egy kis lélegzethez.

De mikor Vej ismét megrohanta volna, a lány éppúgy ellenkezett, mint előbb. Ez megismétlődött háromszor vagy négyszer. Végül is Vej minden erejével lefogta, s a lány kimerülten és verítékben úszva úgy érezte, most már aligha menekül. Teste egyszerre elernyed, és úgy nézett Vejre, mint akinek a szívét törték össze.

- Miért nézel ilyen szomorúan? - kérdezte Vej.

Nagyot sóhajtva felelt a lány:

- Cseng miatt bánkódom.

- Hogy érted ezt? - firtatta a férfi.

- Hat lábnál is magasabb, de nem tud megvédeni egy asszonyt... Mármint férfinak nevezheti-e magát az ilyen? Te fiatal vagy és gazdag, sok szép szeretőd van. Nem egy asszonyt láttál már hozzám hasonló. De Cseng szegény fickó, és csakis engem szeret. Hogy tudnád hát elrabolni

egyetlen szerelmét, amikor neked még annyi van? Ő persze szegény, és másokra szorul. A te ruháidban jár, a te élelmedet eszi, és hatalmadban van. Ha el tudná tartani magát, nem jutottunk volna idáig.

Vej nagylelkű és igazságszerető ember volt. Ezek hallatára felhagyott próbálkozásával, összeszedte magát, és bocsánatot kért. S mikor Cseng hazaért, szívélyesen üdvözölték egymást. Ettől kezdve Vej gondoskodott róluk.

Zsen és Vej gyakran találkoztak, s együtt sétálgattak, hol gyalog, hol kocsin. Vej jóformán minden napját a lánnyal töltötte, és végül is elválaszthatatlan barátok lettek, mindketten határtalanul élvezték egymás társaságát. Zsen lett Vej mindene, csak éppen szeretője nem, s Vej ugyancsak szerette, tisztelte, és semmi kívánságát meg nem tagadta volna. Már enni vagy inni sem tudott anélkül, hogy rá ne gondoljon közben. Végül is Zsen, látva Vej szerelmét, egy nap így szólt hozzá:

- Szégyellek elfogadni tőled ennyi kegyet. Nem érdemlem meg ezt a kedvességet. Meg Csenget sem akarom megcsalni, nem tehetek hát kedvedre. De Cinben születtem, és Cincsen városában nőttem fel. Hozzá tartozóim mindnyájan színházi emberek, nőrokonaim valamennyien gazdagok szeretői vagy ágyasai, ismernek a fővárosban minden kurtizánt. Ha talál-nál egy szép lányt, és nem tudnád megközelíteni, én megszerzem neked. Szívesen megteszem, hogy megháláljam annyi kedvességedet.

Vej elfogadta a lány ajánlatát. Figyelmét a piactéren egy Csang nevű varrónő ragadta meg, világos bőrével és remek alakjával. Megkérdezte hát Zsent, ismeri-e az asszonyt, s a követ-kező választ kapta:

- Unokatestvérem! Őt azután igazán könnyen megszerzem neked.

Nem telt bele tíz nap se, s vitte hozzá az asszonyt. De néhány hónap múlva, mikor Vej ráunt már Csangra, Zsen így szólt hozzá:

- Ezeket a piaci lányokat könnyű megszerezni. De keress magadnak valami finomabb nőt, akit megközelíteni is szinte lehetetlen. Én megteszek érted mindent, ami tőlem telik.

- A Hideg Étel Ünnepe napján - szólt Vej - elmentem néhány barátommal az Ezer Boldogság templomába, s ott voltunk, amikor Tiao tábornok zenészei játszottak a nagy csarnokban. Volt a zenészek között egy tizenhét év körüli lány, nádorgonán játszott, haját két fülére fésüli. Elragadó volt, rendkívül bájos! Ismered-e?

- A tábornok kedvese - felelte Zsen. - S a nővérem lánya. Ám lássuk, mit tehetek!

Vej meghajtotta magát, és Zsen megígérte, hogy segítségére lesz. Zsen ettől kezdve gyakori látogató volt a tábornok házában. Egy jó hónap múltán Vej sürgetni kezdte, és megkérdezte, mit tervez. A lány két vég selymet kért tőle az érdekeltek megvesztegetésére, s ezt meg is kapta Vejtől. Két nappal később Vej éppen együtt ebédelt Zsennel, amikor a tábornok a leányért küldte komornyikját egy fekete lóval, s arra kérte: keresse fel őt házában. Hallván a meghívást, Zsen rámosolygott Vejre, és csak ennyit mondott:

- Megvan.

Úgy látszik, olyan betegségbe ejtette a tábornok kedvesét, amire nincs orvosság. S mikor a leány anyja meg a tábornok minden tudományukból kifogytak, egy varázslót hívtak segítségül. Zsen pedig megmutatta a varázslónak, hol lakik, és megvesztegette, hogy mondja azt: a beteg lányt őhöz kell szállítani. Ennek megfelelően a varázsló így szólt a tábornokhoz:

- A lány nem maradhat itthon. Vigyék ebbe és ebbe a házba, a város délkeleti részén. Lakják ott, hogy magába szívja a környék életadó levegőjét.

A tábornok meg a lány anyja utánajártak, és megtudták, hogy a ház Zsen háza. A tábornok tehát arra kérte Zsent, engedje meg, hogy a lány nála lakják. Zsen először megtagadta a kérést, mondván, hogy háza túl kicsi, és csak ismételt kérésre egyezett bele a dologba. Ekkor a tábornok elküldte a lányt kocsin Zsen házába, ruháival és minden csecsebecséivel, anyja kíséretében. Alighogy odaértek, a lány már meg is gyógyult. Néhány nap múlva Zsen titokban bemutatta neki Vejt, s egy hónap múlva a lány várandós volt. Ekkor az anyja megrémült, és sebtiben hazavitte a lányt a tábornokhoz.

Így végződött az ügy.

Egy nap Zsen így szólt Csenghez:

- Tudnál-e szerezni öt-hatezer tallért? Mert ha igen, hasznot hajtó üzletet tudok.

Csengnek tetszett a dolog, és kölcsönként hatezer tallért. Ekkor Zsen azt mondta neki:

- Menj ki a piacra a lócsiszárokhoz. Találsz ott egy lovat, foltos a fara. Azt vedd meg és hozd haza.

Cseng kiment a piacra. Jött is egy ember, aki a lovát akarta eladni, s a ló farán valóban fekete jegy volt. Cseng meg is vette és hazavezette.

Sógorai azonban kinevették, mondván:

- Ez a ló azután igazán senkinek nem kell. Minek vetted meg ezt a gebét?

Nem sokkal később Zsen így szólt hozzá:

- Itt az ideje, hogy eladd azt a lovat. De harmincezer alul oda ne add.

Cseng tehát kihajtotta a lovat a piacra. Valaki húszezret ígért érte, de ő nem adta annyiért. Az emberek csak ámultak.

- Miért akar ez ilyen drágán lovat venni? S az meg miért nem adja oda?

Mikor Cseng hazaindult a lóval, a másik a kapuig követte, és már huszonötezret ígért, de Cseng nem engedett. Kijelentette:

- Harmincezer alatt szó se lehet vásárról!

De ekkor körülfogták a sógorai, s nem hagyták békén, míg kényszerűségében el nem adta a lovat valamivel kevesebbért, mint harmincezerért.

Később azután rájött, vevője miért ragaszkodott annyira a lóhoz. A Csaojing megyei kincstári lovak gondnoka volt. Három évvel ezelőtt kidőlt egy lóva, annak fekete jegy volt a farán. A fickó most a felmentését várta, meg járandóságát a lovak gondozásáért, hatvanezer tallért. Ha sikerül megszereznie egy lovat feleennyiért, és azt szolgáltatja be a hivatalnak, még úgy is keres a dolgon. Különben is háromévi takarmányért fizették neki ezt a pénzt, olyan zabért, amit a lovak soha nem ettek meg. Ezért ragaszkodott annyira a foltos farú lóhoz.

Zsen egyszer új ruhákat kért Vejtől, miután a régit mind elnyűtte. Vej selymet akart venni neki, de a lány azt mondta: jobban szereti a készruhát. Vej tehát megbízott egy Csang nevű boltost, szerezze be a ruhákat, s azután odaküldte Zsenhez, válasszon tetszése szerint. Amikor a boltos meglátta a lányt, nagyon elcsodálkozott, és utóbb azt mondta Vejnek:

- Ez nem akármilyen asszony. Csak nemesi házból származhat. Nem jól teszitek, hogy itt tartjátok. Remélem, hamarosan visszakülditek családjához, még mielőtt bajba kerülnének.

Ebből is látszik, milyen feltűnő megjelenése volt Zsennek.

De sehogy sem értették, miért ragaszkodik a készen vett ruhához, ahelyett hogy mérték szerint csináltatna magának.

Csenget egy évvel később kinevezték kapitánynak Huajli helytartóságba. Csincsen volt a székhelye. Csengnek tulajdonképpen felesége is volt, s bár a napot kedvesével töltötte, éjszakára mindig haza kellett mennie, és ilyenkor nagyon hiányzott neki Zsen. Most hát arra kérte a lányt, kísérje el állomáshelyére. De Zsen nemet mondott.

- Csak egy-két napig lehetnénk együtt - fejtegette -, azért pedig aligha érdemes. Sokkal okosabb lenne, ha kiszámítanánk, mennyi költőpénzre lesz szükségem, amíg oda vagy, s itthon várnám meg, hogy visszajöjj.

Cseng még vitatkozott vele, megpróbálta rábeszélni, de a lány rendíthetetlen volt. Ekkor Cseng Vejt hívta segítségül, és Vej szintén megpróbálta rábeszélni a lányt. Végül is megkérdezték, miért nem enged. Zsen nagy sokára így szólt:

- Egy boszorkány megmondta, hogy az idén szerencsétlenséget hoz rám, ha nyugatra megyek. Ezért nem akarok elmenni.

Cseng azonban annyira szerette volna, ha a lány vele tart, hogy egyre csak ezen járt az esze. Kinevette Zsent ő is meg Vej is, és azt mondták neki:

- Ilyen eszes, okos lány, mint te, hogyan lehet ennyire babonás?

S megpróbálták meggyőzni.

- Ha mégis igazat mondott a boszorkány - szólt Zsen -, és én meghalok, mert veled mentem, nem fogtok búsulni?

- Badarság! - mondták azok ketten, és tovább erősködtek. Végül Zsen kénytelen volt akarata ellenére elmenni Csenggel.

Vej kölcsönadta lovát a lánynak, és Linkaóig maga is elkísérte őket. Másnap elértek Mavejbe. Zsen ügetett elől a lovon, Cseng mögötte szamarán, és Zsen szolgálója meg néhány más kísérő követte őket. A vadászok éppen ott idomították kutyáikat Locsuan város nyugati kapuja előtt már vagy tizedik napja. Amikor Zsen odaért, a vadászkutyák egyszerre kiugrottak a bozótból, és Cseng csak azt látta, hogy Zsen a földre szökken, rókává változik, és dél felé próbál menekülni a kutyák elől. Rohant utánuk, és kiáltozott a kutyákra, de nem tudta visszatartani őket. Néhány száz méteres versenyfutás után elkapták a rókát. Cseng könnyezve vette elő a pénzt zsebéből, hogy legalább tetemét visszavásárolja. S ahol eltemette, hegyes karót szúrt a földbe, hogy a helyet megjelölje magának. Amikor visszafordult, a lány lova békésen legelészett az út szélén, ruhái ott voltak a nyeregben, cipője és harisnyája a kengyelen csüngött, mint valami vedlett kígyóbőr. Ékszerei szétszóródtak a földön, de minden egyebe eltűnt, beleértve a szolgálóját is.

Körülbelül tíz nap múltán Cseng visszatért a fővárosba, Vej boldog volt, hogy láthatja, s amikor elébe ment, hogy üdvözlje, mindjárt megkérdezte:

- Hát Zsen? Jól van-e?

Cseng sírva felelte:

- Zsen meghalt!

A hír Vejt is gyászba döntötte. Átölelték egymást, és úgy keseregtek bánatukban. Végül Vej megkérdezte, milyen betegség vitte el a lányt.

- Vadászkutyák ölték meg - felelte Cseng.

- A legádázabb kutyák se tudnak megölni egy embert - tiltakozott Vej.

- Csakhogy ő nem volt ember.

- Micsoda?! - kiáltott fel Vej megdöbbenésében. S ugyancsak elámult, amikor Cseng elmondta neki az egész történetet, és egyre csak sóhajtozott. Másnap együtt hajtottak el kocsin Mavejig, s miután felnyitották a sírt, és megnézték a tetemet, nagy szomorúan visszafordultak. S ahogy felidézgették Zsen egykori életmódját, csak azt az egyet nem tudták megmagyarázni, miért nem akart soha mértékre készült ruhát viselni.

Cseng később a császári istálló felügyelője lett, és igen gazdag ember. Több tucat lóra viselt gondot. Hatvannégy éves volt, amikor meghalt.

A Ta-li időszakban Csunglingban éltem, és sokat voltam együtt Vejvel. Többször is elbeszélte nekem ezt a történetet. Végül már betéve tudtam. Veből később császári udvari kancellár lett, s ezzel egyidejűleg Lungocsou helytartója. Ott halt meg végül északnyugaton, állomáshelyén.

Bizony szomorú rágondolni, hogy egy emberi alakot öltött állat ellen tud állni minden erőszaknak, s hű és állhatatos marad urához haláláig - de hány asszony mondhatja el ugyanezt magáról manapság? S milyen kár, hogy Cseng nem volt értelmesebb. Őt csak Zsen bájai érdekelték, de sajátos természetével nem sokat gondolt. Pedig az igazi bölcs azt is megfigyelte volna, milyen törvények szabályozzák Zsen átváltozásait, kutatta volna a természetfeletti lények természetét, és gondos megfogalmazásban hagyta volna ránk e titkok lényegét, ahelyett hogy csak a lány szépségével, kellemével törődjék, és ennyivel beérje. Ez bizony pótolhatatlan mulasztás.

A Csien-Csung időszak második évében bal felőli tanácsos voltam, s éppen aznap indultam Csucsouba, amikor Pej Csi tábornok, Szun Cseng helyettes városi előljáró, Cuj Hszü, a polgári ügyek minisztere és Lu Sun jobb felőli tanácsos útra kelt a Jangce völgyébe. Csienből Szucsouig szárazon és vízen együtt utaztunk. Velünk tartott Csu Fang nyugalmazott tanácsos is, éppen körúton volt. Hajón leereszkedtünk a Jing és Huaj folyókon, egész nap lakomáztunk, éjszaka meg beszélgettünk, s mindegyikünk elmondott valami különös történetet. Mikor az urak hallották Zsen históriáját, valamennyien őszintén megrendültek, és felettébb elámultak. Megkértek, jegyezzem fel e különös mesét - ezért írtam meg történetemet.

Viktor János fordítása

Egy szerencsésen végződő történet

EPIZÓD BOCCACCIO DEKAMERONJÁBÓL

Keleten immár egészen kivilágosodott, és a fellövellő napsugarak egész féltekénket megvilágosították, midőn Fiammetta a madarak édes dalaira, melyek a napnak első órájában szerte a fákon vidáman felcsattogtak, felkelt, s felkeltette mind a többi hölgyeket s a három ifjút, és lassú léptekkel leszállott a mezőre, s a tágas síkságon a harmatos fűben sétálgatott társaságával, különb-különbféle beszélgetésekben, mígnem a nap jó magasra hágott. De midőn úgy érezte, hogy a napsugarak immár forrón tűznek, a ház felé irányította lépteit. Midőn pedig odaérkeztek, pompás borokkal és csemegékkel üdítette csekély fáradságukat, s akkor a kellemetes kertben szórakoztak mind az ebéd idejéig. Mely is midőn elérkezett, s a figyelmes udvarmester ahhoz mindent előkészített, néhány táncdalt énekeltek, s akkor a királynő kívánságára vidám hangulatban asztalhoz ültek. S minek utána rendben és jókedvben megebédelték, nem feledték a táncnak eddig megtartott szokását, hanem ének- és zenekísérettel néhány kört lejtek. Annak utána pedig a szundítás idejére a királynő valamennyit elbocsátotta; némelyek pedig szundítani tértek, mások szórakozás okából ott maradtak a pompás kertben. De a királynő kívánságára kevéssel három óra után valamennyien egybegyülekeztek a szokott módon, a szökőkút mellett. S minek utána a királynő helyet foglalt, mosolyogva parancsolta nekik, hogy kezdjék meg a szerencsésen végződő novellák sorát.

Sok novella kóvályog a fejemben - kezdte Pamfilo -, kedves hölgyeim, melyeknek elbeszélésével a mai napot megkezdhetném: ezek közül egy különösképpen kedvemre váyon, mivel-hogy ebben megláthatjátok nem csupán a boldog véget, mely mai elbeszéléseink tárgya, hanem azt is: mely szentek, hatalmasak és jótékonyak Ámornak erői, melyeket sokan kárhoznak és becsmérelnék, azonban igaztalanul, mivel nem tudják, mit beszélnek.

*

Miként a ciprusiak régi történeteiben olvassuk, élt Ciprus szigetén valamely főnemes úr, kinek neve volt Aristippo, ki minden földi javakban gazdagabb volt minden földijénél; és minden másnál boldogabb ember lett volna, hahogy egyetlen dologban nem szomorította volna meg a sors. Ez pedig az volt, hogy egyéb gyermekei között volt egy fia, ki nagyságban és szépségben ugyan különb volt mind a többi ifjagnál, de szinte hülye s félkegyelmű, igazi neve pedig Galeso volt; de mivel sem tanítómestere fáradozással, sem atyja kedveskedéssel avagy veréssel, sem bárki más semmi módon nem tudott a fejébe verni néminemű tudományt avagy jó erkölcsöt, továbbá durva és idértlen hangja s inkább állathoz, mint emberhez illendő viselkedése miatt csúfolkodásból mindenki Cimone néven nevezte, mi is az ő nyelvükön annyit jelent, mint a miénken Félkegyelmű. E fiúnak kárba vesztett élete miatt atyja igen nagyon búslakodott; mivel már letett minden reményről, parancsolta neki: menjen ki valamely birtokára, s ottan éljen jobbágyai között, hogy fájdalmának imez oka ne legyen szüntelenül szeme előtt; minek is Cimone igen megörült, mivelhogy a paraszti emberek erkölcei és szokásai inkább kedvére voltak, mint a városiak. Cimone tehát kiment falura, és ottan paraszti munkákban foglalatzkodott.

Történt pedig egy napon, hogy délidő után, midőn vállára vetett bottal éppen általment egyik birtokról a másikra, betévedt valamely kis erdőbe, mely a legszebb volt ama vidéken, s mivel éppen május hónapja járta, már egészen kilombosodott. Amint ezen keresztülhaladt - miként sorsa vezérelte -, sudár fákkal környékezett tisztásra bukkant, melynek egyik sarkában, gyönyörű és hideg vizű forrás mellett, a zöld pázsiton megpillantott egy gyönyörűsége alvó

leányzót, kinek testét oly lenge ruha fedte, hogy vakító fehérségéből szinte semmit el nem rejtett, és csupán övétől lefelé fődözte hófehér, vékony takaró, lábainál pedig ugyancsak két nő meg egy férfi aludt, eme leánynak szolgálai. Midőn Cimone a leányt meglátta, mintha még soha életében nőt nem látott volna, botjára támaszkodván megállott, és némán, határtalan elragadtatással elmerült a leány szemléletében. És bárgyú lelkében, melybe ezernyi oktatás nem tudott szikrányi nemesebb érzést beoltani, érezte valamely gondolatnak ébredését, s most pallérozatlan és durva elméjében feltámadott a gondolat, hogy ez a leggyönyörűbb teremtes, kit földi ember valaha is látott. És annak utána sorra szemügyre vette testének részeit, és magasztalta haját, melyet színaranynak vélt, homlokát, orrát és száját, nyakát és karjait, különösképpen pedig keblét, mely még alig domborodott; és parasztból hirtelen a szépségnek ítélőbírájává emelkedvén, fölöttébb kívánczozott látni szemét, mely mélységes álomban elnehezülten zárva volt, és hogy csak láthassa, már-már felébresztette a leányt. De mivel sokkalta szebbnek látta, mint mindama nőt, kiket eladdig látott, gondolkodóba esett, ha vajon nem istennő-e, s mégiscsak volt annyi esze, mellyel megítélhette, hogy isteni személyek nagyobb tiszteletre méltók a földieknél, s ennek okáért türtőztette magát, és várakozott, mígnem az magától felébredt. És ámbár túlságosan hosszúnak érezte a várakozást, a szokatlan gyönyörűség oly igen lenyűgözte, hogy nem tudott elmozdulni onnét. Történt tehát, hogy a leány, kinek neve Efigenia volt, nagy idő múltán felébredt, mégpedig előbb, mint bármelyik cselédje, és fölemelte fejét, és kinyitotta szemét; s mikor maga előtt látta Cimonét, botjára támaszkodva fölöttébb elálmélkodott és mondá:

- Cimone, mit keresel itt az erdőben imez órán?

(Cimonét mind deli termetéről, mind faragatlanságáról, mind pedig atyjának nemessége és gazdagsága révén a szigeten szinte mindenki ismerte.)

Az ifjú semmit nem felelt Efigenia szavaira, de mikor látta, hogy szemét kinyitotta, mereven rábámult, és úgy érezte, hogy abból oly édesség árad, mely soha nem érzett gyönyörűséggel tölti el. A leány ennek láttára kezdett attól tartani, hogy ez a merev bámészkodás még majd olyasvalamire ösztökéli annak paraszti otrombaságát, hogy abból magára szégyen háramolhat, miért is szólította cselédeit, fölkelt, és mondotta neki:

- Cimone, isten áldjon!

Felelte erre Cimone:

- Én veled megyek.

És ámbátor a leány még mindig félt, s ezért nem fogadta el kíséretét, mégiscsak akkor tudott megszabadulni tőle, mikor az már egészen a házáig elkísérte; innen pedig Cimone atyjának házába ment, s kijelentette, hogy semmi áron nem megy vissza többé a birtokra. Bármily kellemetlen volt ez atyjának és övéinek, mégis belenyugodtak otthon maradásába, mivel meg akarták tudni, mi ok késztette arra, hogy eddigi életmódját megváltoztassa. Minek utána tehát Cimone szívébe, melybe eleddig semminémű tanítás nem tudott behatolni, Efigenia szépsége által behatolt Ámornak nyílveesszeje, hamar idő múltán elméje egyre jobban kibontakozván, csodálatba ejtette atyját és övéit s mindenki mást, ki csak ismerte. És mindenekelőtt megkérte atyját, hogy járassa őt olyan ruhákban s minden egyéb ékességekben, mint ahogy testvérei jártak, mit is atyja nagy örömmel megtett. Annak utána pedig derék ifjakkal társalkodván, eltanulta tőlük a viselkedésnek mindama módjait, melyek nemes urakhoz s különösképpen szerelmes ifjakhoz illenek, s mindennek igen nagy csodálkozására hamar idő múltán nem csupán a betűvetést tanulta meg, hanem egyike vált belőle a legműveltebb embereknek; annak utána pedig (mivel mindennek oka Efigenia iránt való szerelme volt) nem csupán durva és paraszti hangját váltotta illendő városiasra, hanem mesteri módon megtanult énekelni és

muzsikálni, és a lovaglásban s mind a tengeri, mind a szárazföldi hadviselésben fölöttébb ügyes és vitéz emberré vált. Egy szó, mint száz (hogy ne soroljam fel apróra minden jelességét), négy esztendő sem telt el ama nap óta, hogy szerelembe esett, és máris a legkedvesebb, legszeretetremlőbb ifjává fejlődött, és semmi jelességben nem volt hozzája fogható ifjú Ciprus szigetén.

Nos tehát, bájos hölgyeim, mit gondoljunk Cimone felől? Bizonyára azt, hogy ama kiváló jelességeket, melyekkel az ég ez ifjúnak nemes lelkét megáldotta, az irigy szerencse erős kötelékekkel lenyűgözte, és elzárta szívének valamely rejtett zugába, melyeket is Ámor sorra letépett és összetört, mivelhogy ő a sorsnál is hatalmasabb, és mint a szunnyadó tehetségek ébresztője, azokat a szörnyű homálynak sötétjéből maga erejével fölhozta a ragyogó világosságra, nyilván megmutatván, mely mindenrémű helyekről kiszabadítja a néki hódoló lelkeket, s hová vezérli őket sugaraival. Ámbár Cimone Efigenia iránt való szerelmében - ifjú szerelmesek gyakori szokása szerint - bizonyos dolgokban túlságba tévedt, mégis Aristippo meggondolván, hogy Ámor változtatta birkából emberré, nem csupán türelmesen békén hagyta, hanem még biztatta is, hogy szerelméért mindenben maga kedve szerint cselekedjék. De Cimone, ki nem engedte, hogy Galesónak nevezzék, visszaemlékezvén, hogy Efigenia is e néven hívta őt, tisztos végre akarván juttatni szándokát, többször is kéréket küldött Efigenia atyjához, hogy adja hozzá a leányt feleségül, de az mindannyiszor azt felelte, hogy ő már odaígérte a leányt bizonyos Pasimunda nevezetű ródoszi nemes ifjúnak, és esze ágában sincs megszegnie néki adott szavát. Mikor pedig Efigenia menyegzőjének ideje elérkezett, és jövődöbeli férje érte küldött, Cimone ekképpen szólott magában: „Most itt az ideje megmutatnom, ó, Efigenia, mennyire szeretlek. Általad lettem emberré, és ha megnyerhetlek, bizonyosra veszem, hogy boldogabb leszek akármely istennél: és bizony vagy megnyerlek, vagy meghalok.” És ekképpen töprenkedvén, nagy titokban összeszedett néhány nemesifjút, kik barátai voltak, és titokban fölszereltetett egy hajót mindennel, mi a tengeri csatához szükséges, és tengerre szállott, várakozván ama hajóra, melynek Efigeniát férjéhez kellett vinnie Ródoszba. Efigenia pedig, miután atyja pompásan megvendégelte férjének barátait, tengerre szállott, s akkor Ródosznak fordították a hajó orrát, és útnak indultak. Cimone, ki semmit nem aludt, másnap rajtuk ütött hajójával, és a hajó orráról nagy hangon átkiáltott azokhoz, kik Efigenia hajóján voltak:

- Megálljatok, vonjátok be a vitorlákat, vagy pedig legyetek készen, hogy erőt veszünk rajtatok, és a tengerbe süllyesztünk!

Cimone ellenfelei a fedélzeten fegyvert fogtak, és készülődtek a védekezésre, miért is Cimone, minek utána így beszélt, felkapott egy vascáklyát, áthajította a ródosziak hajójának farára, s miközben azok nagy sebességgel eloldalogni igyekeztek, hajójukat roppant erővel odahúzta a maga hajójához, és egyszál-egymaga átugrott a ródosziak hajójára, vadul, mint az oroszlán, mintha csak semmibe venné őket, mindahányan vannak; és mivel Ámor sarkantyúzta, csodálatos dühvel ellenségeire vetette magát, törrel kezében, és jobbra-balra szurkálván levágta őket, mint holmi birkákat. Ennek láttára a ródosziak földre vetették fegyvereiket, és szinte egy értelemmel megadták magukat. Mondotta akkor nekik Cimone:

- Ifjú uraim, nem a zsákmány sóvárgása, nem is az irántatok való gyűlölet indított arra, hogy Ciprusból felkerekedjem, és nyílt tengeren fegyveres kézzel reátok támadjak. Az, mi engem erre indított, a legnagyobb boldogság számomra, ha ugyan megnyerem; nektek pedig nem nagy dolog szépszerével átengednetek nekem; ez pedig Efigenia, kit a világon mindennél jobban szeretek, de mivel atyjától barátságos-békés szerrel nem tudtam megkapni őt, Ámor arra kényszerített, hogy ellenségeitek gyanánt fegyverrel szerezzem meg; mivel pedig az

akarok lenni számára, minek a ti barátotok, Pasimunda volt kiszemelve, adjátok őt nekem, és menjete isten hírével.

Az ifjak, kiket inkább az erőszak, mint magok nagylelkűsége indított erre, sírván átadták Efigeniát Cimonénak. Ez pedig mikor látta, hogy a leány sír, szólott ekképpen:

- Nemeshölgy, ne légy kicsinyhitű, én vagyok a te Cimonéd, és kitartó szerelemmel sokkalta jobban megérdemeltelek, mint Pasimunda az eljegyzéssel.

Cimone tehát (minek utána a leányt áthozatta maga hajójára, s a ródosziaknak semmi egyéb kincséhez nem nyúlt) visszatért bajtársaihoz, és a ródosziakat útjokra bocsátotta. Cimone tehát, ki határtalanul boldog volt, hogy e drága zsákmányt megszerezte, minek utána kevés időt annak szentelt, hogy a siránkozó leányt megvigasztalja, bajtársaival együtt olyképpen határozott, hogy egyelőre nem szabad visszatérniök Ciprusba; miért is valamennyiök egyértelmű vélekedése szerint Kréta irányába fordították a hajónak orrát (mivel úgy hitték, hogy ottan valamennyien, kiváltképpen pedig Cimone s velük együtt Efigenia, régiebb és újabb rokonságok és számos barátaik révén biztonságban lesznek). Ám a sors, mely meglehetősen könnyűszerrel kezére juttatta Cimonénak a hölgyet, nem volt állhatatos, és hirtelen szomorú és keserves sírásra fordította a szerelmes ifjúnak kimondhatatlan vigasságát. Még négy óra sem telt el azóta, hogy Cimone a ródosziakat útjokra bocsátotta, midőn leszállt az éjszaka, melytől Cimone soha még nem élvezett gyönyörűségeket várt; s egyszerre csak tomboló, dühös orkán kerekedett, mely az égboltot fellegekkel, a tengert pedig pusztító viharokkal töltötte be; miért is senki nem tudhatta, mit kellene tennie, merre kellene menniök, de még a fedélzetén sem volt senkinek maradása, hogy valamely szolgálatot végezzen. Mondanom sem kell, mely igen elbúslakodott ezen Cimone. Úgy érezte: az istenek csupán azért teljesítették óhaját, hogy annál keservesebb kinnal elveszejtsék, holott annak előtte ugyan keveset törődött a halállal. Ugyancsak nekibúsultak bajtársai is, de mindenekfölött bánkódott Efigenia, ki keservesen zokogott, s minden hullámcsapásra megreszketett, és zokogván keményen átkozta Cimone szerelmét, és káromolta annak vakmerőségét, mondván, hogy eme szörnyű vihar bizonyára semmi másért nem támadott, csupán azért, mert az istenek nem engedik meg, hogy Cimone, ki őt akaratjok ellenére kívánta feleségül, élvezhesse vakmerő vágyának teljesülését, hanem azt akarják, hogy előbb lássa meg a leány halálát, annak utána pedig maga is nyomban halállal elvesszen.

Efféle s még keservesebb jajveszékelés közben Ródosz szigetének szomszédságába vetődtek, miközben a hajósok nem tudták, mitévők legyenek, mivel a vihar óráról órára nagyobb erőre kapott, ők pedig nem tudták, nem is sejtették, merre sodródtak; mivel pedig nem ismerték meg, hogy ez Ródosz szigete, minden igyekezetükkel abban fáradoztak, hogy hacsak lehet, partra vergődjenek, s megmentseik életöket. Ebben pedig a szerencse kedvezett nekik, s valamely kicsiny tengeröbölbe vezérelte őket, hová kevéssel annak előtte befutottak hajójukkal ama ródosziak is, kiket Cimone útjokra engedett. Nem is vették észre előbb, hogy Ródosz szigetére vetődtek, csak akkor, mikor a hajnal pirkadott, és némi világosságot derített az égboltozaton. Akkor látták, hogy talán nyíllövésnyire vannak ama hajótól, melyet előtte való napon útjára engedtek; eme dolgon Cimone fölöttébb megháborodott, s félt, hogy az történik vele, ami csakugyan történt; parancsolta tehát, hogy minden erejüket megfeszítvén igyekezzenek kijutni onnét, annak utána pedig vesse őket a sors bárhová, mivel sehol sem lennének oly kínos helyzetben, mint épp itten. Megfeszítették tehát minden erejüket, hogy onnan kijussanak, de hiába; hatalmas ellenszél dühöngött, s nemhogy kijuthattak volna a kicsiny öbölből, hanem akár tetszett nekik, akár nem, a vihar a partra vetette őket. Midőn pedig a partra felfutottak, a ródoszi hajósok hajójukról leszállván, megismerték őket. Azok közül pedig egyik nyomban elfutott a szomszéd faluba, hová a ródoszi nemes urak mentek, s

megjelentette nekik, hogy Cimonét Efigeniával együtt véletlenül idevetette a vihar hajóján, éppen úgy, mint jómagukat. Azok ennek hallatára föltöbb megörvendeztek, maguk mellé vettek számos falubéli parasztot, és a tengerpartra siettek; és Cimonét, ki övéivel együtt partra szállott, s abban mesterkedett, hogy valamely közeli erdőbe meneküljön, Efigeniával és mind a többiekkel együtt elfogták, és a faluba vitték.

És akkor nagy csapat fegyveres ember kíséretében kijött oda a városból Lisimaco, ki abban az esztendőben Ródosznak legfőbb bírása volt, és Cimonét, valamennyi bajtársaival egyetemben, börtönbe vetette, mivelhogy Pasimunda, ki eme dolognak hírére vette, ennek miatta panaszt emelt Ródosz szigetének tanácsánál. Ekképpen veszítette el Efigeniáját a szerencsétlen és szerelmes Cimone, alighogy megnyerte, és anélkül hogy egyebet kapott volna tőle néhány csóknál. Efigeniát számos ródoszi nemes hölgy vette gondjaiba, és vigasztalta rész szerint elfogatásán érzett bánata, rész szerint a viharos tengeren szenvedett hányattatása miatt; és eme hölgyeknél maradt mind a menyegzőjére megszabott napig. Cimonénak és bajtársainak, mivel előző napon visszaadták szabadságukat a ródosziaknak, elengedték a halálbüntetést, melyre Pasimunda mindenáron ítéltetni kívánta őket, és életök fogytáiglan tartó börtönre ítéltettek; a börtönben pedig mint képzelhető, fájdalomban sínylődtek, és reménytelenül, hogy valaha még boldog nap virrad rájuk. Pasimunda pedig minden erejével sürgette a készülődést a menyegzőre, de a sors, mintha csak megbánta volna ama csapást, mellyel Cimonét oly hirtelenül sújtotta, megmenekülése okából újabb fordulatot hozott.

Volt Pasimundának egy öccse, korban ugyan fiatalabb nála, jelességben azonban méltó párja, kinek neve volt Ormisda. Ez már rég ideje abban fáradozott, hogy feleségül nyerje ama városnak bizonyos szép és előkelő leányát, kinek neve Cassandra volt, kit is Lisimaco forrón szeretett; de házassága különb-különbféle okok miatt több ízben is füstbe ment. Nos, mikor Pasimunda meggondolta, hogy menyegzőjét nagy pompával kell megülnie, legjobbnak vélte, ha nyélbeüthetné, hogy Ormisda ugyanaz napon tartsa menyegzőjét, hogy ne terhelje még egyszer a költség és az ünnepség; miért is Cassandra szüleivel újból tárgyalásokat kezdett, és ezeket sikerre is vitte, és öccsével egyetértésben elhatározták, hogy Ormisda ugyanaz napon veszi feleségül Cassandrárt, melyen Pasimunda menyegzőjét tartja Efigeniával. Mikor Lisimaco ennek hírére vette, föltöbb megszorodott, mivel látta, hogy reménysége elveszett, holott abban bizakodott, hogy ha Ormisda nem veszi el a leányt, akkor ő bizonyosan megkapja. De okos ember lévén, bánatát magába rejtette, és törte a fejét, miképpen akadályozhatná meg, hogy ez megtörténjék; de semmi egyéb módját nem látta, mint azt, hogy elrabolja a leányt. Ezt pedig könnyűnek gondolta ama hivatalánál fogva, melyet viselt, de sokkal becselenebbnek is vélte, mint ha nem viselte volna ama hivatal; mégis hosszas fontolgtatás után a szerelem könnyen legyőzte a becsületét, és elhatározta, hogy akármi történik is, elrabolja Cassandrárt. És midőn arra gondolt, kit vegyen maga mellé társul ennek véghezvitelében, s miképpen hajtsa végre a dolgot, eszébe jutott Cimone, kit bajtársaival egyetemben börtönében tartott, s úgy gondolta, hogy Cimonénál jobb és hűségesebb társra eme dologban szert nem tehet. Miért is a következő éjszakán nagy titokban felhozatta őt szobájába, s ekképpen adta fel neki a szót:

- Cimone, valamint az istenek jósa és nagylelkű adományozói az emberek javainak, akképpen nagy ügyességgel próbára vetik azoknak virtusát, s kiket minden sorsokban szilárdnak és állhatatosnak látnak, azokat a legmagasabb jutalmakra méltóknak ítélik, mint mindenkinél derekabb embereket. Ők a te virtusodnak csallhatatlanabb bizonyosságát kívánták, mint aminőt mutathattál volna atyád házában négy fala között, kinek mérhetetlen gazdagságát ismerem; és mindenekelőtt a szerelemnek hegyes ösztökéjével, mint hallottam, bárgyú állatból emberré nemesítettek; annak utána kemény sorscsapásokkal, mostan pedig gyötrelmes börtönnel próbát kívánnak tenni, vajon most másképpen érezel-e, mint akkor, midőn rövidke ideig élvezted meghódított zsákmányodat. Ha pedig ugyanazonképpen érezel, akkor soha oly örömet nem

adtak néked, mint aminővel most készülnek megajándékozni; ez pedig értésedre adni kívánom, hogy megfogyatkozott erőidet visszaszerezzed, és újból bátorságra kapj. Pasimunda, ki oly igen örvendett balsorsodon, és oly buzgón szorgalmazta kivégeztetésedet, hanyatt-homlok siet megtartani menyegzőjét a te Efigeniáddal, hogy e révén élvezze a zsákmányt, melyet a szerencse jókedvében előbb néked adott, annak utána pedig haragjában hirtelen elvett tőled. Magamról tudom, hogy ez bizonyosan mennyire fáj neked, ha oly szerelmes vagy, mint hiszem, mivelhogy az öccse, Ormisda, éppily méltatlanságot akar elkövetni ellenem Cassandra miatt, kit a világon mindennél jobban szeretek. És úgy látom, hogy a sors semminemű utatmódot nem hagyott számunkra, hogy eme roppant méltatlanságot és csapást elkerüljük, ha-hogy szívünk és karunk virtusával, karddal a kézben utat vágunk magunknak, hogy megszöktessük kedveseinket, te immár másodszor a tiédet, én pedig az enyémet először; miért is ha szíved gondja, nem akarom mondani, hogy szabadságod, mely kedvesed nélkül ugyan keveset ér neked, hanem kedvesed visszaszerzése, hát akkor ezt az istenek kezeidbe adták, hahogy velem tartasz vállalkozásomban.

Eme szavak egészen eloszlatták Cimone csüggedését, és nem sokat tétozott a felelettel, hanem szólott:

- Lisimaco, sem vitézebb, sem hívebb bajtársat nálam nem találsz e vállalkozásra, ha ugyan elérem vele azt, miről beszélsz, s ezért legjobb belátásod szerint mondd csak, mit kell tennem és majd meglátod, mely csodálatos bátorsággal elvégzem azt.

Felelte erre Lisimaco:

- Mához három napra költöznek az új asszonyok férjük házába; oda tehát mi, te magad fegyveres bajtársaival, s magam is néhány megbízható emberemmel estefelé behatolunk, az asszonyokat a vendégsereg közepéből elraboljuk, s elvisszük valamely hajóra, amelyet titokban fölszerelttettem; közben pedig mindenkit levágunk, ki ellenszegülni merészel.

Cimonénak tetszett ez a terv, s mind a megszabott ideig csendben várakozott börtönében. Hogy pedig a menyegző napja elérkezett, Lisimaco, minek utána minden szükséges dolgot előkészített, Cimonét és bajtársait s hasonlatosképpen maga barátait, kik valamennyien fegyvert viseltek ruhájok alatt, előbb áradó szavakkal lelkesítette tervének végrehajtására, s mikor az időt elérkezettnek látta, három csapatra osztotta őket, és ezek közül az elsőt nagy óvatosan leküldötte a kikötőbe, hogy senki meg ne akadályozhassa a hajóraszállást, mikor arra kerül a sor, a másik kettővel pedig Pasimunda házához vonult, s egyiket a kapuban hagyta, hogy senki őket be ne zárhassa s távozásukat meg ne gátolhassa, a harmadik csapattal pedig, Cimonéval együtt, felment a lépcsőn. Midőn pedig abba a terembe értek, melyben az új asszonyok számos más hölgyekkel egyetemben, már asztalnál ültek az ünnepi lakomán, előrenyomultak, földre döntötték az asztalokat, ki-ki fogta maga kedvesét, általadta bajtársainak karjaiba, és parancsolták, hogy nyomban vigyék őket a készen várakozó hajóra. Az új asszonyok jajveszékelni és sikoltozni kezdtek, s hasonlatosképpen a többi hölgyek és a szolgák is, és hamarosan az egész házat felverte a láрма és a jajveszékelés. De Cimone és Lisimaco és bajtársaik kardot rántottak, miközben semmi ellenállásra nem leltek, mivel mindenki utat nyitott nekik, s eljutottak a lépcsőig; és amint azon lefelé haladtak, szembe jött velök Pasimunda, ki a lármára furkósbottal kezében kirohant, akkor Cimone nagy vitézül fejen sújtotta, Pasimunda pedig holtan rogyott lábai elé. Ormisdát, ki bátyjának segítségére sietett, Cimone ugyancsak egy csapással megölte. Akkor pedig távoztak, és akadálytalanul zárt rendben, zsákmányukkal együtt eljutottak a hajóhoz, melyre is föltették a hölgyeket, s magok is felszállottak, minden bajtársaikkal egyetemben; és miközben már a part megtelt fegyveres hadinéppel, mely a hölgyek megszabadítására jött, ők vízbe merítették az evezőket, és ujjongván nekivágtak útjuknak.

És megérkezvén Krétába, ottan számos barátaik és rokonaik örömmel fogadták őket; annak utána feleségül vették a hölgyeket, nagy lakodalmat csaptak, s boldogan élvezték zsákmányukat. Ciprusban és Ródoszban sokáig nagy volt a forrongás és a lázongás eme cselekedetük miatt. Végezetül mindkét helyen közbenjártak barátaik és rokonaik, és kieszközölték, hogy rövid számkivetés után Cimone Efigneiával megtérhetett Ciprusba, és hasonlatosképpen Lisimaco Cassandrával visszatérhetett Ródoszba, s annak utána mind a ketten még nagy időn által vidáman és boldogan éltek szülőföldjükön feleségökkel.

Révay József fordítása

Téli rege

AHOGY A LAMB TESTVÉREK ELMESÉLTÉK

Leontes, Szicília királya és királynéja, a szép és erényes Hermione a legszebb összhangban élt valaha egymással. Leontest a kiváló hölgy szerelme olyan boldoggá tette, hogy nem maradt teljesületlen kívánsága, éppen csak az, hogy néha szeretne volna újra látni és királynőjének bemutatni régi pajtását és iskolatársát, Polixenest, Bohémia királyát. Leontes és Polixenes gyerekkoruk óta együtt nevelődtek, de amióta apjuk halála után elszólították őket, hogy ki-ki a maga királysága fölött uralkodjék, sok éve nem találkoztak már, de gyakran küldtek egymásnak ajándékokat, leveleket, nyájas üzeneteket.

Végül, ismételt meghívások után, Polixenes megérkezett Bohémiából a szicíliai udvarba, hogy meglátogassa Leontes barátját.

Látogatása eleinte csak gyönyörűséget szerzett Leontesnek. Ifjúkori barátját a királynő különleges figyelmébe ajánlotta, s kedves barátjának, régi cimborájának jelenlétében úgy érezte, hogy boldogsága most vált csak teljessé. A régi időkről beszélgettek, visszaemlékeztek iskolás éveikre, ifjúkori csínyjeikre, és ezekről meséltek Hermionénak, aki mindig vidáman részt vett e beszélgetésekben.

Amikor hosszabb ottmulatás után Polixenes elutazásra készülődött, Hermione, férje kívánságára, csatlakozott Leontes kéréséhez, hogy Polixenes hosszabbítsa meg látogatását.

Most aztán megkezdődött a jó királynő szomorú élete, mert Polixenes visszautasította Leontes kérését, hogy maradjon, de Hermione gyöngéd rábeszélése megnyerte őt, hogy néhány héttel elhalassza indulását. Erre aztán, hiába ismerte Leontes oly régóta barátjának, Polixenesnek becsületességét és nemes elveit éppúgy, mint erényes királynőjének nagyszerű természetét - zabolátlan féltékenység vett rajta erőt. Bármilyen figyelemben részesítette Hermione Polixenest - még ha férje határozott kívánságára is, és csak azért, hogy férjének tessen -, ezzel már növelte a szerencsétlen király féltékenységét. Leontes hű és szerető barátból, a legjobb és leggyöngédebb férjből hirtelen vad, embertelen szörnyeteggé változott. Magához hívatta Camillót, udvarának egyik nemes urát, elmondta, miféle gyanút fogott, és megparancsolta neki, hogy mérgezze meg Polixenest.

Camillo derék ember volt, és jól tudta, hogy Leontes féltékenységének a legkisebb valóságos alapja sincs, ezért ahelyett hogy megmérgezzé Polixenest, közölte vele urának, a királynak parancsát, és beleegyezett abba, hogy vele együtt elmenekül Szicília területéről. Polixenes Camillo segítségével épségben megérkezett saját királyságába, Bohémiába, és Camillo ettől kezdve a király udvarában élt mint Polixenes kegyence és legjobb barátja.

Polixenes menekülése csak még jobban felbőszítette a féltékeny Leontest. Egyenesen a királynő lakosztályába ment. Ott ült a derék hölgy kisfiával, Mamilliusszal, aki éppen egyik legjobb meséjébe kezdett, hogy anyját szórakoztassa, amikor belépett a király, elvette a gyereket, Hermionét pedig börtönbe küldte.

Mamillius nagyon kis gyerek volt még, de gyöngéden szerette édesanyját, és amikor látta, hogy így meggyalázták, és elvitték mellőle a börtönbe, ezt annyira szívére vette, hogy lassanként hervadt, emésztette magát, elvesztette étvágyát és álmát - azt hitték már, hogy megöli a bánat.

A király ugyanakkor, amikor királynőjét börtönbe küldte, parancsot adott Cleomenesnek és Dionnak, két szicíliai úrnak, menjenek Delphibe, s hozzák el onnan Apollón templomának jósszavát, vajon hűtlen volt-e hozzá királynője.

Hermione a börtönben egy lánygyereknek adott életet, megvigasztalódott, amikor szép kis babájára nézett, és így szólt hozzá:

- Árva kis rabocskám, éppen olyan ártatlan vagyok, mint te.

Hermionénak volt egy jó barátnője, a nemes lelkű Paulina, Antigonusnak, egy szicíliai főúrnak felesége. Amikor Paulina asszony meghallotta, hogy királyi úrnője gyereket hozott világra, elment a börtönbe, ahová Hermionét zárták, s így szólt a Hermione szolgálatában álló Emilia nevű hölgyhöz:

- Kérlek, Emilia, mondd meg a jó királynőnek, hogy ha őfelsége rám meri bízni kisbabáját, elviszem apjához, a királyhoz, mert nem tudjuk, mennyire meglágyulhat, ha meglátja ezt az ártatlan gyermeket.

- Nemesasszonyom - felelte Emilia -, közlöm a királynővel nagylelkű ajánlatodat. Ma ő maga kívánta, bárcsak volna egy barátja, aki meg merné mutatni a gyereket a királynak.

- És mondd meg neki - mondta Paulina -, hogy merészen beszélek majd Leontesszel a királynő védelmében.

- Légy áldott örökké - mondta Emilia -, jóságodért kegyes királynőnk iránt!

Emilia ekkor elment Hermionéhez, aki örömmel bízta kisbabáját Paulina gondjaira, mert már attól félt, hogy senki sem meri majd bemutatni a gyereket apjának.

Paulina fogta az újszülött gyereket, nem hederített férjére - aki félt a király haragjától, és meg akarta Paulinát akadályozni szándékában -, hanem utat tört magának a királyhoz, s a csecsemőt apja lábához helyezte. Paulina nemes lelkű beszédet intézett a királyhoz Hermione védelmében, szigorúan szemére hányta embertelenségét, s könyörgött neki, irgalmazzon ártatlan feleségének és gyerekének. Paulina merész tiltakozása csak súlyosbította Leontes haragját, ezért megparancsolta Antigonusnak, hogy vezesse el feleségét a színe elől.

Paulina elment, de a kisbabát otthagya apja lábánál, mert azt hitte, ha az egyedül marad vele, ránéz, és megkönnyül gyámoltalan ártatlanságán.

A jó Paulina tévedett, mert alighogy elment, a könyörtelen apa parancsot adott Antigonusnak, Paulina férjének, fogja meg a gyereket, vigye ki a tengerre, és tegye ki valamelyik elhagyott partra, hogy ott pusztuljon el.

Antigonus, nem úgy, mint a jó Camillo, nagyon is buzgón engedelmeskedett Leontes parancsának: tüstént hajóra vitte a gyereket, s elindult a tengerre azzal a szándékkal, hogy kiteszi az első elhagyott parton, melyre rátalál.

A király olyan szilárdul meg volt győződve Hermione bűnösségéről, hogy nem is akarta bevárni, amíg visszatér Cleomenes és Dion, akiket ő küldött Delphibe tanácsot kérni Apollón jósdájától. Még mielőtt a királynő felgyógyult a gyermekágyból és bánatából, amiért elvesztette drága kisbabáját, a király már nyilvános tárgyalásra vitte udvarának valamennyi főembere és nemes ura elé. És amikor az ország valamennyi nagyura, bírása, egész nemessége összegyűlt, hogy ítélkezzék Hermione fölött, s ez a boldogtalan királynő fogolyként állt alattvalói előtt, hogy meghallja ítéletüket - Cleomenes és Dion lépett a gyülekezet elé, s átnyújtotta a királynak a jósda lepecsételt válaszát. Leontes megparancsolta, hogy törjék fel a pecsétet, és olvassák fel hangosan a jóslatot. A válasz így szólt:

„Hermione ártatlan, Polixenes feddhetetlen, Camillo hű alattvaló, Leontes féltékeny zsarnok, és a király mindaddig örökös nélkül szűkölködik, ameddig meg nem találják az, aki elveszett.”

A király nem akart hinni a jósa szavainak, azt mondta, hogy ezt a hazugságot a királynő barátai találták ki, s azt kívánta, hogy a bírák folytassák a királynő pörét. De miközben Leontes még beszélt, belépett egy ember, és jelentette, hogy Mamillius herceg, amikor meghallotta, hogy anyját halálra ítélik, a fájdalomtól és szégyentől lesújtva hirtelen meghalt.

Hermione, amikor meghallotta e kedves és gyöngéd gyermekének halálát, s hogy életét anyjának balsorsa miatt érzett fájdalmában vesztette el, ájultan esett össze. Leontesnek szívébe hasított a hír, most már kezdte szánni boldogtalan királynőjét, s ezért elrendelte Paulínának és a királynő udvarhölgyeinek, vigyék el a királynőt, és igyekezzenek őt meggyógyítani. Paulina nemsokára visszatért a királyhoz azzal a hírrel, hogy Hermione meghalt.

Amikor Leontes meghallotta, hogy a királynő halott, megbánta kegyetlenségét, és most, amikor belátta, hogy az ő rossz bánásmódja törte meg Hermione szívét, azt is elhitte már, hogy királynője ártatlan volt. Most már elhitte, hogy a jósa szavai igazak, mert tudta, hogy ha „meg nem találják az, aki elveszett”, tehát, úgy gondolta, kislánya - örökös nélkül marad, miután Mamillius, a kis herceg meghalt. Most már egész királyságát odaadta volna azért, hogy megtalálja elvesztett lányát, és Leontes átadta magát a lelkiismeretfurdalásnak, és hosszú éveket töltött gyászos gondolatokkal, fájdalmas megbánással.

A hajót, amelyen Antigonus a kis hercegnőt tengerre vitte, egy vihar Bohémia partjára sodorta. Ez volt Polixenesnek, a jó királynak országa, itt kötött ki Antigonus, és itt hagyta a kisbabát.

De Antigonus sohasem tért vissza Szicíliába, hogy elmondja Leontesnek, hol hagyta lányát, mert amikor éppen visszaindult a hajóra, egy medve tűnt elő az erdőből, és darabokra tépte Antigonust: igazságos büntetés volt ez, amiért engedelmeskedett Leontes gonosz parancsának.

A gyerek drága pólyákba és ékszerekbe volt öltöztetve - Hermione díszítette fel így, amikor Leonteshez küldte -, és Antigonus még egy papirost is tűzött a takarójára, ráírta a *Perdita* nevet és néhány szót, amely homályosan célzott a gyerek előkelő születésére és szerencsétlen sorsára.

Ezt a szegény, elhagyott kisbabát egy pásztor találta meg. Emberséges ember volt, így hát hazavitte a kis Perdítát a feleségének, az pedig gyöngéden dajkálta. De a szegénység arra csábította a pásztort, hogy eltitkolja, milyen gazdag kincsre talált, ezért otthagyta az országnak ezt a részét, nehogy valaki megtudja, honnan szerezte vagyonát, s Perdita ékszereinek egy részén juhnyájakat vásárolt, és gazdag pásztor lett belőle. Mint saját gyermekét nevelte föl Perdítát, aki semmit sem tudott arról, hogy ő nem csupán egy pásztor lánya.

A kis Perdita gyönyörű hajadonná serdült. Nem kapott különös nevelést, mint egy juhász lánya, de királynő anyjától örökölt természetes bája tovább tündöklött tanulatlan lelkében, úgyhogy pusztán a viselkedéséből senki sem ismerte volna fel, hogy nem apja udvarában nevelkedett.

Polixenesnek, Bohémia királyának egyetlen fia volt, a neve Florizel. Amikor ez az ifjú herceg a pásztor háza mellett vadászott, meglátta az öregember vélt lányát, s Perdita szépsége, szerénysége, királynői magatartása úgy hatott rá, hogy azonnal beleszeretett. Ettől kezdve Doricles néven egyszerű nemesember képében állandó látogatója lett az öreg juhász házában. Florizel gyakori távolmaradása az udvartól megriasztotta Polixenest. Embereket küldött, hogy megfigyeljék fiát, és fölfedezze a királyfi szerelmét a juhász szép lánya iránt.

Polixenes ekkor magához hívatta Camillót, a hűséges Camillót, aki megmentette életét Leontes dühöngésétől, és arra kérte, kísérje el őt a juhásznak, Perdita vélt apjának házához.

Polixenes és Camillo, mindketten álöltözetben, megérkeztek az öreg juhász házához éppen akkor, amikor ott a birkanyírást ünnepelték. Igaz, idegenek voltak, de birkanyíráskor minden vendéget szívesen látnak, ezért meghívták őket, lépjenek beljebb, s vegyenek részt az általános vidámságban.

Ezen a napon tréfa és jókedv uralkodott. Asztalokat állítottak fel, és nagyban készülődtek a tanyai lakomára. Legények és leányok táncoltak a ház előtt a gyepen, más fiatal emberek pedig szalagokat, kesztyűket s más csecsebecsét vásároltak a kapu előtt egy házalótól.

E mozgalmas jelenet közben Florizel és Perdita nyugodtan ült egy magányos sarokban, láthatóan több örömet találtak abban, ha egymással beszélnek, mintsem hogy belevegyüljenek a körülöttük folyó játékokba és együgyű mulatságokba.

A király annyira el volt álcázva, hogy fia sem ismerhette föl, így hát Polixenes elég közel mehetett a párhoz, és kihallgathatta beszélgetésüket. Az együgyű, de előkelő modor, amelyben Perdita a királyfival társalgott, nagyon meglepte Polixenest. Így szólt Camillóhoz:

- A legszebb pór lány ez, akit valaha láttam. Bármit tesz, bármit mond, az rangosabb, mint ő. Túl előkelő ehhez a helyhez.

Camillo így felelt:

- Valóságos túró-tarhó királynő.

- Kérlek, barátom - mondta a király az öreg juhásznak -, miféle csinos pásztorlegény beszélget ott a lányoddal?

- Doricles a neve - felelte a pásztor. - Azt mondja, szereti a lányomat, és az igazat megvallva, a csókjaikból nem lehet megállapítani, melyik szereti jobban a másikat. Ha a fiatal Doricles megkapja őt, olyasmit visz a házhoz, amiről nem is álmodott. - Perdita megmaradt ékszereire gondolt, mert egy részükön juhnyájakat vásárolt, de a többit gondosan eltette a lánynak hozományul.

Polixenes ekkor megszólította fiát:

- No, ifjú pásztor, túlcserélsz a szíved, és elfelejtesz vigadni is. Amikor én fiatal voltam, ajándékokkal halmoztam el a szerelmemet, de te hagytad elmenni a házalót, és még egy csecsebecsét sem vettél az édesednek.

Az ifjú herceg, aki legkevésbé sem gondolta, hogy apjával, a királlyal beszél, így válaszolt:

- Öregúr, Perdita nem sokra tartja az ilyen semmiséget. Azt az ajándékot, amit tőlem vár, szívembe zártam.

Aztán Perditához fordult, és így szólt hozzá:

- Ó, hallgass rám, Perdita, ez előtt az ősz úr előtt, aki úgy látszik, valaha maga is szerelmes volt. Hallja meg ő is a vallomásomat.

Florizel ekkor felszólította az öreg idegent, hallgassa meg ünnepélyes ígéretét, hogy feleségül veszi Perditát, és így szólt Polixeneshez:

- Kérlek, légy tanúja eljegyzésünknek.

- Elválásotoknak, fiatalúr - mondta a király, és felfedte magát. Polixenes ekkor szemrehányásokat tett fiának, hogy el merte jegyezni magát ezzel az alacsony születésű lánnyal, Perdítát pedig juhászporontynak, juhászkampónak nevezte, s más sértő neveket is adott neki, s azzal fenyegette meg, ha valaha is eltűri, hogy fia felkeresse őt, akkor őt is meg apját, az öreg pásztort is kegyetlen halálra ítéli.

A király ekkor nagy haragjában ott hagyta őket, s meghagyta Camillónak, hogy Florizel herceggel együtt kövesse.

Amikor a király eltávozott, Perdita, akinek királyi természetét felszították Polixenes szemrehányásai, így szólt:

- Hát minden összeomlott! De azért nem is nagyon féltem. Beszélni is akartam olykor. Már a szájamon is volt, hogy azonegy nap süt az ő udvarára meg a mi kis kunyhónkra, és itt se bújik el, ránk is ragyog. - Aztán szomorúan még ezt mondta: - Én csak álmodoztam, most ébredek, már nem vagyok királynő. Hagyj el, uram, megyek juhokat fejni és sírni.

A jószívű Camillót elbűvölte Perdita bátor és illedelmes viselkedése; megértette, hogy a fiatal herceg sokkal mélyebben belebonyolódott a szerelembe, semhogy királyi apjának parancsára lemondana kedveséről, s arra gondolt, mi módon segíthetné a szerelmeseket, s ugyanakkor hogyan valósíthatná meg egy kedves tervét.

Camillo régóta tudta, hogy Leontes, Szicília királya igazán megbánta bűnét, és most is, amikor Polixenes kedves barátja volt, nem tehetett róla, szeretne volna még egyszer látni volt királyi urát és szülőföldjét. Ezért azt ajánlotta Florizelnek és Perdítának, kísérjék őt el a szicíliai udvarba, ott majd ráveszi Leontest, hogy vegye őket pártfogásába mindaddig, amíg ő a maga közvetítésével el nem nyeri Polixenes bocsánatát és beleegyezését a házasságba.

Örömmel elfogadták ezt a javaslatot, és Camillo, aki mindent elrendezett menekülésükhöz, megengedte az öreg pásztornak, hogy ő is velük jöjjön.

A pásztor magával vitte Perdita megmaradt ékszereit, babapólyáit és azt a papirost is, amelyet takarójára tűzve talált.

Florizel, Perdita, Camillo és az öreg pásztor szerencsés utazás után teljes egészségben megérkeztek Leontes udvarába. Leontes, aki még mindig Hermione halálát és gyermekének elvesztését gyászolta, nagyon kedvesen fogadta Camillót, és szívélyesen üdvözölte Florizel herceget. De látszott, hogy Leontes egész figyelmét Perdita vonja magára, akit Florizel úgy mutatott be, mint a feleségét. Leontes észrevette a hasonlóságot a lány és az ő halott királynője, Hermione között, bánata felújulva tört ki, s azt mondta, ilyen gyönyörű teremtsen lenne az ő lánya is, ha nem pusztította volna el olyan kegyetlenül.

- Akkor vesztettem el - mondta Florizelnek - derék apád társaságát és barátságát is, most pedig életemet adnám érte, ha még egyszer láthatnám.

Amikor az öreg pásztor meghallotta, milyen figyelemben részesítette a király Perdítát, s hogy elvesztette a lányát, akit gyerekkorában kitétek, elkezdte összevetni azt az időpontot, amikor megtalálta a kis Perdítát, kitevésének módját, az ékszereket és előkelő születésének más jeleit.

Mindezekből arra kellett következtetnie, hogy Perdita és a király elveszett lánya ugyanaz.

Florizel és Perdita, Camillo és a hűséges Paulina jelen volt, amikor az öreg pásztor elbeszélte a királynak, hogyan találta meg a gyereket, valamint Antigonus halálának körülményeit, mert ő maga látta, amikor a medve rávetette magát. Megmutatta a pompás takarót, és Paulina ráismert, hogy Hermione abba burkolta a gyereket. Azután elővette a pásztor az ékszert, s Paulina emlékezett, hogy Hermione ezt övezte Perdita nyaka köré. Aztán a pásztor átnyújtotta

a papírt, és Paulina felismerte férje írását. Most már nem lehetett kételkedni abban, hogy Perdita Leontes lánya. De ó, milyen nehéz küzdelmet vívott Paulina lelkében a bánat férje halálán és az öröm, hogy betelt a jóslat, mert megtalálták a király örökösét, régen elveszett lányát. Amikor Leontes meghallotta, hogy Perdita a lánya, nagy szomorúság fogta el amiatt, hogy Hermione már nem él, és nem láthatja gyermekét, úgyhogy hosszú ideig nem tudott egyebet mondani, csak annyit:

- Jaj, az édesanyád, az édesanyád!

Paulina félbeszakította ezt az örömteljes, de mégis szomorú jelenetet, és azt mondta Leontesnek, van neki egy szobra, nemrég fejezte be a nagyszerű olasz mester, Julio Romano. Olyan tökéletesen hasonlít a királynőhöz, hogy ha őfelsége kegyeskedik eljönni a házába és megnézni a szobrot, szinte azt gondolja majd, hogy maga Hermione. Mindnyájan odamentek hát, a király mohón látni kívánta Hermione képmását, Perdita pedig szerette volna megnézni, milyen volt sohasem látott édesanyja.

Paulina elhúzta a leplet a híres szobor elől: olyan tökéletes volt a szobor hasonlósága Hermionéhoz, hogy láttára felújult a király egész bánata, és hosszú ideig se szólni, se mozdulni nem tudott.

- Tetszik nekem, hogy így hallgatsz, királyom - mondta Paulina -, ez bizonyítja igazán a csodálatodat. Hát nem egészen olyan ez a szobor, mint a te királynőd volt?

Végül így szólt a király:

- Ó, éppen így állt, éppen ilyen fenséggel, amikor először vallottam neki szerelmet. Csakhogy, Paulina, Hermione nem volt olyan idős, amilyennek ez a szobor hat.

Paulina így válaszolt:

- Annál nagyobb a kőfaragó remeklése, hogy olyanná alkotta a szobrot, mint amilyen Hermione volna, ha most élne. De hadd engedjem vissza a függönyt, uram, mivel rögtön azt hinnéd, hogy megmozdul.

Ekkor így szólt a király:

- Ne húzd vissza a függönyt. Bár meghalhatnék! Nézd csak, Camillo, hát nem azt hinné az ember, hogy lélegzik? Mintha a szemében is élet volna.

- Vissza kell húznom a függönyt, királyom - mondta Paulina. - Úgy el vagy ragadtatva, majd még elhitedet magaddal, hogy a szobor él.

- Ó, drága Paulina - mondta Leontes -, hadd higgyem ezt húsz évig! Úgy rémlik nekem, hogy még lélegzet is jön belőle. Miféle finom véső tudott valaha is lehetetet faragni? Ne nevéssen ki senki, de megcsókolom.

- Úristen, drága uram, ne tedd ezt - mondta Paulina -, a pirosság még nedves az ajkán. És a magad ajkát is bemocskolod olajfestékkel. Húzzam vissza a függönyt?

- Ne, még húsz évig ne! - mondta Leontes.

Perdita egész idő alatt térdén állt, és néma bámulattal nézte páratlan szépségű anyjának szobrát, majd így szólt:

- Én is éppen annyi ideig tudnék így maradni, és nézni az én drága anyámat.

- Hagyj föl ezzel az elragadtatással - mondta Paulina Leontesnek -, és engedd meg, hogy visszahúzzam a függönyt, vagy pedig készülj föl csodább csodára. Meg tudom tenni, hogy a szobor valóban mozogjon, sőt leszálljon az állványról, és megfogja kezedet. De akkor azt

hiszed majd - márpedig ez ellen előre tiltakozom -, hogy valamiféle gonosz hatalom segít engem.

- Akármire tudod rávenni - mondta az elámult király -, örülök, ha nézhetem. Bármilyen szóra tudod bírni, örülök, ha hallhatom, hiszen semmivel sem nehezebb megszólaltatni, mint megmozdítani.

Paulina ekkor lassú és ünnepélyes zenét rendelt - a zenészeket már előre odaállította e célból, s valamennyi személy ámulatára a szobor lelépett az állványról, és karját Leontes nyaka köré fonta. Aztán a szobor megszólalt, és áldást kért férjére és gyermekére, az újra megtalált Perditára. Nem csoda, hogy a szobor Leontes nyakán csüngött, és megáldotta férjét és gyermekét. Nem csoda, mert a szobor maga Hermione volt, a valóságos, élő királynő.

Paulina megtévesztésül jelentette annak idején a királynak Hermione halálát, mert azt hitte, ez az egyetlen módja, hogy megmentse királyi úrnőjének életét, s Hermione azóta is a jó Paulinánál élt, és nem is akarta tudatni Leontesszel, hogy életben van, mindaddig, amíg meg nem hallotta, hogy Perditát megtalálták, mert ugyan régen megbocsátotta Leontesnek a vele szemben elkövetett igazságtalanságot, de nem tudta megbocsátani kegyetlenségét kicsi lánya iránt.

Amikor halott királynője így életre kelt, s elvesztett lánya megkerült, a régóta búsuló Leontes alig tudta elviselni boldogságának túláradását.

Egyéb sem hallatszott mindenfelől, csak szerencsekívánatok szeretetteljes szavai. A boldog szülők megköszönték Florizel hercegnek, hogy alacsonyrendűnek látszó lányukat megszerette, és áldották a jó öreg pásztort, aki megmentette gyereküket. Camillo s Paulina is szívből örültek, mert megélték, hogy hűséges szolgálataik ilyen jó véget értek.

És hogy semmi se hiányozzék e különös és váratlan öröm betetőzéséhez, ekkor maga Polixenes király lépett be a palotába.

Amikor Polixenes észrevette, hogy fia és Camillo eltűnt, tudván, hogy Camillo régóta szeretett volna visszatérni Szicíliába, ebből arra következtetett, hogy ott találja meg a szökevényeket. Ezért hát a lehető leggyorsabban követte őket, és történetesen éppen ekkor, Leontes életének legboldogabb pillanatában érkezett meg.

Polixenes részt vett az általános örömben, megbocsátotta, hogy Leontes olyan igazságtalan féltékenységre gerjedt ellene, és megint gyermekkori barátságuk egész melegével szerették egymást. Most már attól sem kellett félni, hogy Polixenes ellenzi fia házasságát Perditával. Most már nem „juhászkampó” volt, hanem Szicília trónjának örököse.

Láthattuk hát, hogyan nyerte el jutalmát a hosszan szenvedő Hermione türelmes erénye. Ez a nagyszerű hölgy még sok évig élt Leontesével és Perditájával, s ő volt a legboldogabb anya, a legboldogabb királynő.

Vas István fordítása

A Három Narancs Szerelme

FRANCIA MESE

Élt egyszer egy király. Ennek a királynak volt egy okos, ügyes fia.

Egyszer a királyfi az udvaron labdázott a pajtásaival. Arra jött egy öregasszony, kezében üveg, az üvegben olaj. A királyfi véletlenül úgy hajította a labdát, hogy az üveget kiverte az öregasszony kezéből. Jól nevelt királyfi volt, tudta, mi az illendőség, odament hát az öregasszonyhoz bocsánatot kérni. De az öregasszony nem bocsátott meg, hanem nagy mérgesen így szólt:

- Tudd meg, királyfi, addig nem leszel boldog, amíg meg nem leled a Három Narancs Szerelmét!

Elszomorodott a királyfi, úgy elszomorodott, hogy naphosszat nem beszélt, naphosszat nem evett. Beszéd helyett, evés helyett azon gondolkozott éjjel-nappal, miképpen találhatná meg a Három Narancs Szerelmét. Felséges szülei nem akarták elengedni, de mikor látták, mint búsul, kornyadozik, beleegyeztek, hadd induljon útnak.

Feltarisznyált a királyfi, maga mellé vette két hűséges szolgáját, s nekivágott az országútnak déli irányban. Hónapokon, éveken át mentek, mendégéltek pusztákon, sivatagokon keresztül, és szenvedtek éhségtől, szenvedtek szomjúságtól. Mikor már jártányi erejük is alig maradt, megpillantottak egy nyomorú viskót, s bekopogtattak, hogy menedéket kérjenek. Bizony sokáig kellett kopogtatniuk, míg egy ősz öregasszony kinyitotta az ajtót, s megkérdezte tőlük, ugyan bizony mit akarnak.

- Szállást kérünk - felelt a királyfi -, a Három Narancs Szerelmét keressük, elfáradtunk, szeretnénk megpihenni.

- Ó, ti boldogtalanok! - kiáltott föl az ősz öregasszony. - Ha fiam, a Déli Szél meglát benneteket, végetek van. De azért gyertek csak be.

Az ősz öregasszony egy óriási teknőre mutatott, s intett, hogy bújjanak be alá. Alig helyezkedtek el a teknő alatt, hatalmas suhogást hallanak: a Déli Szél közeledett. S ahogy közeledett, porfelhőt hengergetett maga előtt, s ez a porfelhő mindent elhervasztott, mindent kiszikkasztott, amit útjában talált. Aztán kinyílt az ajtó, a szoba megtelt forrósággal, s belépett a Déli Szél.

- Édesanyám, édesanyám, pecsenyeszagot érzek - mondta.

- Jól érzed, fiam - felelte az anyja -, birkát sütöttem neked vacsorára, annak a szagát érzed.

- Hozd már, mert ehethék - mondta a Déli Szél.

Mikor a Déli Szél az utolsó falásig fölfalta a birkát, megkérdezte tőle az anyja:

- Éhes vagy-e még, fiam?

- Köszönöm, anyám, jóllaktam - felelt a Déli Szél. - No hát akkor tudd meg, hogy három vándor van itt, a Három Narancs Szerelmét keresik!

- Ó, a boldogtalanok! Vezesd elém őket.

Az ősz öregasszony beszólt a teknő alá, hogy most már kijöhetnek. Ki is jöttek, s a királyfi tüstént elbeszélte, miért ment világgá, hogy a Három Narancs Szerelmét megkeresse.

- Ó, ti bolondok, nem tudjátok, mibe fogtatok! - mondta a Déli Szél. - De elvégre a ti dolgotok... Egy tanácsot mindenképpen adok. Vigyetek magatokkal zsírt és olajat.

- Mi végből? - kérdezte a királyfi.

- Annak idején megtudjátok.

Azzal a Déli Szél a szobájába indult, hogy lefeküdjék. Lefeküdt a három vándor is. Másnap reggel fölébredtek, s pihenten, jó erőben tovább folytatták útjukat keletnek. Hónapokon, éveken át mentek, mendegéltek, kis erdőn át, nagy erdőn át. Mikor már jártányi erejük is alig maradt, megpillantottak egy nyomorú viskót. Bekopogtattak, hogy szállást kérjenek. Ősz öregasszony nyitotta ki az ajtót.

- Mit kívántok? - kérdezte tőlük.

- Fáradtak vagyunk, szállást kérünk - mondta a királyfi.

- Mi járatban vagytok erre?

- A Három Narancs Szerelmét keressük - felelt a királyfi.

- Ó, ti boldogtalanok! - kiáltott föl az ősz öregasszony. - Ha fiam, a Keleti Szél itt lel benneteket, végetek van! De azért csak gyertek beljebb.

Mikor már bent voltak, az ősz öregasszony a kemencére mutatott, hogy abban bújjanak el. Alig helyezkedtek el a kemencében, iszonytató süvöltést hallanak: a Keleti Szél közeledett. S ahogy közeledett, mindent felforgatott, megkavart, összetört, ami csak útjába esett. Aztán kinyílt az ajtó, friss levegő tört be a szobába, port, piszkot, hamut, mindent kisodort.

- Édesanyám, édesanyám, pecsenyeszagot érzek - mondta.

- Jól érzed, fiam - felelt az anyja -, borjút sütöttem neked vacsorára, annak az illata csiklandja az orrodát.

- Hozd már, mert ehetnék - mondta a Keleti Szél.

Mikor a Keleti Szél az utolsó harapásig fölfalta a sült borjút, megkérdezte tőle az anyja:

- Éhes vagy-e még, fiam?

- Köszönöm, anyám, jóllaktam - felelt a Keleti Szél.

- No hát akkor tudd meg, hogy három vándor van itt, a Három Narancs Szerelmét keresik.

- Ó, a boldogtalanok! Vezesd elém őket.

Beszól az ősz öregasszony a kemencébe, hogy most kijöhetnek. Kijön a királyfi meg a két társa. A királyfi elmondta a történetét. A Keleti Szél pedig így szólt hozzá:

- Ó, ti bolondok, nem tudjátok, mibe fogtatok! De elvégre a ti dolgotok... Egy tanácsot mindenképpen adok. Vigyetek magatokkal makkot és kenyeret.

- Mi végből? - kérdezte a királyfi.

- Majd megtudjátok annak idején.

Azzal a Keleti Szél a szobájába indult, hogy lefeküdjék.

Lefeküdt a három vándor is. Másnap reggel jó erőben, pihenten ébredtek, s tovább folytatták útjukat. Most északnak mentek. Hónapokon át, éveken át mentek, mendegéltek, bokáig hóban, aztán térdig hóban. Mikor már kötésig sülyedtek a hóba, s majd megvette őket a hideg,

megpillantottak egy nyomorult viskót. Bekopogtattak, hogy szállás kérjenek. Ősz öregasszony nyitotta ki az ajtót, s megkérdezte tőlük:

- Mit kívántok?

- Fáradtak vagyunk, fázunk, szállást kérünk - mondta a királyfi.

- Mi járatban vagytok?

- A Három Narancs Szerelmét keressük.

- Ó, ti boldogtalanok! - kiáltott föl az ősz öregasszony. - Ha fiam, az Északi Szél itt lel benneteket, végetek van! De azért kerüljete bejelbb.

Mikor már bent voltak, az ősz öregasszony a kamrára mutatott, hogy ott bújjanak el. Alig helyezkedtek el a kamrában, félelmetes sivítást hallanak: az Északi Szél közeledett. S ahogy közeledett, hófelhőket görgetett maga előtt, s amerre elhaladt, minden csonttá fagyott nyomában. Aztán kinyílt az ajtó, hó meg hideg áramlott be, s ahány ablaka volt a kunyhónak, jégvirágok lepték be tüstént.

- Édesanyám, édesanyám, pecsenyeszagot érzek - mondta az Északi Szél.

- Jól érzed, fiam - felelt az anyja -, ökröt sütöttem neked vacsorára, annak az illata csiklandja az orrodát.

- Hozd már, mert ehetnék - mondta az Északi Szél.

Mikor az Északi Szél a sült ökör valamennyi csontját leszopogatta már, megkérdezte tőle az anyja:

- Éhes vagy-e még, fiam?

- Köszönöm, anyám, jóllaktam - felelt az Északi Szél.

- No hát akkor tudd meg, hogy három vándor van itt, a Három Narancs Szerelmét keresik.

- Ó, a boldogtalanok! Vezesd elém őket.

Beszól az öregasszony a kamrába, hogy már kijöhetnek. Kijön a királyfi, meg a két társa. A királyfi elmondja a történetét. Az Északi Szél pedig így szól hozzá:

- Ó, ti bolondok, nem tudjátok, mibe fogtatok! De elvégre a ti dolgotok... Egy tanácsot mindenképpen adok. Vigyetek magatokkal seprűt és kötelet, de főleg fésűt, ha kedves az életetek.

- Mi végből? - tudakolta a királyfi.

- Majd megtudjátok annak idején.

Azzal az Északi Szél a szobájába indult, hogy lefeküdjék.

Lefeküdt a három vándor is. Másnap reggel jó erőben, pihenten ébredtek, s tovább folytatták útjukat. Most nyugatnak tartottak. Hónapokon át, éveken át mentek, mendégéltek elhagyatott csatatereken, lerombolt várak között, s teremtet lélekkel nem találkoztak. Már úgy érezték, meghalnak, amikor a sötét éjszakában észrevettek egy palotát, amelynek világ égett valamennyi ablakában.

- No - mondta a királyfi -, most lenyugszunk, s reggel megpróbálunk bemenni a palotába. Azt hiszem, végére értünk vándorutunknak.

Reggel csakugyan elindultak a palota felé. Sokáig kanyarogtak erre-arra, amíg megtalálták. Miután körüljárták, látták, hogy egyetlen kapuja van csupán a palotának, az meg olyan rozsdás, hogy hiába iparkodtak, nem bírták kinyitni. Akkor a királyfinak hirtelen eszébe jutott

a Déli Szél tanácsa, hogy olajat, zsírt hozzon magával az útra. Munkához láttak azon nyomban, a zárt jól megolajozták, a kapu sarkát meg bekenték zsírral. Dolgoztak egy órát, talán kettőt is, de nemhiába, mert egyszer csak a kapu kitárult magától.

Alig léptek hármát-négyet, máris a palota udvarán voltak. Még körül sem néztek, hát látják, hogy egy falka kutya rohan feléjük vérszomjasan, hogy ízekre szaggassa mindnyájukat. Szerencsére a királyfi visszaemlékezett a Keleti Szél tanácsára, hogy kenyeret meg makkot hozzanak magukkal. Kenyeret adtak a kutyáknak, mire azok enni kezdtek, s nem bántották őket.

De a békét nem sokáig élvezhették, mert még meg sem szabadultak az éhes kutyáktól, óriási éhes disznók rohantak rájuk vad rőfögéssel. De mikor makkot dobtak nekik, megnyugodtak a disznók is. Ők meg továbbmentek a következő udvarba.

Ott olyasmit láttak, amit ritkán láthat halandó ember. Az udvaron óriási kutak állottak, s az óriási kutakból asszonyóriások húzták a vizet, mégpedig a hajukkal. Mikor meglátták a három vándort, a kútba akarták őket dobni. Meg is tették volna, ha a királyfinak eszébe nem jut az Északi Szél tanácsa, hogy kötél, seprű nélkül útnak ne induljanak. Bizony jó tanács volt, mert mikor kötelet adott az asszonyóriásoknak, hogy a vizet azzal húzzák, mindjárt hálálkodni kezdett mindahány, s továbbmehettek békén.

Tovább megint csak asszonyok dolgoztak, kézzel kotorták ki a hamut a kemencéből. Mikor a három vándort meglátták, tüstént feléjük indultak, hogy a kemencébe vessék őket. De hogy mindegyik kapott egy-egy seprűt, vígan söprögetni kezdtek, s hagyták őket továbbmenni.

Távolabb a három vándor egy lépcsőt talált. Olyan piszkos, olyan poros volt, hogy a fokai már nem is látszottak. Egy seprűjük maradt még, azzal megtisztogatták a lépcsőt, s csak akkor hágtak rá, amikor már egészen tiszta lett.

A lépcső tetején ajtó állott. Kinyitották, beléptek a szobába, hát egy időtlen vénasszonyt láttak, kinek fehér haja földig ért, s ránézni is rosszulesett, olyan piszkos volt.

- Elő a fésűkkel! - parancsolta a királyfi.

Az időtlen vénasszony száz éve nem aludt már, annyira viszketett a feje. De most, hogy megfésülték, úgy megkönnyebbült, hogy szundikálni kezdett azon nyomban.

Gondolta a királyfi, hogy ha keresni kell valahol, akkor ezen a helyen kell keresni. Körülnézett hát, nemsokára észre is vett egy szekrényen három gyönyörű narancsot. Nem habozott egy percig sem, fölkapta a három narancsot, s futásnak eredt, utána a két szolga.

A nagy rohanásra fölébredt az időtlen vénasszony, s kiabálni kezdett csúnya, rekedt hangon:

- Vesd le őket, lépcső, vesd le őket, lépcső!

Mire a lépcső úgy válaszolt:

- Dehogyan vetem, miért vetném le őket, te soha le nem seprted, ők tisztára seprtek. Hadd menjenek tovább!

A vénasszony tovább kiáltozott:

- Asszonyok, asszonyok, kemencetisztító asszonyok, dobjátok őket a kemencébe!

Mire az asszonyok így válaszoltak:

- Dehogyan dobjuk, miért dobnánk őket, te soha seprűt nem adtál nekünk, ők mindannyiunknak adtak egyet-egyet. Hadd menjenek tovább.

A vénasszony tovább kiáltozott:

- Asszonyok, asszonyok, víz húzó asszonyok, dobjátok a kútba őket!

Mire az asszonyok így válaszoltak:

- Dehogyan dobjuk, miért dobnánk őket, te soha kötelet nem adtál, hogy a vizet felhúzzuk, ők adták nekünk kötelet. Hadd menjenek tovább!

A vénasszony tovább kiáltozott:

- Disznók, disznók, faljátok fel őket!

Mire a disznók így válaszoltak:

- Miért falnánk, nem faljuk fel őket, te soha makkot nem adtál, ők makkal kedveskedtek. Hadd menjenek tovább!

A vénasszony tovább kiáltozott:

- Kutyák, kutyák, húzzátok le őket!

Mire a kutyák így válaszoltak:

- Miért húznánk, nem húzzuk le őket, te soha kenyeret nem adtál, ők kenyeret hoztak nekünk. Hadd menjenek tovább!

A vénasszony tovább kiáltozott:

- Kapu, kapu, zárulj be előttük!

Mire a kapu így válaszolt:

- Miért zárulnék be, nem zárulok be, te soha nem zsíroztál, nem olajoztál, ők meg megzsíroztak, megolajoztak engem. Hadd menjenek tovább!

Így hát a királyfi meg két szolgája szerencsésen kiért a palotából. Odakünt körülnéztek, aztán elindultak hazafelé. Miután jó darabot mentek, a királyfit furdalni kezdte a kíváncsiság. Így gondolkodott magában: a három narancs megvan, de hol lehet a Három Narancs Szerelme? Hogy megtudja, fölbontotta az egyik narancsot. Abban a szempillantásban egy gyönyörű lány ugrott ki belőle.

- Adj innom, adj innom, én édes szerelmem - mondta a narancsból kélt lány.

- Én édesem, én édesem, nincs egy korty vizem sem - felelt a királyfi.

- Akkor szomjan halok, én édes szerelmem - mondta a lány, s holtan esett a földre.

A királyfi nagyon elszomorodott; elbúcsúzott a szép leánytól, eltemette tisztességgel, aztán tovább folytatta útját. Miután megint mentek egy ideig, úgy gondolta, megbontja a második narancsot. Az első lány inni kért, úgy számított, hogy a második bizonyára éhes lesz, gondoskodott hát bőségesen ételről. Alig bontotta ki a narancsot, még gyönyörűbb lány szökkent ki belőle.

- Adj innom, adj innom, én édes szerelmem - mondta a narancsból kélt lány.

- Én édesem, én édesem, nincs egy korty vizem sem - felelte a királyfi.

- Akkor szomjan halok, én édes szerelmem - sóhajtott a lány, és holtan esett a földre.

Elszorodott mélyen a királyfi, aztán elbúcsúzott a lánytól, tisztességgel eltemette, majd tovább folytatta útját. Most azonban eltökélte, hogy a harmadik narancsot csak víz mellett bontja ki. Nemsokára egy forrás mellé értek. A királyfi telimerítette a kalapját vízzel, aztán

kibontotta a harmadik narancsot. Kiszökkent egy lány, aki a másik kettőnél is sokkalta szebb volt.

- Adj innom, adj innom, én édes szerelmem - mondta a narancsból kélt lány.

- Én édes szerelmem, forrásvizet adok - felelt a királyfi.

Megitta a lány a vizet egy hajtásra, aztán így szólt:

- Veled megyek, én édes szerelmem.

Megörült a királyfi erősen. A lányon csak ing volt, mikor kiugrott a narancsból, a királyfi ráterítette a köpenyét, aztán a lányt maga mögé ültette a nyeregbe, s tovább róttá útját. Ment, mendegélt hónapokon keresztül, hegyeket mászott meg, tengereken kelt át, s egy napon egy hatalmas birodalomba érkezett. Ennek a birodalomnak a királya jó barátságban volt a királyfi apjával, meglátogatta tehát, és elmondta neki a történetét. Nem jól tette, hogy elmondta, mert ennek a királynak volt egy lánya, s a lányát már születésekor a királyfinak szánta feleségül. Szólt hát a lányának, hogy rejtőzzék el. A királyfinak pedig azt mondta a király, hogy nem volna illendő, ha a Három Narancs Szerelmét kopott köpönyegben vinné felséges atyja palotájába. Inkább hagyja itt a Három Narancs Szerelmét az ő gondjára, maga menjen haza, s térjen vissza drága ezüst- meg aranyruhákkal. A királyfi úgy gondolta, hogy így csakugyan illendőbb lesz, s nagy búsán lóra szállt, hogy hazamenjen.

Alig ment el a királyfi, a király előhívta rejtekéből a lányát, s így szólt hozzá:

- Menj, lányom, a Három Narancs Szerelméhez, figyeld meg jól, mit hogyan tesz, hogy ideje jöttén, te léphess a helyébe.

Egy napon a király leánya a Három Narancs Szerelmének aranyhaját fésülgette. Ahogy fésülte, egy varázstűt nagy hirtelen a nyakába szúrt.

- Három Narancs Szerelme, változzál galambbá!

Azon nyomban a Három Narancs Szerelme galambbá változott, és sebesen elröpült. Mikor pedig a királyfi visszajött, a királylány úgy fogadta, mintha ő volna a Három Narancs Szerelme.

- Mi történt veled? - kérdezte a királyfi. - Hiszen a hajad vörös, az arcod szeplős, nem ilyen voltál, mikor elbúcsúztunk.

- Ne aggódj, királyfi - felelt a király leánya -, a nap, a szél, az eső meg a hosszú utazás szórta teli szeplővel az arcom, s a hajam is attól vált vörössé. De ha feleségül vettél, megint olyan szép leszek, mint azelőtt voltam.

A királyfi hazavitte a királylányt édesapja birodalmába. Mindenki elcsodálkozott, hogy annyit szenvedett, annyi viszontagságon ment keresztül csak azért, hogy ilyen csúnya asszonyt hozzon haza. Ezért bizony kár volt annyit vesződnie, ilyet itthon is kaphatott volna.

Már kitűzték az esküvő napját, hozzákezdtek az előkészületekhez is, amikor a szakács egy éjszaka hangot hallott. A hang ezt mondta:

Szakács, szakács,
fordítsd meg a pecsenyét,
mert ha a pecsenye odaég,
nem eszi meg a királyfi semmiképp.

Néz ide a szakács, néz oda, végtére is egy galambot vesz észre a kürtőben. Jelenti a királyfinak, a királyfi parancsot ad, hogy a galambot fogják el. De hiába próbálják a nemes urak, hiába az udvari vadászok, a galamb mindenkinek túljár az eszén.

Akkor a királyfi gondolt egyet, s kikönyökölt a palota ablakába. Nem sokáig könyökölt, egyszer csak szárnyzuhogást hall. Hát a galamb az, odarepül szépen a kezére, s burukkolva nyújtja a nyakát simogatásra. A királyfi simogatta, simogatta, aztán egyszer csak megakadt a tenyere valamiben. Odanyúl, hát egy tűnek a gombja. Kihúzza. Abban a szempillantásban a galamb megrázkódik, s a Három Narancs Szerelme áll a királyfi előtt. Megörült a királyfi, megörült a Három Narancs Szerelme.

Mikor a királyfi megtudta, hogy bánt a csúf királylány az ő édes szerelmével, szép menyasszonyával, maga elé parancsolta az ország legrútabb hét vénasszonyát, mindegyiknek seprűt adott a kezébe, s rájuk szólt, hogy addig seprűzzék a csúf királylányt, amíg vissza nem ment az apjához. Úgy is történt. De a király megharagudott, hogy király barátjának a fia így csúffá tette a lányát, s rögtön háborút üzent.

A királyfi feleségül vette a Három Narancs Szerelmét, de hiába vette feleségül, nem lehetett boldog mellette, mert háborúba kellett mennie. Száz évig egyfolytában háborúzott, s azóta is háborúzik, hacsak meg nem halt.

Kolozsvári Grandpierre Emil átdolgozása

Égszínkék és Babvirág

CHRISTOPH MARTIN WIELAND MESÉJE

Babvirág tündér igen-igen szerencsétlen volt. Nem csoda hiszen minden hét öt napján a csúfnál is rútabb személyé változott, hogy azután a hátralévő két napon a szerelem istennőjének pompás alakját ölthesse magára. Na persze ez is valami, ez a heti két gyönyörű nap, amennyiben jól fel tudja használni őket. Ám amit nyert volna Babvirág a réven, elvesztette a vámon, mégpedig azért, mert amint külseje megváltozott, abban a minutumban vele változtak gondolatai, megváltozott egész lénye. Az öt, csúnyaságra ítélt napon szelíd volt, gyöngéd, jószívű, tele érzelemmel, egyszóval: szeretetreméltó, amennyiben valaki ilyen ellenszenves, visszataszító külsővel egyáltalán szeretetreméltó lehet. Ebben az időszakban ő volt a világ legszívelyesebb, legnyájasabb teremtménye, és minden lehetőst elkövetett, hogy valamiféle tudóst, varázslót vagy akár csak egy közönséges halandót is felkutasson, aki nemes gondolkodású, és a testi bájok nélkül is méltányolja ezeket az igazi érdemeket, a szív és a lélek tökéletességét. De sajnos, hol találni ilyen férfiakat - legalábbis ezen a földkerekségen! Ám azért ne képezzük, hogy a kedves, kicsi tündér emiatt kacér nőszemély lett volna. Csupán azért viselkedett így, mert írva vala: eredeti alakját, amely igencsak szemrevaló volt, nem kaphatja vissza addig, míg olyan férfira nem talál, akit csúnyaságával is igaz szerelemre lobbant. Így volt ez megírva a sors könyvében, s erről mindenki tudott, habár még senki ember fia nem olvasta.

Hogy miként szakadt ez a szerencsétlenség szegény Babvirágra, azt bizonyára senki se kérdi, aki kicsit is járatos a tündérek világában. Hát persze hogy az a nyakasság okozta a bajt, ahogy elutasított egy csúf, gonosz, ocsmány varázslót, aki ráadásul hatalmasabb volt a tündérkénél. Az efféle magától értődik, mégis akadnak fajankók, akiknek mindent töviről hegyire el kell mondani, pedig nyomban megharagszanak, ha meg akarjátok szerezni nekik az örömet, hogy kitalálják azt, ami magától értődő.

Miként mondják, a hét két napján elragadóan szép volt Babvirág. Ez alatt a rövid idő alatt mindazzal a vonzerővel és kedvességgel rendelkezett, amivel a szépség meg az ifjúság meg tudja babonázni a lelket, és ha hatalmában állt volna megtartani ugyanazokat az érzelmeket és ugyanazokat a tulajdonságokat, amelyeket csúnyaságának napjaiban birtokolt, hát akadt volna neki ellenállni képes szív? De mihelyt megszépült, rögtön ostoba, hiú, még dölyfös is lett, egyszóval: kiállhatatlan. Gögös természete, önfejlősége, ridegsége, mások lefitymálása, gyatra ízlése, érzelmi sivársága, tehát egész lénye messzire taszított tőle mindenkit, akit külleme magához vonzott, s elég volt csak hallani szavát, netán beszédbe elegyedni vele, máris megfosztotta a közeledőt mindattól a kedvező véleménytől, amelyet pedig többnyire a különösen szép személyekről alakítunk ki, akikben csalódní oly leverő.

Hogy ismét visszanyerhesse korábbi lényét, annak egyik feltétele volt, hogy sem azoknak, akik szépséges napjaiban könyörögtek hozzá, sem azoknak, akiknek a szívét csúnyaságában is szívesen magához hódította volna, nem lehetett elárulnia: a két alak ugyanaz a személy. Az udvarban (a Tündérkirálynő udvaráról van szó) azt hitték: két Babvirág létezik, egy szép meg egy csúnya. Országnyi nagy ez az udvar, ahol mindent s még annál is többet látni a láthatóból, de éppen ezért megesik, hogy olykor a legszembetűnőbb dolgokat sem látják meg. Így hát telt-múlt az idő, ám senkinek sem tűnt fel, hogy a két Babvirágot egyszerre sohasem lehet látni.

Eközben minden hét öt napján azon bosszankodott a kicsi tündér, hogy éppen azok a szerelmesek néznek át rajta vagy gúnyolják ki, akik a maradék két napon a világ minden kincsét odaadnák, csak hogy olyan szeretetreméltónak, kedvesnek találják, mint amikor szép és

vonzó. Bizony szomorú helyzet! Gyötrődött is Babvirág eleget, még inkább azokon a napokon, amikor szép, s nem akkor, amikor csúnya volt. Ebből az következik, hogy még mindig jobb érző lelkülettel, ésszel csúnyának lenni, mint a legeslegszebb libának.

Hát így álltak a dolgok a kedves tündérrel, amikor olyan férfival hozta össze a sors, akit egy bizonyos ok miatt ugyanez a szerencsétlenség sújtott. Ifjú herceg volt (ezt ugye könnyű kitalálni), de azt már nem: miért nevezték Égszínkének. Talán mert ilyen színű volt a szeme? Talán mert egész nyáron át égszínkép tafotába öltözött, és egy idő után divatba hozta ezt a kelmét? Eredetileg ő is az Adoniszok sorába tartozott; nekik megvolt a kiváltságuk ahhoz, hogy elcsavarják az asszonyok fejét, bár miért, azt igazából maguk se tudják. Mihelyt feltűnik egy ilyen kiváltságos uracs, bizony nem az öreg tündérek az utolsók, akik vadászni kezdenek rájuk, habár meglehetősen csekély eredménnyel, így hát már rég ki kellett volna gyógyulniuk effajta gyengeségből, ha hagyná magát kigyógyítani az ember olyan betegségből, amely kedvére való. A legelső tündér, aki megszenvette Égszínkép kegyetlenségét, azon nyomban bosszút állt. Azt tette, amit a varázsló Babvirággal, mindössze annyi volt a különbség, hogy Égszínkép csak a hét két napján viselte a visszataszító külsőt, a többi ötön megtartotta veleszületett szépségét. Egyébként ugyanúgy járt, mint Babvirág: csúnyán a szellem s a szív összes javát birtokolta, ám amint ismét daliás alakot öltött, odalett az érzékeny lélek, ész, ízlés; oly hideggé, közönyössé vált, akár a faragott szobor, érzelmek nélkül látott, gondolkodás nélkül beszélt, vagyis oly ostoba és alpári lett, hogy amilyen szép volt, annyira elviselhetetlen.

Az a két nap, amelyet Égszínkép Magotin néven csúnyán, de fogékony érzelemmel élt le, ugyanaz volt, amelyen Babvirág arra ítéltetett, hogy szép, de közönyös legyen; ellenben Babvirág rútságban és érző szívvel eltöltött öt napján a herceg birtokolta egy szép szobor minden vonzerejét és ridegségét. Hogy a varázslattól megszabaduljon, ebben az utóbbi állapotában kellett szerelmet ébresztenie. Ám ami igen bajossá tette a dolgot: a szerelemnek igaznak, a szerelmes hölgynek pedig értelmesnek és párját ritkító jelleműnek kellett lennie. Ebből a szempontból neki aztán még rosszabbul állt a szénája, mint a tündérnek. Mert ha valaki csúnya, még tetszhet lelkének szépségével, de hogy egy értelmes nőszemély bele-szeressen egy érzéketlen piperkőcbe csupán annak külseje miatt, ez majdnem lehetetlen.

Égszínkép és Babvirág sorsának azonosságából még olyasmi is következett, amit nem volt nehéz előre látni. A herceg azon a két napon, amikor Magotin volt, halálosan beleszeretett Babvirágba, aki éppen akkor élte két szép napját, és ilyenkor olyan modortalanul és megvetően kezelte a férfit, ahogyan az ilyesfajta jellemről válni lehetett. De mihelyt elmúlt ez a két nap, a hercegre került a sor. Babvirág öt napon át ismét a világ legrútabb teremtménye lett, a szép Égszínkép pedig alakjával és nevével együtt újra felöltötte dermesztő ridegségét, megvető modorát. Szegény kis tündér hiába meresztgette szemét, hiába sóhajtozott, minél gyöngédebben viselkedett, minél inkább igyekezett tetszeni, annál csúnyább lett.

Ugyanakkor a szép Égszínkép észrevette, hogy a rajongás, melyet kezdetben külseje okozott, alábbhagy. A kacér nők meg az álszentek, akiket elkápráztatott, és kizárólag csak róla beszéltek, megelégtették ridegségét, udvariatlan közönyét. Egyedül Babvirág tartott ki mellette, igaz, neki nemigen volt más választása. Így legalább megmaradt számára az az öröm, hogy egy-maga lehet a férfi közelében, nincs ott más vetélytársnő, aki tanúja, mily közönyösen bánik vele a herceg, és ez vigasznak nem is olyan kevés. Bár a közöny nem oldódott, de úgy tűnt, nem is növekedett, és már ez is vigasztaló; a szerelem a remény legkisebb jeléből is táplálkozik, a remény pedig a szerelem legnagyobb varázsa. Ebben a vonatkozásban is Égszínkép járt rosszabbul, amikor rákerült a rútság sora. Babvirágot, noha hódolóit aligha szórakoztatta, egy kis udvar mindig körülvette. A férfiak önimádata szívósabb és konokabb természeti adottság,

mint a hölgyeké, és igen-igen hosszú ideig tart, amíg egy szerelmes férfi bevallja önmagának, hogy pórul járt. És ha már türelme fogytán az egyik feladja, rögtön két másik terem ott, ők jobban bíznak érdemeik és adományaik sikerében, és annál tüzetesebben törnek a kalandra, minél több társuk vallott kudarcot előttük. Égszínkék-Magotinnak tehát mindig el kellett szenvednie a megaláztatást, hogy az összes vetélytársa között vele bánnak a legpimaszabbul. Szerencsére volt elegendő esze, és így még mindig jobban járt, mint a többiek, de vajon ettől kevesebb kínt állt-e ki?

Egy olyan mozgalmas udvarban, mint Babvirágé, éppen elég sok új arc tűnt fel; ám Magotin mindegyiket kibőjtölte, a bántások sokasága pedig nemhogy távozásra bírta volna, de még kedvét sem szegte. Kezdetben ügyet sem vetettek rá, de mivel már régóta ott húzta meg magát, végre észrevették. Ugratták is eleget, de ő kitartott. Már-már csodaszamba ment állhatatossága, a dámák beszédtemája lett; el is határozták, hogy együtt éreznek vele, és lehetőleg észre se veszik csúf küllemét, még ha behunyt szemmel is kell fogadniuk a szerencsétlent. Gyanították, valami rendkívüli dolog rejtőzik a háttérben. Ne szaporítsuk a szót: divatba jött, és egy pillanat alatt már nem is volt olyan hölgy az udvarban, aki ne igyekezett volna élni a lehetőséggel, hogy elcsábítsa az Undok Szépségnek ezt az imádóját. Ugyanis Babvirágot a két szép napján jobban ismerték ezen a néven, mint a sajátján.

A történet nem szól arról, hogy Magotin most azt a sok kedvességet, amivel egyszerre elhalmozták, úgy viszonzotta volna, ahogy elvárták tőle. Babvirág éppolyan szörnyűségesnek tartotta, amikor folyton-folyvást érte epekedett, mint most, hogy el-elmaradozott, és egyforma szigorral büntette mindkettő miatt; bármely ürügyet felhasznált, csak hogy kínozhassa a férfit.

Meg kell jegyezni, hogy ha egy rút ábrázat divatossá válik, képes rá, hogy tovább maradjon divatban, mint más. Ám a tetszés, amellyel a hölgyeknél találkozik, egy szempillantás alatt szabályos dühvé válik.

Egy bizonyos Confidante nevezetű tündér volt az egyetlen az egész udvarban, aki még szinte nem is váltott szót Magotin herceggel. Confidante tündér legalább ugyanolyan szép volt, mint Babvirág, csak még érzékletlenebb, de tekintettel erre az általánosan ismert erényre, a többi tündér megbocsátotta szépségét. Mivelhogy ez utóbbi éppen nem számít valami jó tulajdonságnak, erre való tekintet nélkül nagy bizalommal fordultak hozzá. Senki se bánta meg; ő volt az udvarban a legjobb, legkedvesebb, legártatlanabb teremtmény a tündérek között. Egy teljes napon át mindössze két-három esztelen csínyt és ugyanannyi szeszélyes ötletet lehetett a rovására írni. Ritkaság az ennyire kiegyensúlyozott jellem, hát szerették is ezért játszó társai, még hozzá rendkívüli módon. Így tehát mindenről értesült, amit a többiek Magotin érdemeiről tudtak, mégpedig oly sok mindenről, hogy a nap alatt létező összes baj lánya és szülőanyja, a kíváncsiság végül is azt a gonosz ötletet sugallta neki: csábítsa el védelmezőitől a herceget.

Minden apró zsarnok között, aki egy szépség fejét bitorolja és uralkodik rajta, a kíváncsiság vagy a kotnyelesség (ahogy szívesebben emlegetik) a legkorlátlanabb, noha akad még nem egy hatalmasság, de mihelyt ő szólal meg, elhallgatnak a többiek, parancsként fogadják intését. Confidante tündérnek bármelyik pillanatban alkalma volt beszélni Magotinnal, ugyanis barátnői minduntalan ezernyi apró-cseprő megbízással halmozták el. Eddig mindig csak mások nevében társalgott vele, de most, hogy a maga játszmájába kezdett, a saját számlájára szól, és korántsem oly burkoltan, hogy a herceg, aki az utóbbi időben nagy tapasztalatokra tett szert az asszonyi szív titkaiban, ne tudta volna kitalálni, amit ki kellett találnia. Sőt még annál többet is kitalált, mindez azt bizonyította: találékony volt.

Confidante csupáncsak kotnyeles volt, ám oly mértékben, hogy ez a kíváncsi kotnyeesség szerelemnek tűnt. Bizalmas barátnői előtt semmi sem maradt titokban, és képzelhetjük, miként fogadták ezt a hűtlenséget. Mindnyájukat érte a sértés, nem lehetett enyhe a bosszú. Vagyis - egyik szót a másikba ne öltük - szabályos szövetségbe léptek, hogy elválasszák Magotintól, és mindegyikre rettentő buzgalommal törekedtek. Az eredmény: Confidante pusztán kíváncsiságból tán csak huszonnégy órát áldozott volna a rémséges küllemű férfinak, most becsületbeli ügyet csinált belőle, amint észrevette, hogy erőszakkal meg akarják fosztani tőle.

Ilyen körülmények között mindenki Babvirágot tartotta a legalkalmasabbnak arra, hogy az összeesküvő többi tündérrel együtt bosszút álljon Confidantén. Ismerték a herceg szenvedélyét iránta, és csak egy pillantásába került, hogy a férfit elszakítsa vetélytársnőjétől. Igen ám, de fejtörést okozott, hogyan nyerjék meg az ügynek. Szerelem, kíváncsiság itt szóba se jöhetett, a szép Babvirág egyformán érzéketlen volt mindkettő iránt. Tehát azon fáradoztak, hogy vetélytársnőjével szemben legalább féltékenységet ébresszenek benne.

Igencsak csalódna, aki azt képzelné, hogy egy szép hölgy féltékenysége mindig szerelem az előfeltétele. Éppúgy fakadhat vetélytársnő iránti ellenszenvből, hiúságból, büszkeségből vagy olyan előny óhajlásából, amelyet nem akar ugyan a maga számára kihasználni, de másnak sem akarja átengedni. Ezt a fajta féltékenységet lehelték a tündérek Babvirág keblébe. Meg is hozta első gyümölcsét, ugyanis úgy elkezdte utálni Confidantét, hogy jobban már kívánni se lehetett. Még nem szerette Magotint, de már különleges kéjjel törekedett rá, hogy a másik kettőt egészen boldogtalannak lássa. Örömet lelt benne, és szokásává vált, hogy gonosz tréfát űzzön Magotinnal, zavarja beszélgetéseiket, megakadályozza találkáikat. Hol a gyöngéd epekedőt kezdte mímelni, így kecsgettette reménnyel a herceget, elhítetvén: hajlik feléje; hol ismét kételkedésbe, gyötrelembe hajszolta, de mindig abban a pillanatban, amikor az vetélytársnőjének kellemetlenebb már nem is lehetett volna. Azokban a percekben, amikor Magotin láthatta volna Confidantét, föltartotta a férfit, hús kérdést is intézett hozzá, látszólagos részvételt hallgatta, és olyasmit színlelt, hogy rejteget valamit a szívében, amit az kezdődő szerelemnek vélhetett; ellenben máskor, ha nem kellett tartania Confidantétól, és amikor Magotin már azt remélte, megkapja a jutalmat a tőle követelt áldozatért, ismét oly ridegen viselkedett, hogy szinte az örületbe hajszolta. Mindenesetre azonban jóval többször és hosszabb ideig látta a férfit, mint korábban, többször volt vele együtt, na és az lett az egész komédia vége, hogy ugyanaz a hatás kerítette hatalmába őt is, amelyet Confidante kíváncsisága ébresztett föl: oly sokáig játszott a féltékenységgel meg a szerelmest, mígnem komolyan az lett. Így mulat Amor a mi ármánykodásainkon, minden játszadozásnak ez a vége!

Mihelyt Babvirág tisztába jött helyzetével, nagy fáradtsággal igyekezett azt eltitkolni. Igazán megtakaríthatna volna az ilyes fáradozást, mivel az ő esetében semmi más nem ért el vele, mint hogy titkát még jobban fölfedje. Ezt a fordulatot rövidesen követte a másik: amint Magotint megszerették, enyhülni kezdett a férfi csúnyasága. Olyan lassan ment végbe ez az átalakulás, hogy mások észre se vették, annál inkább megérezte Babvirág szíve, meglátta szeme. Minden egyes alkalommal, amikor újra látta, kedvesebbnek érezte, és éppen ez kellett Magotinnak, hogy valóban és egyre inkább az legyen.

Ez a bontakozó szerelem nem maradhatott titokban a többi tündér előtt. Ők úgy érezték, bosszút álltak Confidantén, és tekintettel Babvirág jellemére, nem kételkedtek benne, hogy rövidesen Magotint is elérje a bosszú. Megfeledkeztek róla, mennyi csodát tud tenni a szerelem, a lélek átalakítására, új érzelmek keltésére is képes.

Mialatt mindez megesett a szép Babvirággal és a csúf Égszínkével, a rút Babvirágot is véletlen szerencse érte. Az történt ugyanis, hogy a szép Égszínkéket, amikor egyszer a közeli pagonyban megsétáltatta közönyét meg szemképráztató szépségét, rablóbanda támadta meg.

Könnyű kitalálni: hősrünk vitézül védekezett, sok sebet osztott, elűzte azokat, akik még futni tudtak, de ő is sebesülten tért haza, egy nyíl érte a bal kezét. Maga a seb teljesen jelentéktelen lett volna, de szerencsétlenségére mérgezett volt a nyílhegy, a seborvos pedig az ilyenkor szokásos óvatossággal adta tudtul: egyetlen mód van a herceg megmentésére, ha minél előbb sikerül olyan személyt találni, aki elszánja magát, hogy kiszívja a sebből a mérget.

Alighogy nyilatkozott a seborvos, Babvirág könnyárban úszva máris megragadta szerelme kezét, hiába ellenkezett az, nem engedte el, míg minden mérget, amely már behatolhatott a vérbe, ki nem szívott. Hát létezhet oly érzéketlen, akinek ebben a pillanatban nem forrósodik át a szíve? A szerelemnek ez a nemes próbája jobban megrázta a herceget, mint saját életveszélye, könnyes szemmel nézte Babvirágot, de szó nem jött ki torkán. De mennyire ámult-bámult, amikor hirtelen éppen olyan szép lett Babvirág, mint amennyire csúnya volt néhány pillanattal azelőtt! Talán a tett szépsége, vagy amivel nézte: a szerelem szeme alakította ily gyönyörűvé? Vagy mindkettő? Elég az hozzá, megbecsülés, együttérzés meg hála lett úrrá szívében örökre. Attól a pillanattól kezdve, hogy ilyen érzéssel tekintett Babvirágra, a lány sem maradt a régi. Rútsága eltűnt, visszanyerte természetes báját; ugyanakkor a férfi gyöngédsége szerelemmé teljesedett, egy szempillantás alatt őt látta minden tündér között a legszebbnek, maga pedig a legmelegebb szívű szerelmes lett. A szép Babvirág nem volt már érzéketlen, az érző szívű Babvirág nem volt már rút: Égszínkék nem volt többé Magotin, és Magotin lett a legszeretetre méltóbb herceg. Most ismerték fel egymást ők, akik kettős alakban annyi meg annyi szenvedést okoztak egymásnak. Rövidesen mindenki megtudta az eseményt, és mindenki erősködött, hogy ő már régen észrevette a dolgot, habár azelőtt az égvilágon senkinek még az eszébe se jutott.

A Tündérkirálynőnek, aki eddig nem avatkozott az ügybe, nem maradt más hátra, mint föltenni a koronát a szerelmesek kívánságára, örökre egyesítette őket. Babvirág megosztotta halhatatlanságát Égszínkéssel, és még most is olyan boldogok, mintha életük mindegyik napja szerelmük első napja lenne.

Jávor Ottó fordítása

Mirtuszkisasszony

CLEMENS BRENTANO MESÉJE

Homokos vidéken, ahol alig tengődik valamicske zöld, néhány mérföldnyire a porcelán fővárostól, a fejedelmi székhelytől, lakott az agyagföldjén, az égetőkemencéje mellett egy fazekas a feleségével; gyerekük nem volt, egyedül, magányosan éltek. A tájék olyan lapos volt körülöttük, akár egy tó; sehol egy fát, sehol egy bokrot nem lehetett látni; bizony unalmas volt és szomorú. A jó emberek napról napra azért könyörögtek az éghez, ajándékozta meg őket egy gyerekkel, hogy ne legyen olyan egyhangú az életük; az ég azonban nem hallgatta meg a kérésüket. A fazekas, valahány edényt kiformált, mindet szép gyerekalakokkal díszítette; a fazekasné pedig minden éjjel zöld mezőkről, kedves cserjékről, barátságos fákról álmodott, árnyékukban játszadozó gyerekekkel; mert az embernek mindig az lebeg a szeme előtt, amire nagyon vágyik.

A fazekas egyszer két szép ajándékot formált ki a felesége születésnapjára: egy gyönyörű bölcsőt a legeslegfehérebb agyagból, telis-tele díszítve arany gyerekarcokkal és rózsákkal, meg egy kerti virágcserepet vörös agyagból, körös-körül pillangókkal és virágokkal kifestve. Az asszony ágyacskát vetett a bölcsőbe, a cserepet pedig színig töltötte a legjobb földdel (sok óra járásnyira hordta oda a kötényében), és mindkét ajándékot az ágya mellé tette, abban a sosem szűnő reményben, hogy az ég mégiscsak teljesíti egyszer a kívánságát; s egy este tiszta szívből így fohászzkodott:

Uram, térden állva kérem,
adj egy gyermeket nékem.
Fölnevelném tisztességben.
Hogyha lánykát adsz: legyen
szőni szorgos, dalra lelkes,
szíve tiszta, lelke jó.
Fiút adni vagy kegyelmes:
legyen ajkán bölcs a szó,
s legyen férfi: hű szavában,
tettre bátor és szilárd,
küzdelemben és tanácsban
tiszteljék őt egyaránt.
Kész a bölcső, Uram, engedd,
legyen benne végre gyermek.
S jaj, ha nem hallgatsz reám,
tedd meg mégis azt az egyet:
adj egy kisdéd fát csupán,
mit a napon fölneveljek;
hogy ha éveink lejárnak,
s jó urammal sírba szállunk,
oltalmazza csöndes álmunk
a magunk ápolta árnyak.

Így sírdogált a jó asszony, aztán lefeküdt. Éjszaka heves zivatar volt, mennydörgött, villámlott, s egyszer valami éles fény is átsapott a hálószobán. Másnap reggelre gyönyörű idő lett, hűs szél fújt be a nyitott ablakon, s a derék fazekasné édes álomban szunnyadt: azt álmodta, hogy kedves jó férjével egy szép mirtuszfa alatt üldögel. A lomb susogni kezdett, ő fölébredt

rá; és lám csak - párnáján egy friss, zsenge mirtuszvessző hevert, és gyöngye, szélmozgatta levelecskéivel az arcát csiklandozta. Erre nagy örömmel fölébresztette az urát is, megmutatta neki a vesszőcskét, s mindketten hálát adtak az égnek, amiért mégiscsak megajándékozta őket valamivel, ami él, és aminek nézhetik a zöldellését, virulását. Nagy gonddal elültették a mirtuszvesszőt a szép virágcserepbe, s attól fogva a legkedvesebb napi foglalatosságuk lett, hogy a kis csemetét öntözzessék, kitegyék a napra, és megóvják az ártó harmatoktól, nyers szelektől. Kezüik alatt a fácska szemlátomást adott, s békét és örömet illatozott a szívébe.

Egy szép napon aztán fölkereste azt a vidéket néhány tudósával a fejedelem. Új porcelánföldet kerestek; a fővárosban, Porcelániában ugyanis annyi házat építettek ebből az anyagból, hogy környékén újabban nagyon megfogyatkozott a jófajta agyagos föld. Betért a fazekas házába, hogy tanácsot kérjen tőle, és mindjárt az első pillanatban úgy lenyűgözte a mirtuszfácska szépsége, hogy minden egyébről megfeledkezett, és ámulva fölkiáltott:

- Ó de szép, ó de gyönyörűsége ez a mirtusz! Ahogy rápillantottam, nyomban szokatlan nyugalom szállt a szívemre. Szeretnék mindig a közelében élni; nem, nem lehetek meg nélküle, az enyém kell legyen, még ha a szemem világát kell is odaadnom érte!

És tüstént megérdeklődte a fazekastól és a feleségétől, mit kérnek a mirtuszért. A jó emberek nagy szabadkozások közt megvallották, hogy a mirtuszt a világ semmi kincséért oda nem adnák, és semmit ennél jobban nem szeretnek a földön.

- Nem is bírnám túlélni - mondta a fazekasné -, ha nem láthatnám a mirtuszomat; az édesgyermekemet sem kedvelhetném jobban, és akkor se válnék meg tőle, ha egy egész birodalmat kínálnának érte cserébe.

A fejedelem, amint ezt hallotta, elszomorodott, és visszatért a palotájába. De attól fogva olyan erősen vágyakozott a mirtuszra, hogy belebetegedett, és már az egész ország aggódott az életéért. Akkor aztán követek mentek a fazekashoz meg a feleségéhez, és fölszólították őket, engedjék át a mirtuszt a fejedelemnek, nehogy elemésztdődjék a vágyakozásban. Azok sokáig tanakodtak a dolgon, végül a fazekasné azt mondta:

- Ha nem lesz az övé a mirtusz, akkor meghal; ha nem a miénk, akkor vége az életünknek. Ha tehát a fejedelem mindenáron ragaszkodik a mirtuszhoz, bennünket is vele kell vinnie. Elszállítjuk neki a fácskát, ő viszont fogadjon minket a szolgálatába, hogy a palotájában lakhasunk, és láthassuk néhanapján szívünk örömeire a mi drága mirtuszunkat.

Ebbe a követek is beleegyeztek, és nyomban lovas futárt menesztettek a városba az örömdetes hírrel: a fejedelem ne csüggedjen, rövidesen megérkezik a mirtusz.

A fazekas a fácskát cserepestül egy saroglyára tette, melyet a felesége előbb szép selyemtakarókkal leterített; bezárták a hajlékukat, fogták a saroglyát, és így vitték a drága kincset a városba. A követek nyomon kísérték őket. A városból maga a fejedelem is elébük kocsizott, arany öntözőkannácskával a kezében; azzal öntözzgette kedves fácskáját, melynek már a pusztalátására is szemlátomást jobban lett. Négy fehér ruhás, rózsakoszorús ifjú vörös selyembaldachint hozott: az alatt vonultatták be a mirtuszt a palotába. A gyerekek virágokat szórtak az útra, s az egész nép boldog volt, vidáman hajigálta magasba a sapkáját. Csak kilenc városi kisasszony nem osztozott az általános örömben; ezek azt kívánták, bár száradna el a mirtusz, mert a fejedelem, mielőtt a fácskát meglátta volna, gyakran megfordult a házuknál, s ezért mindegyikük azt remélte, egy szép napon majd ő lesz Porcelánia fejedelemasszonya. Amióta viszont a mirtusz fölbukkant, a fejedelem többé ügyet se vetett rájuk. Ezért nehezteltek meg olyan keservesen az ártatlan kis fára, hogy ezen az örömnepen ki se tették a lábukat az utcára.

A fejedelem szobája ablakába állíttatta a mirtuszt, a fazekasnak meg a feleségének pedig a palota kertjében adott szállást úgy, hogy lakásuk ablakából ők is állandóan láthatták a fácskát. Ennél többet aztán nem is kívánhattak volna.

A fejedelem csakhamar visszanyerte egészségét. Elmondhatatlan szeretettel és gondossággal ápolta a kis fát, s az szépen növekedett és terebélyesedett, mindnyájuk örömére.

Egy este a fejedelem mirtusza mellett ült a heverőjén. Mély csönd volt a palotában, és ő gondolataiba merülve szendergett. Egyszer csak, mikor az éjszaka már mindent sötétségbe borított, csodálatos susogást hallott a fája felől. Fölbredt, és figyelni kezdett. Halk mozgást észlelt körös-körül a szobában, és valami édes illat is terjengett. Lélegzetét visszafojtva figyelte, figyelte, majd mikor a mirtusz felől ismét meghallotta a csodálatos susogást, énekelni kezdett:

Mit mond lombod suttogása,
gyönyörű szép mirtuszom,
szívem szerette virágom?

Egy kedves, halk hang így felelt az énekére:

Barátságod bére hála,
kedves gazdám, gondozóm:
neked nyílok, ha virágzom.

El sem lehet mondani, mennyire megörült a fejedelem ennek a hangnak; öröme azonban még ennél is nagyobb lett, amikor észrevette, hogy valaki a lábához ül a zsámolyra. Arrafelé tapogatott: egy gyöngéd kéz ragadta meg, és egy száj érintette a kezét.

- Drága jó uram és fejedelmem! - hallotta. - Ne kérdezd, ki vagyok; csak azt engedd meg, hogy az éjszaka csöndjében néha-néha a lábadhoz üljek, és megköszönjem neked a hűséges gondot, amit a mirtuszban irántam tanúsítasz; mert itt lakom, ebben a mirtuszban; hálám azonban, amit jószágodért érzek, oly nagyra nőtt, hogy már nem fér el a fában; ezért az ég megengedte, hogy olykor-olykor emberi alakban lehessek a közeledben.

A fejedelem szíve szinte repesett ezekre a szavakra. Úgy érezte, végtelenül boldoggá teszi az égnek ez a váratlan ajándéka. Így beszélgettek néhány órán át, s a lány minden szavában annyi okosság, annyi bölcsesség volt, hogy a fejedelem égett a vágytól, hogy szemtől szembe láthassa. A mirtuszkisasszony azonban azt mondta:

- Előbb hadd énekeljek neked egy dalocskát.

És már énekelte is:

Mirtuszom, susogjál,
oly csöndes a világ!
A csillagpásztor hold már
tereli az égen át
felhőnyáját a kútra,
melynek a vize fény.
Aludj, kedves, míg újra
nálad nem leszek én.

A mirtusz susogott hozzá, a felhők pedig olyan lassan vonultak az égen, a szökőkutak olyan halkán csobogtak a kertben, s az ének olyan édesen szólt, hogy a fejedelem elszenderült. Amikor már mozdulatlanul aludt, a mirtuszkisasszony óvatosan fölkelt a zsámolyról, és újra visszatért a mirtuszfába.

A fejedelem, amikor másnap reggel fölébredt, üresen találta lába előtt a zsámolyt. Nem tudta, valóban nála járt-e a mirtuszkisasszony, vagy csak álmodta az egészet. Hanem amikor a fácskára pillantott, és látta, hogy telis-tele van éjszaka nyílt virágokkal, egyre jobban megbizonyosodott a dolog valóságára felől. Sívárogozva várta az éjszakát. Alighogy sötétedni kezdett, letelepedett a kerevetre, és feszülten figyelt. Végre teljesen lement a nap, beesteledett, majd eljött az éj. A mirtusz halk susogással megszólalt; a mirtuszkisasszony egyszer csak ott ült a lábánál, és olyan gyönyörű dolgokat mesélt, hogy a fejedelem alig győzte figyelemmel. Most is megkérte, hadd gyűjtsön világot; a lányka pedig most is dallal válaszolt:

Mirtuszmom, susogjál!
Hűs csillagfény pereg.
Féskén elhallgatott már
a gerle, szendereg.
Felhőnyáj vonul a kútra,
melynek a vize fény.
Aludj, kedves, míg újra
nálad nem leszek én.

Erre a fejedelem megint elaludt. Másnap megint ugyanolyan csodálkozással ébredt, és ugyanolyan sívárogozva várta az éjszakát. Csakhogy ezúttal is úgy történt, mint az első és a második alkalommal: mihelyt látni kívánta őt, a mirtuszkisasszony álomba énekelte. Így ment ez hét éjszakán át. A mirtuszkisasszony olyan csodálatos dolgokat tanított neki a művészetről, hogy a fejedelem mind jobban és jobban kíváncsi volt a látására. A nyolcadik napon aztán selyemhálót akasztott a szobája mennyezetére úgy, hogy könnyen leengedhesse, és izgatottan várta az éj beálltát. A mirtuszkisasszony ismét eljött, a lábához ült, és miután mély értelmű tanítást adott neki arról, mik a jó uralkodó kötelességei, ismét el akarta énekelni altatódalát. A fejedelem azonban így szólt hozzá:

- Ma én szeretnék énekelni.

A mirtuszkisasszony hosszas kérlelés után beleegyezett. A fejedelem ezt a dalt énekelte:

Hallod, tücskök ciripelnek,
forrás csobban, ring a tó.
Hallgasd, ahogy zsong, a csendet!
Álom ölni halni jó.
Boldog, akit felhő ringat,
kinek a hold énekel.
Ó, mily édes álmainknak
szárnyán szállni messze fel,
s gyűjteni csillagvirágot
koszorúba kék égen!
Aludj s szállj csak! Őrzöm álmod
boldog szívvel, édesem.

Olyan szép volt a dal, és olyan lágyan, behízelgően énekelte, hogy a mirtuszkisasszony elszunnyadt a lábainál. A fejedelem lebotcsátotta rá a mennyezetről a hálót, és meggyújtotta a lámpát. S nagy ég, mit látott?! A leggyönyörűbb lánykát, akinél szebb még soha nem is élt a földön: arca tiszta és nyájas, mint a fényes holdsugár, homloka körül aranyos fürtök játszadoztak, fején apró mirtuszkorona volt. Ezüsttel hímzett zöld ruhát viselt; két kezét szelíden összekulcsolta. A fejedelem sokáig néma csodálattal szemlélte tanítóját és barátnőjét, örömet azonban nem sokáig bírta magába fojtani, és ujjongva fölkiáltott:

- Ó, tisztaság, ó, bölcsesség! Olyan gyönyörű vagy, hogy aki csak egyszer szemtől szembe látott, nem élhet többé nélkülöd.

Megragadta a lányka kezét, pecsétgyűrűjét az ujjára húzta, és így szólt:

- Ébredj föl, drágalátos barátnőm! Fogadd el trónomat és kezemet, és soha ne hagyj el többé!

A mirtuszkisasszony fölébredt. Ahogy meglátta a lámpát, arca mind pirosabb és pirosabb lett. Kioltotta a világosságot, és panaszkodni kezdett, amiért a fejedelem foglyul ejtette.

- Ebből minden bizonnyal nagy baj származik - mondta.

A fejedelem azonban olyan szépen kérlelte, hogy végül is megbocsátott neki, és megígérte, hogy ha szülei beleegyeznek, fejedelemasszonya lesz az országának. A fejedelem csak készítsen elő mindent a menyegzőre, és beszéljen a szüleivel; addig azonban semmiképpen sem szabad viszontlátniuk egymást. A fejedelem mindennel egyetértett; csak azt kérdezte még tőle, hogyan szólíthatja újra elő, ha az előkészületeket befejezte.

- Függessz ki ezüstcsengőt a fácskám csúcsára - felelte a lányka. - Mihelyt azzal csöngetsz, megjelenek előtted.

Szétszakította a hálót, a fácska susogni kezdett, és ő eltűnt.

Mihelyt megvirradt, a fejedelem összehívta minisztereit és tanácsosait. Közölte velük, hogy rövidesen megházasodik, ezért lássanak munkához, és rendezzenek olyan pompás lakodalmat, amilyen még nem volt az országban.

A tanácsosok nagyon megörültek a hírek, aztán kellő alázattal megtudakolták, hogy hívják a mátkát, mert a kivilágításhoz szükségük lett volna a monogramjára.

- Nevének első betűje M - felelte a fejedelem -, egyébként pedig ahová csak lehet, fessenek mirtuszágakat az ünnepi díszítésben.

Az urak éppen távozni akartak, amikor egy hírnök rohant be. - A fejedelmi vadaskertben - jelentette - megveszett egy vadkan, és az üvegezett kerti lakban mind összetörte a kínai porcelánokat. Tüstént végezni kell vele, nehogy a többi vaddisznót is megmarja, mert akkor ez a veszett konda könnyen romba döntheti egész Porcelániát.

A fejedelem egy percig sem tétozott; megparancsolta a tanácsosoknak, hogy lássanak neki az előkészületeknek, ő maga pedig vadászaival elindult a vadaskertbe.

Ahogy kilovagolt a palotájából, a kilenc gonosz kisasszony, akinek sehogy se tetszett annak idején, hogy a mirtuszt olyan nagy ünnepélyességgel a városba hozták, kicsípte magát; mindegyik kiállt az ablakba, abban a reményben, hogy a fejedelem majd észreveszi és köszönteni fogja. De hiába páváskodtak, hiába hajoltak ki olyan mélyen az ablakon, hogy kis híján az utcára potyogtak: a fejedelem, úgy látszott, ügyet se vet rájuk. Ezen módfölon felbőszültek, összedugták a fejüket, és elhatározták, hogy bosszút állnak. Már a veszett vadkan históriáját is ők találták ki: ezzel akarták kicsalni az utcára a fejedelmet, aki újabban szinte ki se tette a lábát a palotájából. Ami a kínai porcelánokat illeti, azokat szintén ők törették össze a kerti lakban a szolgálkkal.

Éppen egybegyülekeztek, amikor betoppant a legidősebbnek az apja, aki egyike volt a fejedelem minisztereinek. Készüljenek - mondta nekik -, mert az uralkodó hamarosan megüli a lakodalmát; valamilyen M névbetűs hercegisasszonyt vesz feleségül, és azt kívánja, alkalmazzanak minél több mirtuszdísz a kivilágításnál.

A kisasszonyok, ahogy magukra maradtak, azt sem tudták, hova legyenek a méregtől; mindegyikük azt képzelte ugyanis, hogy majd ő lép a porcelántrónra. Gyorsan kőművest hívtak, és megbízták, készítsen folyosót a föld alatt a fejedelem szobájába - ki akarták lesni, kit rejteget ott.

Mikor a folyosó elkészült, egy tizedik kisasszonyt is rábeszéltek, hogy tartson velük, valódi szándékukat azonban elhallgatták előle. A kisasszony ráállt; nem gonoszságból ugyan, hanem kíváncsiságból. Magukkal vitték hát, de pusztán csak azért, hogy a végén ott hagyják, mintha ő csinált volna mindent. Egy éjszaka lámpásokkal fölszerelve, a folyosón át a fejedelem szobájába lopakodtak. Töviről hegyire mindent átkutattak, de nagy ámulatra semmit sem találtak, kivéve a mirtuszfácskát. Most aztán minden dühüket ezen töltötték ki: nekiestek, tépdetni kezdték róla a leveleket, szaggatni kezdték az ágacskáit, végül még a csúcsát is le-törték. Azon hirtelen megcsendült az ezüstcsengő. A mirtuszkisasszony úgy hitte, a csengőszó azt jelenti, hogy elérkezett az esküvő ideje, és gyönyörű menyasszonyi ruhában kilépett a fácskából.

A gonosz kisasszonyok az első pillanatban meglepődtek, hanem aztán hamarosan fölocsúdtak: ráeszméltek, hogy a jövőbeli fejedelemasszony áll előttük. Rárontottak és megölték. Sőt hogy biztosak legyenek a dolgukban, egy-egy ujját is levágták, és magukkal vitték. A tizedik kisasszonyra, aki nem vett részt a dologban, és egyre csak sírt és jajveszékelt, rázárták az ajtót, és sietve eltávoztak, ugyanazon az úton, amelyiken jöttek.

Volt a fejedelemnek egy belső kamarása; ennek halálbüntetés terhével megparancsolta, hogy távollétében vigyázzon a mirtuszfára: naponta meg kellett locsolnia, és naponta ki kellett takarítania a szobát. Most is éppen kötelességének akart eleget tenni. Benyitott a szobába; képzelhetjük, hogy megrökönyödött, amikor a földön megpillantotta a megölt mirtuszkisasszonyt, a sarokban pedig a lecsupaszított, tönkretett mirtuszfácskát. Sejtelve sem volt róla, mi történhetett, hiszen a mirtuszkisasszony létezéséről egyáltalán nem tudott; míg aztán a tizedik lány, akit a többi kilenc bezárt a szobába - és aki egyébként jegyben járt a kamarással -, nagy zokogással mindenről be nem számolt. Mi mást tehettek? Keserves sírással eltemették a szerencsétlen mirtuszkisasszonyt a megtépett mirtuszfácska alá, a cserép földjéből még kis sírhantot is emeltek föléje, fölmosták a padlót, amilyen tisztára csak bírták, kitakarítottak, bezárták a szobát, és rettegve elmenekültek. A lány azonban előbb levágott emlékül egy fűrtöt a mirtuszkisasszony hajából.

Az esküvői előkészületek közben a végük felé jártak. A fejedelem, miután hiába kereste a megveszett vadkant, visszatért a városba. Első útja a derék fazekashoz és feleségéhez vezetett. Rendre elbeszélte nekik mindent a mirtuszkisasszonyról, és megkérte tőlük a lányuk kezét. A jámbor emberek azt se tudták, hová legyenek boldogságukban, amikor meghallották, hogy kedves mirtuszfájuk egy igazi lánynak adott életet; most már értették, miért szerették annyira ezt a növényt. Szíves örömet beleegyeztek a házasságba, és a fejedelemmel együtt a palotába mentek, hogy saját szemükkal is láthassák csodálatos gyermeküket. Ám amikor beléptek a szobába, ahol a mirtuszfa állt, szomorú látvány tárult elébük. A padlón még mindig véres foltok éktelenkedtek; a kedves fácska csupa seb, levelek nélkül; tövében pedig egy aprócska sírhalom.

- Ó, drága hitvesem! - kiáltott a fejedelem.

- Ó, édes gyermekem! - kiáltott a fazekas.

- Ó, én egyetlen lánykám! - kiáltott a fazekasné. - Hol vagy? Merre vagy? Mutasd meg magad a te szerencsétlen szüleidnek!

De sehol semmi nesz, semmi moccanás. Határtalan kétségbeesés fogta el mindhármukat; egész álló nap könnyeikkel öntözték a mirtuszfát, az országon pedig úrrá lett a megdöbbenés és a gyász.

A fejedelem, a fazekas és a fazekasné bánatánál nem volt nagyobb csak a kitartásuk: végtelen gyöngédséggel ápolták a beteg fácskát. Az meg mintha lassacskán helyrejött volna: kezdett levelezni, lombosulni; éppen csak a csúcsáról hiányzott pár levél. Hiányzott azonfölül a bal oldali főágáról öt hajtás, a jobb oldaliról pedig négy: ezen az utóbbin az ötödik megvolt, és már kezdett megeredni.

A fejedelem naphosszat ezt az ötödik hajtást figyelte. Nagyon-nagyon megörült, amikor egy reggelen teljes épségben kinőve találta, és mint egy ujjon, ott látta rajta a pecsétgyűrűt, amit annak idején a mirtuszkisasszonynak ajándékozott. Határtalan boldogság fogta el, mert most már nem kételkedett benne, hogy a mirtuszkisasszony él.

A következő éjszakán megint ott ültek a fazekassal meg a feleségével a fa mellett, s olyan esengve kérték, adjon végre valamilyen életjelt, hogy a mirtusz egyszer csak susogni kezdett, majd így énekelt:

Ó, kegyelem,
két kezemen
kilenc ujjnak híja van.
Fejedelem! Országodban
Kilenc mirtusz nő titokban,
s mind egy darab enmagam.
Ó, kegyelem,
teremts nekem
kilenc ujjat, jó uram!

A fejedelmet és a szülőket mélységesen meghatotta ez a szomorú dal. Másnap a fejedelem országszerte közzétette, hogy annak nyújtja a kezét, aki a legszebb mirtuszágat hozza neki. Meghallották ezt a gyilkos kisasszonyok is, akik a mirtuszfát olyan gyalázatosan megkínózták, és nagyon megörültek a hírnek. Gonosztettük után ugyanis a mirtuszkisasszony levágott ujjait mindegyikük cserepbe ültette, és most már mindegyiküknek a cserepében egy-egy szép kis mirtuszhajtás zöldellt. Sietve díszbe vágták magukat, és futottak a palotába, mert úgy vélték, a legszebb ág tulajdonosát a fejedelem azon nyomban feleségül veszi. Ehelyett elvették tőlük a mirtuszokat, és közölték velük, hogy majd idejében választ kapnak; addig is készüljenek az ünnepségre.

Amikor a fejedelem a kilenc kis ágacskát letette a fa alá, abból egyszerre énekszó hallatszott:

Megjöttetek, ágacskáim,
kilenc kedves ujjacskáim!
Csontom csontja, testem teste,
gyertek gyorsan cserepembe!

A fejedelem elásta a kilenc ágacskát a mirtusz alá. Még aznap kinőtt belőlük a hiányzó kilenc hajtás. Akkor aztán előjött az a lány is, aki nem vett részt a gonosztettben, hanem csak tanúja volt a történeteknek: meghagyta a mirtuszkisasszony gyűrűsujját, és csak egy hajfürtjét vitte magával emlékül. A fejedelem lába elé borult, és így szólt:

- Uram, nekem nincs mirtuszmom, és nem is akartam, hogy legyen; ezt a hajfürtöt azonban visszaadom neked, és kérlek, kegyelmezz nekem.

A fejedelem megígérte, hogy megbocsát neki; ő pedig sorjában elbeszélte, hogyan ment végbe a gaztett. Kegyelmet kért a szökött kamarás számára is, és engedélyt rá, hogy egybekelhesse- nek. A fejedelem kiállította a menlevelet, a lány pedig szaladt vele az erdőbe, ahol a kamarás egy fa üregébe rejtőzve élt. Nagyon örültek neki, hogy sorsuk jobbra fordult, és visszaköltöz- hetnek a városba.

A fejedelem a hajfűrtöt is elásta a mirtuszfa tövébe. A fa így énekelt közben:

Megvagyok már épen,
tündökölve szépen,
koszorúmat kérem,
vihetsz már a menyegzőre, vőlegényem.

A fejedelem erre az egész népet ünnepre szólította a palota kertjébe. Amikor mind egybe- gyűltek, a mirtuszt baldachin alá állították, a fazekas és a fazekasné pedig gyönyörű, arannyal átszőtt virágkoszorúval övezte. Alighogy ez megtörtént, pompás menyasszonyi ruhában elő- lépett a fából a mirtuszkisasszony. Szülei, akik még sose látták, könnyezve szorították a szívükre, s aztán, mint szerelmes mátkáját, karjába zárta fejedelmük is.

A gyilkos kisasszonyok ezalatt mintha tüzes rostélyon álltak volna.

- Mit érdemel, aki ezt a mirtuszkisasszonyt bántotta? - kérdezte a fejedelem.

Ki ezt, ki azt mondta, súlyosnál súlyosabb büntetéseket. Mikor végül rájuk került a sor, a gonosz kisasszonyok azt rebegték:

- Megérdemelnénk, hogy a föld nyeljen el minket, amiért olyan elvetemültek voltunk.

- Megérdemelnétek - mondta a fejedelem -, én azonban nem akarom ezt a szép napot a ti bün- tetésekkel elrontani. Hordjátok el magatokat a szemem elől, és soha ne is lássalak többet!

Most aztán megülték a lakodalmat: együtt a két pár, a fejedelem a mirtuszkisasszonnyal, a kamarás meg a lánnyal, akivel az erdőbe menekült. A fejedelmi párnak hamarosan gyermeke is született. Az öreg fazekas remekbe készített bölcsőjében ringatták, és az egész ország szívből szerette.

A mirtuszfa idővel úgy megerősödött, és olyan nagyra nőtt, hogy kicsi lett neki a cserép, ki kellett ültetni a szabad földbe. Mirtuszkirályné azt kívánta, ültessék a szülei hajdani kunyhója mellé. Úgy is történt. A kunyhót átépítették szép vidéki lakká, a mirtuszfából pedig hova- tovább egész mirtuszerdő lett. Abban játszadoztak a fazekas meg a fazekasné unokái. A derék öregeket kívánságuk szerint a mirtuszfa alá temették. Most már ott nyugszik a fejedelem és a mirtuszkisasszony is; nem hiszem ugyanis, hogy még mindig élnének, mert mindez már régen történt, nagyon régen.

Rónay György fordítása

A kis hableány

HANS CHRISTIAN ANDERSEN MESÉJE

Messze kinn a tengeren kékséges kék a víz, akár a búzavirág szirma, s átlátszó, mint a legtisztább üveg. És mély, nagyon mély, a leghosszabb horgonykötél sem ér le a fenekére; sok-sok templomtornyot kellene egymásra állítani, hogy a tengerfenékről a víz színéig érjenek. Odalenn a mélységes mélyben lakik a tenger népe.

A vízikirály már hosszú esztendőök óta özvegy volt, s öreg édesanyja viselte gondját. Okos asszony volt a vén királyné, bár túlságosan büszke a rangjára. De különben csak dicséretet érdemel, kiváltképpen azért, mert olyan nagyon szerette unokáit, a vízi-királykisasszonyokat. Hatan voltak, szépséges szépek valamennyien, de azért mégis a legkisebbik volt a legszebb mindnyájuk között. Arca olyan finom és tiszta, mint a gyöngy rózsaszírom, szeme kék, mint a tenger mélye, de lába neki sem volt, akár a többinek: halfarokban végződött a teste.

Nénjeivel egész nap a palota tágas termeiben játszadozott, ahol a falakból eleven virágok hajtottak, s ha kinyitották a nagy borostyánkő ablakokat, besuhantak hozzájuk az aranyos pikkelyű halak, mint hozzánk a fecskék, ha ablakot tárunk. De ezek a halak szelídek voltak, odaúsztak a királykisasszonyokhoz, a tenyerükből ettek, és békésen túrték simogatásaikat.

Különös gyermek volt ez a legkisebbik, hallgatag és tűnődő; amikor nénjei magukra aggatták az elsüllyedt hajókban lelt különös ékességeket, ő nem kívánt egyebet, csak egy kis fehér márványszobrot, ami olyan szépen illett bíborvirágai közé. A szobor egy szépséges ifjút ábrázolt - ott találta a tengerfenéken, egy hajó roncsai között.

A legkisebbik vízi-királykisasszonynak az volt a legnagyobb öröme, ha az emberek világáról beszéltek neki. Nagyanyját, az öreg királynét kifaggatta mindenről, amit csak tudott, a nagy hajókról, földi városokról, emberekről meg állatokról.

- Majd ha tizenöt esztendősek lesztek - mondta az öreg királyné -, fölmerülhetnek a tengerből, kiülhetnek egy sziklára, és nézhetitek a holdfényben a nagy hajókat, amelyek elvitorláznak előttetek. Majd akkor láttok erdőket is, városokat is.

Végre-valahára elérkezett a tizenötödik születésnapja.

- Hát most téged bocsátunk ki szárnyaink alól - mondta a nagyanyja, az öreg királyné. - Gyere, leánykám, vedd magadra ékességeidet, mint a nővéreid. - Azzal fehér liliomkoszorút illesztett a fejére; a liliomok minden szirma egy-egy fél gyöngyszem volt.

- Isten veletek! - intett búcsút a leány, s olyan könnyedén szállt fel a tenger mélyéről, mint egy buborék.

Éppen a tengerbe temetkezett a nap, amikor a kis hableány fölbukott a víz színére, de a felhők még tiszta aranyban és rózsaszínben fénylettek, s a bágyadtvörös égen kigyúlt az első csillag. Háromárbocos, nagy hajó vesztegelt a közelben, vitorlái félárbocra eresztve. A hajón vidám muzsika zengett, s ahogy besötétedett, száz meg száz színes lampiont gyújtottak; mintha a föld valamennyi népének apró lobogói világítottak volna.

A legkisebbik vízi-királykisasszony odaúszott a hajókabin kerek ablaka alá, s ha emelt rajta egyet-egyet a hullám, a tiszta ablakon át meglátta a hajó ünneplőruhás népét. Egy ifjú királyfi volt köztük a legszebb, fehér arcú, nagy, fekete szemű - tizenöt esztendős lett éppen, most ülték a születése napját, azért vigadt a hajó népe. Ó, milyen szépséges szép volt az ifjú

királyfi! Kezet szorított az emberekkel, és nevetett, a muzsika pedig messzire elszállt a csöndes éjszakában.

Késő éj volt már, de a kis hableány még mindig nem tudott betelni a fényben úszó hajóval meg a szépséges királyfival. A tenger mélyében morajlott, zúgott a közeledő vihar. A matrózok bevonták a feszülő vitorlákat, de hiába: a nagy hajó veszettül száguldott a tomboló hullámok taraján, a tenger vize fekete hegyekké magaslott, s megdőlt a hajó, süllyedni kezdett. Hirtelen koromsötét lett, semmit sem látott, de egy fellobbanó villám fényénél megpillantotta a hajót és utasait: mindenki menekülni próbált. Megkereste szemével az ifjú királyt; abban a pillanatban kettészakadt derékban a hajó, s ő látta, hogy a királyfi a tengerbe zuhan. Gyorsan odaúszott hozzá a hullámokon bukdácsoló gerendák között, nem is gondolva vele, hogy kárt tehetnek benne. Éppen lecsukódott szép fekete szeme, amikor a hableány odaért. Átkarolta a királyfi nyakát, s kiemelte a vízből a fejét, aztán hagyta, hadd vigyék-sodorják őket a hullámok.

Reggelre elült a vihar; a hajóból egy forgács se maradt, kibukott a tengerből a nap pirosan ragyogó arca, s mintha a királyfi arca is élettel telt volna meg. Csak a szeme maradt csukva. A hableány megcsókolta fehér homlokát, hátrasimította csapzott haját, s akkor vette észre, mennyire hasonlít az ő kis fehér márványszobrához. Még egyszer megcsókolta, s szíve mélyéből kívánta, bárcsak életre kelne.

A hableány odaúszott a királyfival az egyik szirthez, lefektette a fövenyre, s úgy fordította a fejét, hogy jól érje a meleg sugarú nap.

Egyszer csak megzendültek a nagy, fehér épület tornyában a harangok, s egy csapat fiatal lány sereglett a kertbe. A hableány kijebb úszott a tengerbe, megbújt egy szirt mögött.

Nemsokára egy fiatal lány lépett az eszméletlenül fekvő királyfi mellé. A királyfi magához tér, rámosolyog a körülötte állókra, mindenkre, csak éppen a kis hableányra nem, hiszen nem is tudta, hogy ő mentette meg az életét. Elbúsult nagyon szegényke, s amikor a királyfit bevezették a parti fehér épületbe, szívszakadva nézett utána, aztán alámerült a tengerbe.

Estetájt meg kora reggel föl-fölúszott oda, ahol partra tette a királyfit. A királyfit nem látta többé. Egyre szomorúbban tért haza a korallpalotába, s egyetlen öröme az volt, ha leülhetett a kertjében, és átölelhette a szép fehér márványszobrot, amely annyira hasonlított a királyfihoz.

Megtudta a kis hableány, hol lakik a szépséges királyfi.

Voltak olyan esték, amikor lengő zászlajú, szép vitorlás csónakján ringatózott; a hableány ott rejtőzött a sűrű sásban, hosszú, ezüstös fátylába belekapott a tengeri szellő; ha látta volna valaki, szárnyát emelgető hattyúnak véli.

A vízikirály legkisebbik lánya egyre jobban megszerette a földi embereket, s mind erősebben vágyott rá, hogy fölszálljon, és közöttük éljen.

- Nem tehetsz semmit - mondta az öreg királyné. - Csak akkor válhatna halhatatlanná a lelked, ha egy földi ember úgy megszeretne, hogy előbbre helyezne apjánál, anyjánál; ha a tied volna egész szíve és minden gondolata; ha megfogná a kezed, és örök hűséget fogadna neked.

Kisuhant ekkor a kertből a kis királylány, s a morajló örvény felé tartott - azon túl lakott a tenger boszorkánya.

- Tudom, hogy mi járatban vagy - mondta a tenger boszorkánya, amikor a kis hableányt meglátta. - Ostobaság, amit kívánsz. De megteszem, amit kérsz tőlem, mert még elemészted magad, kis királykisasszonyom! Tudom: a halfaroktól szeretnél megszabadulni, s két otromba lábat akarsz helyette, hogy jární tudj a szárazon, mint az emberek, beléd szeressen a szép

királyfi, s halhatatlan lelket nyerj tőle. Most főzök neked egy bűvös italt, azzal napkelte előtt kiúszol a tengerből, leülsz a partra, és megiszod. Eltűnik tőle a halfarkad, két doronggá alakul, amit az emberek szép lábacsának neveznek. Csakhogy ez nagyon fáj ám, olyan, mintha éles kardok hasítanának beléd. De szép leszel, gyönyörű szép, aki csak lát, azt mondja majd, sose látott hozzád foghatót.

- Eltűnök - felelte a kis hableány reszkető hangon. A királyfira gondolt meg a halhatatlan lélekre.

- De tudnod kell - folytatta a tenger boszorkánya -, hogy ha egyszer emberi alakot öltesz, soha többé vissza nem változhatsz hableánnyá. Ha pedig nem szeret meg a királyfi, és nem fogad neked örök hűséget, sohasem nyersz halhatatlan lelket. Ha meg más hajadont vesz feleségül, a menyegzője reggelén meghasad a szíved, meghalsz, s hullámokon hanyódó maroknyi habbá változol.

- Azt se bánom - felelte a kis hableány, s fehér lett az arca, mint a gyolcs.

A nap még nem merült fel a tengerből, de a hableány már látta a királyfi palotáját. Odaúszott, s leült a vízbe vezető széles márványlépcsőre. Megitta az italt, és éles fájdalom járta át, de ott állt előtte a szépséges királyfi. Bársonyos fekete szeme a hableány arcát kutatta, s ő szemérmesen sütötte le a szemét.

A királyfi a nevét tudakolta, megkérdezte, hogyan került oda, de a hableány csak rávetette tengerkék szemét, gyöngéden és szomorúan nézte, mert szólni nem tudott. A királyfi akkor megfogta a kezét, és palotájába vezette.

Hímes, szép selyem- meg brokátruhákba öltöztették; ő volt a legszebb lány az egész palotában, de néma volt - nem tudott beszélni, nem tudott énekelni.

„Ha tudná, hogy magam adtam oda a hangomat, csak hogy mellette maradhassak - gondolta szomorúan. - Ezt az árat kérte tőlem a boszorkány.”

Táncával mindenkit megigézett, kivált a királyfit. Arra kérte, maradjon nála örökre, s megengedte neki, hogy egy bársonypárnán az ajtaja előtt aludhasson.

A kis hableány napról napra kedvesebb lett a királyfi szívének; de úgy szerette, ahogy egy kedves, jó gyermeket szokás, és meg sem fordult a fejében, hogy feleségül vegye.

- Nem engem szeretsz-e legjobban a világon? - kérdezte a kis hableány szeme, amikor a királyfi átölelte, és megcsókolta a homlokát.

- Te vagy a legkedvesebb a szívemnek - felelte a királyfi -, mert jólelkű teremtes vagy, hűségesen ragaszkodol hozzám, s emlékeztetsz egy fiatal lányra, akit egyszer láttam életemben, s talán akkor utoljára. Hajótörést szenvedtem, a hullámok partra sodortak, s egy szent templom közelében vetettek ki, ahol fiatal lányok, isten szolgálói laktak. Az egyik, a legszebbik rám talált a parton, és megmentette az életemet. Azóta sem láttam, de tudom, hogy ő az egyedüli, akit szeretni tudnék. Te úgy hasonlítasz hozzá, hogy szinte kiszorítod a képét a szívemből.

„Ó, ha tudná, hogy én voltam az élete megmentője!” - gondolta szomorúan a kis hableány.

Eljött az ideje, hogy a királyfi megházasodjék, s azt beszéltek, hogy a szomszéd király szépséges leányát szemelték ki a számára.

- Elmegyek - mondta a királyfi -, látnom kell a szép királykisasszonyt; mert a szüleim úgy kívánják.

A kis hableány alig várta már, hogy lássa: szép-e, tetszik-e majd az ő királyfijának. S amikor meglátta, el kellett ismernie, hogy soha nem látott nála gyönyörűbb teremtest. Gyöngé, fehér arca, akár a rózsaszirm, hosszú pillái alól kéken ragyogott hűséges tekintetű szeme.

- Te vagy az! - ujjongott fel a királyfi, amikor elébe lépett. - Te mentetted meg az életemet, te hajoltál fölém, amikor élettelenül feküdtem a tenger partján. - És karjaiba zárta szépséges mátkáját.

Csengett-bongott valamennyi templom harangja, hírnökök vágattak szerte a városba, s hírül adták a népnek, hogy királykisasszonyuk menyegzőt ül a királyfival.

A násznép még aznap este hajóra szállt, ünnepi ágyúk dörögtek, zászlók lobogtak; bíbor- meg aranykelméből sátrat emeltek a hajó közepén, s gyönyörű vánkosokkal ott vetettek fekhelyet a királyi párnak a hűvös éjszakában.

A kis hableány nekidőlt a korlátnak, s nézte, nézte a keleti ég alját, mert tudta, hogy a felkelő nap első sugara véget vet életének. Egyszer csak megcsobbant a tenger, s a hajó mellett felbukkantak a nővérei.

- A boszorkánynak adtuk a hajunkat, hogy segítsen rajtad, s ne kelljen meghalnod napkeltekor! Fogd ezt a kést, a boszorkány adta! Öld meg a királyfit, és jöjj vissza közénk! Siess, siess! Néhány pillanat, és felkél a nap.

Megremegett a gyilkos kés a kis hableány kezében, s kihajította a tengerbe, a hajnali fényben csillámló hullámok közé. Megtört tekintetével utoljára végigsimította a királyfit, aztán belevette magát a tengerbe, s érezte, hogy lassan-lassan maroknyi fehér habba foszlik szét a teste.

Ebben a pillanatban merült fel a tengerből a nap. Nyájas, meleg sugarai ráhullottak a hidegülő habra, s a kis hableány már nem érezte a halál rettegését. A tenger fölött áttetsző, könnyű lényeket látott suhanni.

- Hol vagyok? - kérdezte, s éppen olyan lágyan zsongott a hangja, mint az áttetsző lényeké.

- A levegő lányai között - felelték azok. - A levegő lányainak is halandó a lelkük, de ha sok jót cselekszenek, örökkéig él az ő lelkük is. Te, szegény kis hableány, te is jót cselekedtél, túrtél és szenvedtél, a szenvedéseid árán feljutottál a levegő leányainak birodalmába. Ha igyekszel mindig jót tenni, mint mi, a háromszáz esztendő leteltével elnyerheted lelked halhatatlanságát.

A kis hableány boldogan tárta ki fehér karját, s kicsordult szeméből az első könny, a boldogság könnye.

Rab Zsuzsa fordítása és átdolgozása

A csalogány és a rózsza

OSCAR WILDE MESÉJE

- Azt ígérte, táncol velem, ha piros rózsát viszek neki - kiáltott fel a diák -, csak hogy az én kertemben nincs egyetlen szál piros rózsza!

Hallotta ezt a csalogány fészkében, az örökzöld tölgy mélyén, kinézett a levélréseken át, és elcsodálkozott.

- Nincs a kertemben egyetlen szál piros rózsza! - kiáltotta a fiú, és szép szeme megtelt könnyel.
- Milyen apróságokon múlik is a boldogság! Olvastam mindent, amit a bölcsek írtak, ismerem a tudományok titkait, mégis tönkremegy az életem egyetlen szál piros rózsza miatt.

- Végre egy hűséges szerető - mondta a csalogány. - Róla énekeltem minden éjszaka, bár nem ismertem; róla meséltem minden éjszaka a csillagoknak, és most itt áll előttem. Haja sötét, mint a bimbózó jácint, ajka piros, mint a vágy rózsája; de a szenvedély olyan haloványtá tette az orcáját, mint a sápadt elefántcsont, és a szomorúság rányomta bélyegét a homlokára.

- A herceg bált ad holnap éjszaka - suttogta a diák -, és az én szerelmem ott lesz a társaságban. Ha viszek neki egy szál piros rózsát, a karomban tarthatom, és ő majd ráhajtja a fejét a vállamra, és a kezét a kezembe zárom. De nincs piros rózsza a kertemben, így hát magamban fogok ülni, és ő majd elsuhan mellettem, rám se pillant, és a szívem meghasad belé.

- A leghűségesebb szerető kétségtelenül - mondta a csalogány. - Amiről én énekelek, azt ő végigszenvedi; ami nekem öröm, neki gyötrelem. Bizony csodálatos a szerelem. Értékesebb a smaragdnál, drágább a drága opálnál. Gyöngyön és gránátalmán meg nem vásárolható, nem is árulják a vásártereken. Nem kapható a kereskedőknél, nem is lehet lemérni az aranymérlegben.

- A zenészek fenn ülnek majd a karzaton - mondta a diák -, játszanak a húros hangszereken, és az én szerelmem táncolni fog a hárfák és a hegedűk hangjára. Táncolni fog, olyan lebegőn, hogy a lába nem is érinti majd a földet, és a tarka ruhás udvaroncok tolonganak körülötte. De velem, velem nem táncol, mert nem viszek neki piros rózsát - és leborult a földre, és kezébe temette arcát, és sírt.

- Miért sír? - kérdezte a kis zöld gyíkocskája, míg farkával egyensúlyozva elsurrant mellette.

- Vajon miért? - suttogta szomszédjának lágyan, halkán a százszorszép.

- Egy szál piros rózsáért sír - mondta a csalogány.

- Egy szál piros rózsáért?! - kiáltották. - Milyen nevetséges! - És a gyíkocskája annyira cinikus volt, hogy hangosan fel is nevetett.

De a csalogány átérezte a diák szomorúságának titkát, és némán üldögélt a tölgyfán, és a szerelem misztériumán gondolkodott.

Aztán egyszerre csak széttárta barna szárnyait, és a levegőbe emelkedett. Mint az árnyék suhant át a ligeten, mint az árnyék lebegett a kert fölött.

Gyönyörű rózsafa állt a pázsit közepén, amikor megpillantotta, leereszkedett hozzá, és megült az egyik ágán.

- Adj egy szál piros rózsát - szólította meg -, és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim fehérek - felelte -, fehérek, mint a tenger tajtéka, fehérebbek, mint a hegy-csúcsokon a hó. De menj a bátyámhoz, aki a vén napórát fonja körül, ő talán megadja neked, amit kívánsz.

Így a csalogány átrepült ahhoz a rózsafához, amelyik a vén napórát fonja körül.

- Adj egy szál piros rózsát - szólt hozzá -, és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim sárgák - felelte -, sárgák, mint a hableány haja, aki borostyántrónuson ül, és sárgábbak a réten virágzó nárciszoknál, mielőtt levágja őket az arató sarlója. De menj a bátyámhoz, aki ott hajt a diák ablaka alatt, ő talán megadja, amit kívánsz.

Így a csalogány odarepült ahhoz a rózsafához, amely a diák ablaka alatt nőtt.

- Adj egy szál piros rózsát - szólt hozzá -, és én elénekelem érte a legszebb dalt, amit csak tudok.

De a rózsafa megrázta a fejét.

- Az én rózsáim pirosak - felelte -, pirosak, mint a galamb lába, és pirosabbak a nagy korall-legyezőknél, amelyek az óceán üregeiben lengedeznek. De a tél megdermesztette nedveimet, a fagy elpusztította bimbóimat, és a vihar letördelte ágaimat, nem lesznek rózsáim ebben az egész esztendőben.

- Csupán egyetlen szál piros rózsát szeretnék - kiáltotta a csalogány -, egyetlen szál piros rózsát! Hát nincs mód rá, hogy megkaphassam?

- Van egy módja - felelte a fa -, de az olyan rettenetes, hogy el sem merem mondani.

- Mondd csak - szólt a csalogány -, nem félek.

- Ha piros rózsát szeretnél - mondta a fa -, magadnak kell elővarázsolnod énekeddel a holdfényben, és önnön szíved vérével kell majd megfestened. A melledet tövisnek szegezve kell énekelned. Teljes éjszaka kell így énekelned, és a tövisnek át kell szúrnia a szívedet, és eleven vérednek át kell ömlenie az én ereimbe, és véremmé kell válnia.

- A halál nagy ár egy piros rózsáért - kiáltotta a csalogány -, és az élet mindenkinek drága kincs! Olyan jó elüldögni a zöld erdőben és figyelni a napot aranszekéren és a holdat a gyöngyös kocsiján. Édes a galagonya illata, édes a völgyben rejtőző harangvirág és a dombo-kon nyíló hangafű. De a szerelem többet ér, mint az élet, és mi egy madár szíve az emberi szívhez képest?

Ezzel széttárta barna szárnyait, és a levegőbe emelkedett. Mint az árnyék suhant el a kert fölött, s mint az árnyék lebegett végig a ligeten.

A diák még mindig ott feküdt a fűben, és szép szemében még fel sem száradtak a könnyek.

- Légy boldog - kiáltotta a csalogány -, légy boldog; megkapod a piros rózsát! Életre hívom énekemmel a holdfényben, és önnön szívem vérével festem meg. Viszonzásul annyit kérek csupán, hogy hűséges szerető légy, mert a Szerelem bölcsőbb, mint a Bölcsélet, márpedig az igen bölcs, és erősebb a Hatalomnál, pedig az nagyon erős. Lángszín a szárnya és a teste is, mint a láng. Ajka édes, mint a méz, és lehelete akár a tömjén.

A diák fölnezt a fűből, odahallgatott, de nem értette, mit mond neki a csalogány, mert csak olyasféle dolgokról tudott, amelyekről a könyvek beszélnek.

De a tölgyfa megértette és elszomorodott, mert nagyon szerette az ágai közt fészkelő kis csalogányt.

- Énekelj nekem még búcsúzóul - suttogta -, nagyon egyedül leszek majd nélküled.

A csalogány énekelt hát a tölgyfának, és a hangja olyan volt, mint az ezüstkorsóból felcsengő vízcsobogás. És amikor befejezte a dalt, a diák felkelt, s elővette zsebéből jegyzőfüzetét és irónját.

„Kétségtelenül van formaérzéke - mondta magában, míg keresztülsétált a ligeten -, ezt nem lehet tagadni; de vajon mit érez közben? Attól tartok, semmit. Nyilván olyan, mint a legtöbb művész; merő stílus, őszinteség nélkül. Nem áldozná fel magát másokért. Csak a zenével törődik, hiszen tudni való, hogy minden művészet önző. Mégis el kell ismerni, akad néhány szép hangja. Milyen kár, hogy nem jelentenek semmit se, és nincs gyakorlati értékük!” Azzal bement a szobájába, lefeküdt a keskeny szalmaágyra, elgondolkozott szerelmén, és nemsokára elnyomta az álom.

Amikor pedig a hold már fönny ragyogott az égen, a csalogány odarepült a rózsafához, és a tövisnek feszítette mellét. Egész éjszaka énekelt tövissel a mellében, és a hideg, kristályos hold lehajolt hozzá, és úgy hallgatta. Egész éjszaka énekelt, és a tövis egyre mélyebben és mélyebben fűrődött belé, és a szíve vére egyre apadozott.

Előbb a szerelemről dalolt, hogy ébred egy ifjú meg egy fiatal lány szívében. És a rózsafa legfelső ágán virágba szökkent egy csodálatos rózsaszál, úgy tárta ki egyik szirmát a másik után, ahogy egyik dal követte a másikat.

Eleinte halovány volt, mint a köd a folyó felett halovány, mint a hajnal lába, és ezüstös, mint a virradat szárnya. Mint a rózsza árnyéka az ezüstitűkörben, mint a rózsza árnyéka a víz színén, olyan volt ez a rózsaszál, amely a fa legfelső ágán virágba szökkent.

De a fa rákiáltott a csalogányra, hogy szegezze mellét erősebben a tövisnek.

- Szorosabban, kis csalogány - kiáltotta a fa -, vagy megvirrad, mielőtt elkészülne a rózsza!

S így a csalogány még erősebben nekifeszítette magát a tövisnek, és egyre hangosabban és hangosabban énekelt, mert a szenvedélyről dalolt, amely egy férfi és egy hajadon lelkében születik.

És enyhe pír öntötte el a rózsza szirmait, ahogy a vőlegény arca elpirul, amikor megcsókolja menyasszonya ajkát. De a tövis még nem hatolt a csalogány szívébe, s így a rózsza bimbós belseje fehér maradt, mert csak egy csalogány szíve vére festheti karmazsinpirosra egy feslő rózsza szirmait.

És a fa rákiáltott a csalogányra, szorítsa magát jobban a tövishez.

- Szorosabban, kis csalogány - kiáltotta a fa -, vagy megvirrad, mielőtt elkészülne a rózsza!

S így a csalogány még erősebben feszítette mellét a tövisnek, és a tövis belefűrődött a szívébe, és a szegény madarat gyötrelmes, vad kín járta át. Keservesen, egyre keservesebben fáj a seb, vadul, egyre vadabbul szállt az ének, mert a csalogány a szerelemről dalolt, amelyet beteljesít a halál; a szerelemről, amely nem hal meg a sírban.

És a csodálatos rózsaszál karmazsinpiros lett, mint a keleti égbolt rózsája. Karmazsinpiros volt a szirmok koszorúja, és karmazsinpiros volt, mint a rubint, a rózsza zárt szíve.

De a csalogány hangja elgyengült, kis szárnya megereszkedett, és szeme elhomályosult. Halkabban, egyre halkabban énekelt, és úgy érezte, valami összeszorítja a torkát.

S akkor utoljára még egyszer felcsapott a dal. Hallotta a fehér hold is, és megfélemedezett a virradatról, s fenn vesztegelt az égen. Hallotta a piros rózsaszál, s átjárta a reszketeg gyönyörűség, és a hideg hajnali levegőben kitárta szirmait. A visszhang elvitte a dombok közé bíbor barlangüregébe, és felébresztette álmukból az alvó pásztorokat. Végiglebegett a dal a folyó nádasain, és a nádasok elvitték üzenetét a tengernek.

- Nézd, nézd - kiáltott a fa -, kivirult a rózsza!

De a csalogány nem válaszolt, mert holtan feküdt a magas fűszálak között, tövissel a szívében.

A diák meg kinyitotta délben az ablakát, és kinézett rajta.

- Ejnye, milyen csodálatos szerencse - kiáltott fel -, egy piros rózsza! Egész életemben nem láttam még hozzá foghatót. Olyan szép, hogy bizonyosan valami hosszú latin neve van - s kihajolt és leszakította.

Aztán föltette a kalapját, és átszaladt a professzor házába, kezében a rózsával.

A professzor lánya a tornácon ült, és kék selyemfonalat gombolyított egy csévére, míg kutyuskája a lába előtt hevert.

- Megígérte, hogy velem fog táncolni, ha hozok egy szál piros rózsát! - kiáltotta a diák. - Íme, itt a világ legpirosabb rózsája. Tűzze ma este a szíve fölé, és ha majd együtt táncolunk, ez a rózsza el fogja mondani, mennyire szeretem magát.

De a lány arca elborult.

- Félek, nem illik a ruhámhoz - válaszolta -, különben is a kamarás unokaöccse néhány igazi drágakövet küldött nekem, és mindenki tudja, hogy a drágakő többet ér, mint a virág.

- Szavamra, maga nagyon hálátlan - mondta haragosan a diák, és kihajította a rózsát az utcára, egyenesen a kerékvágásba, és egy kocsi máris keresztülgázolt rajta.

- Hálátlan? - mondta a lány. - Maga meg goromba, ha éppen tudni akarja; végre is mi maga? Csak egy diák. Aligha van ezüstcsatos cipője, mint a kamarás unokaöccsének - azzal fölkel a székről, és bement a házba.

- Milyen buta dolog a szerelem - mondta távozóban a diák. - Félannyi haszna sincs, mint a logikának, mert nem bizonyít be semmit, és mindig olyat ígér, ami nem következik be, és elhiteti velünk, ami nem igaz. Szó, ami szó, semmi gyakorlati haszna, s mivel korunkban fő a gyakorlatiasság, visszatérek a bölcsülethez, és a metafizikát fogom tanulmányozni.

Visszatért hát szobájába, elővett egy nagy, poros könyvet, és belemerült az olvasásba.

Lengyel Balázs fordítása

Aranyhajsál

PAVEL BAZSOV MESÉJE

A régi időkben történt, amit most elmondok. Kevés ember élt akkor ezen az erdős vidéken. Sík mezők, rétek közelében telepedtek le, ahol szabadon legelhetett a jószáguk. Errefelé ilyet bizony nem leltek volna. Most is olyan erdők sűrűsödnek itt, hogy csak itt-ott látszik egy tenyérszerű az égből, akkoriban pedig járhatatlan rengeteg volt körös-körül. Csak vadászok járták az erdőt.

Élt itt egy híres vadász, úgy beszélik. Ajlipnak hívták. Nem volt nála bátrabb ember az egész környéken. Egyetlen nyílveszővel ejtette el a medvét, fél kézzel agancson ragadta s maga mögé hajította a szarvast. Farkassal, egyéb vaddal is elbánt könnyűszerrel. Egy se menekülhetett, ha Ajlip szeme elé került.

Ajlip egyszer sík mezőn léptetett lován, amikor egy kis róka iramodott el előtte. Ilyen híres vadásznak sovány zsákmány egy róka. Ajlip mégis azt gondolta: „Eh, hadd mulassak! Agyoncsapom a korbácsom hegyével.” Nekieresztette a lovát, de a rókát nem tudta utolérni. Kiropított akkor egy nyílveszőt, ám a rókát egyszerre mintha a föld nyelte volna el. Mit tehetett Ajlip? Ha elhordta a róka az irháját, hát elhordta, köszönje a szerencséjének. Alighogy ezt végiggondolta, újra megpillantotta a rókát - ott üldögélt az egy fatövében, még kaffogott is, mintha rajta nevetne: „Úgysem érsz el!”

Megcélozta Ajlip, kilőtt még egy nyílveszőt, de megint elhibázta. A harmadik nyílra is csak nevetett a róka: „Úgysem érsz el!”

Megmérgesedett Ajlip: „Megállj csak, vörös!”

A mezőről egyszer csak sűrű rengetegbe ért. De az erdő sem állhatta útját Ajlipnak. Leszállt a lováról, gyalogszerrel üldözte tovább a rókát, de egyre csak hiába. Pedig az nem messze járt tőle, de a sűrűben nem tudta célba venni nyilával. Meghátrálni restellt volna Ajlip. Micsoda vadász az, aki egy rókát sem tud elejteni! Addig üldözte hát a rókát, amíg ismeretlen vidékre ért. Itt aztán eltűnt a róka. Kereste Ajlip, felvert minden bokrot, de hiába.

„Legalább körülnézek - gondolja -, hogy hová kerültem.”

Kiszemelt egy sudaras fát, s felkapaszkodott a csúcsára. Láta onnan, hogy nem messze patak szakad alá a hegyről. Kis patak, vidáman iramló, locsogva beszélt útjában a kövekkel, s egy helyen úgy csillog, hogy csak úgy vakítja a szemet. „Ugyan mi lehet?” - töri a fejét Ajlip. Akkor látja, hogy egy bokor tövében, fehér kövön, gyönyörű szép hajadon üldögél. Olyan szép, hogy azt se leírni, se elmondani nem lehet. Hajfonata átvette a vállán, vége belecsüng a vízbe. Arany a haja, s lehet vagy hat rőf hosszú. A szépséges lány aranyhajától csillámlik olyan vakítóan a patak.

Rajt feledte Ajlip a szemét. A lány egyszer csak fölemelte a fejét, és megszólította:

- Vártalak már, Ajlip! Sokat hallottam rólad rókadajkácskántól. Azt mondta, mindenkinél hatalmasabb és szebb, erősebb meg bátrabb vagy. Feleségül vennél?

- Szíves örömet! - kiáltotta Ajlip.

- Csakhogy az apám nem ad ám szépszerével! Szöknünk kell, ha ugyan elég bátor és okos vagy.

Megörült Ajlip. Leugrott a fáról, odaszaladt a lányhoz, s azt mondta neki:

- Ha ez a kívánságod, bízd rám a többi. A karomra kaplak, úgy viszlek el, s nem adlak többé senkinek.

Előkerült közben a róka, ott csaholt a kő mellett, aztán hozzákoppantotta az orrát a földhöz, sovány öreganyóvá változott és megszólalt:

- Hej, Ajlip, Ajlip, ne beszélj a levegőbe! Az erőddel dicsekszel meg a bátorságoddal! S még engem se találtál el a nyiladdal!

- Az bizony igaz - felelte Ajlip. - Először történt meg velem.

- De megtörtént. Ez, amit tervezel, még nehezebb dolog lesz. A Nagy Kígyó lánya ez a hajadon. Aranyhajszál a neve. Színaranyból van minden haja szála. Ez az aranyhaj láncolja egy helyre. Itt üldögél, mosogatja haját a patakban, de a hajfonata súlyát nem tudja kisebbiteni. Próbáld meg fölemelni a haját, megtudod, könnyű lesz-e elszöktetni.

Ajlip - hiszen tudjuk, hogy erősebb volt mindenkinél - fogta a hajfonatot, s rácsavarta többszörösen a maga testére, aztán azt mondta a szépséges lánynak:

- Most már, édes mátkám, Aranyhajszál, jó erősen egymáshoz kötözött bennünket az aranyhajad. Nem választhat el egymástól senki!

Azzal karjára kapta a lányt, és elindult. Az öreganyóka egy ollót csúsztatott a kezébe.

- Legalább ezt vidd magaddal, te vakmerő!

- Minek az nekem? Van töröm!

Nem fogadta volna el, ha nem biztatja a mátkája, Aranyhajszál:

- Tedd csak el, hasznát vesszük, ha te nem, hát én.

Elindult Ajlip az erdőben. A fa sudaráról már látta az imént, merre kell tértie. Fürgén lépkedett eleinte, de még ő is nehezelt a súlyt, pedig ritka nagy erejű ember volt. Látta a lányt, hogy fagyóban van Ajlip ereje, hát azt mondta neki:

- Tégy le, magam megyek tovább, te meg hozd utánam a hajfonatom. Így könnyebb lesz. Siessünk, mert még utolér az apám, és hamarosan magához ránt.

- Hogyan ránt magához? - kérdezte Ajlip.

- Bűvös ereje van - felelte a leány -, le tudja húzni magához a föld mélyébe az aranyat, amit megkíván. Ha az én hajamra támad kedve, leránt bennünket is.

- No, az majd elvállik - mondta Ajlip, Aranyhajszál meg csak mosolygott.

Így fűztek szót szóba, s közben csak mentek, mendégéltek. Aranyhajszál egyre sürgette a legényt:

- Minél messzebbre kell jutnunk! Odáig talán nem ér el az apám ereje.

Mentek, mentek. Már-már elhagyta őket minden erejük.

- Pihenjünk egy keveset - mondta végül Ajlip. De alighogy leültek a fübe, húzni kezdte őket valami erő a földbe. Aranyhajszál előkapta nagy sebesen az ollót, és elvágta a haja fonatát, amelyet Ajlip a testére csavart. Ez mentette meg a legényt. A hajfonatot beszívta a föld, de Ajlip a felszínen maradt. Besüppedt azért ő is, hanem a mátkája eltűnt mellőle. Eltűnt, mintha ott se lett volna. Kikászálódott Ajlip a teste alatt maradt gödörből, s azt gondolta: „Nem járja

ez! A karomból ragadták ki a mátkámat, s azt se tudom, ki! Nagy szégyen ez nekem! De nem száradhat rajtam! Ha az életembe kerül is, megkeresem!”

Azzal nekigyürkőzött, s túrni kezdte a földet azon a helyen, ahol Aranyhajszál ült. Túrta egy napig, túrta kettőig, de nem ment sokra. Fogytán volt már az ereje, szerszáma meg nem volt más, csak a kése meg a sapkája. Nem ért velük sokat.

„Okosabb lesz - gondolta -, ha megjelölöm a helyet, s hazamegyek ásóért meg egyébért.”

Még végig se gondolta, ott termett a róka, amelyik arra a vidékre csalogatta. Odakoppantotta az orrát a földhöz, szikkadt testű öreganyókévé változott, és megszólalt:

- No, te vakmerő! Tán aranyat ásol?

- Nem - felelte a legény -, a mátkámat keresem.

- A mátkád - mondta az - már réges-rég ott ül a régi helyén, hajfonatát áztatja a patakban, s pereg a könnye. Most már húsz rőf hosszú a haja. Felemelni se bírod.

- Mit tegyek hát, öreganyám? - kérdezte Ajlip.

- Előbb kellett volna meggondolnod, előbb kérdezned, s csak aztán cselekedned. De azért hallgass rám. Menj haza, s élj úgy, ahogy eddig éltél. Ha a mátkádat, Aranyhajszálat három év múlva sem felejtet el, megint megkereslek. Ha magad indulsz keresésére, nem találod meg soha többé.

Nem szokott Ajlip a várakozáshoz, sebbel-lobbal végzett mindent, de most kénytelen volt hajlani az öreganyó szavára. Búsan, lógó fejjel hazament.

Ó, de nehezen telik a három esztendő! Elérkezik a tavasz, de ennek se örül Ajlip, kívánja, bár elmúlna már. Észrevették az emberek, hogy a mi Ajlipunkkal történt valami. Igen megváltozott. Faggatta a családja:

- Beteg vagy-e?

Felnyalából Ajlip fél kézzel öt jól megtermett embert, a magasba lendíti, megforgatja, s azt mondja:

- Kérdezzetek még egyet az egészségem felől, azon a hegyen hajítlak át mindnyájatokat!

Egyre a mátkája, Aranyhajszál körül járnak gondolatai. Folyton maga előtt látja. Nézné is szívesen, ha csak messziről is, de eszébe jut az öreganyó tilalma, nem mer a keresésére indulni.

Hanem amikor érkezett a harmadik esztendő, meglátott Ajlip egy lányt. Fiatalka volt a lány, fekete és vidám, mint a cinegemadár. Örökös ugrándozás meg szárnycsattogtatás illetet volna hozzá. Hát ez a lány férkőzött Ajlip gondolataiba. Azt forgatta fejében:

„A magamkorúaknak már réges-rég családjuk van, nekem meg eltűnt a karjaim közül a mátkám, amikor végre megtaláltam. Szerencse, hogy nem tudja senki, mert még kinevetnének. Ne vegyem-e feleségül ezt a kis fekete lányt? A mátkám vagy hozzám jön, vagy nem, de ezt könnyűszerrel feleségül vehetem. A szülei örömet nekem adják, de maga se sírva jönne, minden azt mutatja.”

Ezen töri a fejét, de megint csak eszébe jut Aranyhajszál. Hanem már nem olyan szívvvel gondol rá, mint régen. Már nem sajnálja, inkább keserüli, hogy kitepték a karjai közül. Nem nyugodhat bele!

Amikor letelt a harmadik esztendő, meglátta Ajlip a rókát. Nem vette célba, hanem követte, amerre ment, csak most megjelölte az utat: amerre elhaladt a róka, letördelte az ágakat, megjelölt egy-egy követ, vagy egyéb jelet tett. Elértek a patakhoz. Ott ült a leány, de most már kétszeresre nőtt a hajfonata. Elébe lépett Ajlip, meghajolt, úgy köszöntötte:

- Itt vagyok, édes mátkám, Aranyhajszál!

- Vártalak már, Ajlip! - felelte a leány. - Ne búsulj, amiért még hosszabbra nőtt a hajam. Sokkal könnyebb, mint volt. Úgy látszik, sokat gondoltál rám. Éreztem, hogy minden nappal könnyebbedik a hajam. Csak az utóbbi időben nehezedett megint. Lehet, hogy feledni kezdted? Vagy talán más lány zavarta meg az eszedet?

Ahogy kérdi, elmosolyodik, mintha mindent tudna. Restellte megvallani Ajlip az igazat, de végül is rászánta magát, s elmondta becsülettel, hogy sűrűn gondolt egy fekete hajú lányra, s megfordult a fejében, hogy feleségül veszi.

Azt feleli erre Aranyhajszál:

- Szerencséd, hogy őszintén megvallottál mindent. Hiszek neked. Most pedig gyerünk innen. Talán most sikerül eljutnunk oda, ahol az apám ereje már nem fog rajtunk.

Kihúzta Ajlip a patakából a leány hajfonatát, testére csavarta, elvette az ollót a rókadajkától, aztán elindultak a rengetegben hazafelé. Sietve vágattak az ösvényen, amelyet Ajlip megjelölt. Késő éjszakáig mentek. Amikor koromsötét lett az erdő, azt mondta Ajlip:

- Kapaszkodjunk föl egy fára. Odáig talán nem ér föl apád ereje.

- Jól mondod - felelte Aranyhajszál.

De hogy mászhattak volna ketten fel a fára, amikor mint erős kötél fűzte őket egymáshoz a leány arany hajfonata. Megszólalt Aranyhajszál:

- Vágjunk le belőle. Minek cipeljük ezt a roppant súlyt? Elég, ha a sarkamig ér.

Hanem Ajlip sajnálta.

- Nem - azt mondja -, ne váljunk meg tőle. Olyan puha, olyan selymes a hajad! Szeretem simogatni.

Lecsavarta a testéről a hajfonatot. Aranyhajszál próbált elsőnek felkapaszkodni. De nem boldogult sehogysem - leányfélének szokatlan dolog a fára mászás. Segített neki Ajlip így is, úgy is, míg a lány végre meg tudott kapaszkodni az ágakban. Kapta magát Ajlip, gyorsan utánament, s a hajfonatot egész hosszában felemelte a földről. Egy-két ággal feljebb kapaszkodtak, aztán megállapodtak ott, ahol a legsűrűbbek a lombok.

- Itt várjuk meg a virradatot - mondta Ajlip, azzal mátkáját a hajfonatánál fogva erősen odakötözte az ágakhoz, nehogy leessék, ha véletlenül elaludna. Odakötözte olyan alaposan, hogy még el is dicsekedett:

- Ez aztán alapos munka! Aludj most egy keveset, én majd öröködöm. Amint megpirkad, felébresztelek.

Aranyhajszál el is aludt hamarosan, de magát Ajlipot is húzni kezdte az álom. Ott kerengett körülötte, s nem tudta elűzni semmiképpen. Dörzsölgette a szemét, csavargatta a nyakát, viaskodott az álommal így is, úgy is, de csak nem tudta legyőzni. Egyre-másra lecsuklott a feje. Fülesbagoly csapongott a fa körül, nyugtalanul huhogott: „Huhu! huhu!” - mintha intette volna őket: vigyázzatok! De Ajlip már erre sem neszelt föl, mélyen aludt, még horkolt is, s azt álmodta, hogy lóháton vágat haza, s a felesége, Aranyhajszál lép ki elébe. Szébb az asszony

mindenkinél, nyájas, kedves, a hajfonata pedig úgy tekergőzik utána, mint egy eleven aranykígyó.

Pontban éjfélkor egyszerre megreccsentek és kigyúltak az ágak. Megégette magát Ajlip, és lezuhant a földre. Csak annyit látott, hogy hatalmas tüzes gyűrű csillámlik a földön, s a mátkája, Aranyhajszál apró szemű arany szikrafelleggé változott. A szikrák belehulltak a gyűrűbe, és kihamvadtak. Odaszaladt Ajlip, de már nem látott semmit. Olyan sötétség támadt megint körülötte, akárha vak lett volna. Széttapogatott maga körül a földön. Követ tapintott meg avart. Egy helyen mégiscsak hajfonatot érzett a tenyere alatt. Lehetett vagy két rőf hosszú. Megvidámodott egy kicsit Ajlip.

„Emléknek meg jelnek hagyta ezt a mátkám. Talán így üzeni, hogy az apja bűvös ereje mégsem fog a hajfonatán.”

Ahogy így töprenkedett, felcsaholt a lába előtt a róka. Odakoppantotta az orrát a földhöz, aszott öreganyóvá változott s megszólalt:

- Hallod-e, te vakmerő! Melyiket választod: a hajfonatot vagy a mátkádat?

- Én - feleli Ajlip - a húszrőfös hajfonatú mátkámat.

- Elkéstél - mondja az öreganyó -, az a hajfonat most már harminc rőf hosszú.

- Nem az az első gondom - azt mondja Ajlip. - Először meg akarom keresni az én édes mátkámat.

- Ezt a választ vártam tőled. Most pedig hallgass rám, utoljára adok neked tanácsot. Eredj haza, és várj újabb három esztendő. Én már nem jövök többé érted, keresd meg magad az utat. Vigyázz, pontosan abban az órában indulj, amikor kell, se előbb, se utóbb. Most pedig keresd meg Fülesbagoly apót, kérd meg szépen, hogy okosítson meg.

Ennyit mondott, s azzal eltűnt. Ajlip, amikor megvirradt, hazaindult, s eltöprengett útközben:

„Ugyan miféle fülesbagolyról beszélhetett? Annyi bagoly van az erdőben.! Melyiket kérjem meg?” Ahogy ezt forgatta a fejében, eszébe jutott, hogy amikor a faágon ült, ott keringett körülötte egy fülesbagoly, s a fülébe huhogott: „Huhu! huhu” - mintha arra intette volna: vigyázz!

„Biztosan erről beszélt az öreganyó” - vélte Ajlip, s arrafelé vette útját. Ott üldögélt estig, s egész nap azt kiabálta:

- Fülesbagoly apó! Okosíts meg! Mutasd meg az utat!

Kiáltozott, ahogy a torkán kifért, de nem válaszolt senki. Csakhogy Ajlip türelmes természetű lett. Várt még egy napot, szölongatta a fülesbaglyot. Most sem felelt neki senki. Ott maradt Ajlip a harmadik napon is.

Most csak este kiáltott:

- Fülesbagoly apó! - És a fákról nyomban leszólt a bagoly:

- Huhu! Itt vagyok. Ki keres?

Elmondta neki Ajlip nagy baját. Azt mondta a fülesbagoly:

- Huhu! Nehéz lesz, fiam, nehéz!

- Nem baj az - felelte Ajlip -, ha nehéz lesz. Minden erőmet, türelmemet latba vetem, csak megtalálhassam a mátkámat.

- Huhu! Megmondom az utat! Hallgass rám!

És elmondta a fülesbagoly rendre, amit tudott:

- Roppant ereje van ezen a vidéken a Kígyónak. Ő a gazdája a föld minden aranyának, attól veszi el, akitől akarja. Gyűrűjébe fonhat minden helyet, ahol aranyat terem a föld. Ha három napig vágtatsz lóháton, akkor sem érsz ki a bűvös gyűrűből. Hanem azért van egy hely a mi vidékünkön, amelyen nem fog a Kígyó ereje. Aki ügyes, az odamentheti az aranyát. De nagy ára van ennek - tudd meg, aki odamegy, nem térhet vissza többé.

Kérlelni kezdte Ajlip szép szóval, hogy mutassa meg neki ezt a helyet.

- Megmutatni nem mutathatom - felelte a fülesbagoly -, mert más a szemem, mint a tiéd: nappal én nem látok, éjjel meg te nem látod, merre repülök.

- Akkor hát mit tegyünk? - kérdi Ajlip.

Azt mondja a fülesbagoly apó:

- Megmondom, miről ismered meg azt a helyet. Eredj útnak, fuss el a tavak mellett, s meglátod: az egyik tó közepén nagy kő áll ki a vízből, mint egy kis hegy csúcsa. A kő egyik oldalán fenyőfák nőnek, a többi három oldala kopár, mint a fal. Hát ez az a hely. Aki aranyat visz arra a köre, az előtt megnyílik egy járat, amely a tó tükre alá vezet. Oda nem ér a kígyó ereje.

Jól meghányta-vetette Ajlip, amit hallott, s már ki is találta, melyik lehet az a tó. Örvendezve kiáltotta:

- Ismerem azt a helyet!

De a fülesbagoly biztatta:

- Azért csak szaladj el előbb, nézd meg, nehogy aztán eltévedj.

- Jól van - azt mondja Ajlip -, megnézem.

A fülesbagoly még egyszer figyelmeztette:

- Huhu! Ne feledd a szavamat: ha a kígyó elől oda menekülsz, többé nem térhetsz vissza.

Megköszönte Ajlip a Fülesbagoly apó tanácsát, és hazafelé vette útját. Ráakadt hamarosan a tóra, amelynek nagy kő meredt a közepéből, s azt gondolta: „Egy nap alatt nem érek ide gyalogszerrel. Utat kell vágnom, hogy lóháton hozhassam el a mátkámat.”

Nekilátott Ajlip, hogy utat vágjon a rengetegben. Nem könnyű dolog egy embernek egyedül száz mérföldnél is több utat vágni a rengeteg erdőben! Néha már-már elhagyta minden ereje. Elővette ilyenkor az arany hajfonatot - a végét meglelte akkor éjjel -, nézegette, gyönyörködött benne, simogatta, s mintha új erő szállta volna meg, újra munkához látott. Így telt szinte észrevétlenül a három esztendő. Éppen elkészült a nagy munkával.

Pontosan abban az órában, amelyikben kellett, megkereste a mátkáját. Kihúzta hajfonatát a patakból, testére csavarintotta, és szaladtak az erdőbe. Elérték az irtott ösvényt, ott már várta őket hat ló. Felült Ajlip az egyikre, a mátkáját egy másikra ráültette, szárra fogta a többi négyet, s már vágtattak is, ahogy csak bírta a lovak lába. Ha kidőlt alóluk a ló, másikra pattantak, azt hajsztolták tovább. A róka ott loholt előttük. Csak úgy repült, ingerelte a lovakat: no, érjetez utol, ha tudtok! Így értek el estére a tóhoz. Ajlip nyomban csónakba ült, és mátkájával meg a rókával a nagy köhöz evezett. Alighogy odaértek, megnyílt előttük a kő, beléptek a hasadékba. Ebben a pillanatban gördült a nap a láthatár mögé.

Hanem mi történt akkor! Hallgassátok csak, mi történt!

Alighogy a nap lehanyatlott, a Kígyó háromszoros tüzes gyűrűt font testéből a tó köré. Csak úgy röpködtek mindenfelé a tó tükre az aranyszikrák. De a lányát mégsem tudta magához vonzani. A fülesbagoly ártalmatlanná tette. Rátelepedett a kimeredő köré, s csak egy nótát fűjt:

- Huhu! Huhu! Huhu!

Mire harmadszor kiáltotta, a tüzes gyűrű homályosodni kezdett, mintha hamvadozna. Aztán kigyúlt újra, s csak úgy zúdultak az aranyszikrák a tóra. De a fülesbagoly megint rákezde.

Éjszakákon át próbálkozott a Kígyó - mindhiába. Azon az egy helyen nem hatott az ereje.

Azóta találnak aranyat a tó vízmosásában. De nem göröngyökben van ott az arany, nem is morzsákban, hanem pikkelyekben meg vékony fonalakban. Ugyan hogy teremhet arany ebben a földben? Úgy beszélnek, a Kígyó lányának arany hajszárait szívta itt magába a föld. Hát jó sokat szívott magába. Később, erre már magam is emlékszem, sokat civakodtak ezekért a hajszálakért az ott lakók.

Ajlip ott maradt a feleségével, Aranyhajszállal a tó tükre alatt. Nagy rétjük van, ménesük, nyájaik. Egyszóval bú-gond nélkül éldegélnék.

Azt mondják, Aranyhajszál kiül néha a tavi köré. Nem egy ember látta. Pirkadatkor lép elő, elüldögél a kövön, s a hajfonata úgy tekergőzik mellette, mint egy aranykígyó. Gyönyörű, úgy mondják, gyönyörű szép.

Magam nem láttam egyszer sem. Hazudni pedig nem akarok.

Rab Zsuzsa fordítása

Mosolygó Tündér Ilona

BALÁZS BÉLA MESÉLTE HAJÓS EDITHNEK

Egyszer Guidobaldo gróf, mikor egyedül vadászott volna, kitévedt az erdőből a Duna partjához. Hanem ott az ő hódos fekete lova csak meghorkant és megállott. Annak a lónak neve Aldazar volt, és Guidobaldo a szaracénoktól hódította karddal.

- Itten vársz rám, Aldazar - mondotta neki Guidobaldo.

Aztán leugrott, és tölgyfa gerelyét jobb kezébe szorítván, előrelopódkodott. Hanem amint kiért a sűrűből, meglátta a kék Duna vizét és egy szépséges fehér leányt, amint fürdőzött.

„Ezt nem anya szülte” - gondolta magában Guidobaldo, merthogy ilyen szépet még nem látott. És amint körületekintett, meg is pillantotta a fehér hattyúruhát a parton. Guidobaldo odaugrott és rálépett. A lány is akkor észrevette, és kiáltva igyekezett a partra.

- Add vissza a hattyúruhámat - mondotta kérve.

- Nem adom vissza - felelte Guidobaldo. - Mondd meg a nevedet, szépséges tündérlány, mert most már az enyém leszel.

- Tündér Ilona az én nevem - felelte a lány.

Akkor Guidobaldo ölbe kapta és vitte. Hanem Tündér Ilona nem jajgatott és nem sírt, csak csendesen nézett a lovag szemébe, és mosolygott vala. Guidobaldo nézte, hogy Tündér Ilona mosolyog, és azt gondolta, elolvadt az ő melle a páncél alatt, mintha csak forró bor volna vaskehelyben.

- Hej, Aldazar - kiáltotta Guidobaldo -, nem vittünk még ilyen szép zsákmányt! Hát téged milyen téli csoda vert, hogy fehér lettél, amíg odajártam?

Aldazar visszanyerített, és megrázta sörényét, fehér felhőt vervén vadalmavirágból, mely behullatta, hogy a fiatal ágakat tépdeste. Mert virágzó tavasz volt éppen akkor.

Hát fölülnek. Guidobaldo gerelyre tűzte a hattyúruhát, és Aldazar még egy nagy, virágos ágat tépett magának az útra.

Mikor meglátta őket az ő a toronyablakból, azt mondta:

- Fekete lovon ment el Guidobaldo gróf, fekete páncélban és fekete tekintettel. Íme, fehér lovon tér meg, fehér lobogóval, és páncélját is fehérség övezi. Mire véljem?

Mikor Guidobaldo belovagolt a vára udvarára, azt mondta a toronyőrnek:

- Most már ereszd le a csapóhidat, toronyőr, és a kapu is maradjon tárva. Békesség legyen most már a környéknek és minden utasoknak.

Hát boldogságban, szerelemben éltek, éldegéltek Guidobaldo gróf és Tündér Ilona. De attól fogva boldogabb volt mindenki is a városban. Guidobaldo anyja elfelejtette, hogy öreg és beteg, Guidobaldo két árvája elfelejtette, hogy meghalt édesanyjuk, és minden szolga elfelejtette az ő szolgálását, mert mosolyogva járt közöttük Tündér Ilona, és mindenek meleg örömet éreztek szívükben, merthogy úrnőjüktől is távol maradt a bánat. Hanem ez azért volt, mert a tündérek nem tudnak sírni.

Történt azonban, hogy Guidobaldo anyja meghalt. Nagy lett a szomorúság, mert mindenki is az öregasszonyt nagyon szerette. Nagy siránczás közben tették sírba. De mikor a gödör körül állnának, egyszer csak azt mondja haraggal Guidobaldo első kapitánya:

- Mégis nincsen szíve Tündér Ilonának, hogy most is mosolyog.

Azt felelte akkor Guidobaldo gróf:

- Fogjátok meg a kapitányt, és vessétek a legmélyebb tömlőcbe. Mitévő lennék én, ha még ő is sírna, az egyetlen fényesség is elromlana? Ó, százszor áldott az ő sebezhetetlen tündérszíve!

Hanem a várnép fele nem szerette többé mosolygó Tündér Ilonát. De Guidobaldo gróf még százszor jobban szerette, és még nagyobb szerelemben éltek, éldegéltek attól fogva.

Történt azonban, hogy betegség ütött ki, és Guidobaldo mind a két árvája meghalt egy éjszaka. Hát a sírás-rívás majd fölvetette a várat. A gróf is Tündér Ilona térdére fektette a fejét, hangosan zokogván, és önnön húsát tépte kínjában.

Hanem mikor a gödör körül állnának, egyszer csak azt mondja haraggal Guidobaldo második kapitánya:

- Itt temetjük a két édes árvát. Velük játszadozott mindig Tündér Ilona. Térdén ébresztette, keblén altatatta. Értük az ő ura önnön húsát megtépte kínjában. Mégis gonosz a szíve Tündér Ilonának, hogy most is mosolyog.

Akkor kardot rántott Guidobaldo gróf, és a második kapitányt ott levágta.

Mindenki haraggal fordult el, de a gróf magához ölelte Tündér Ilonát, és sírván mondta:

- Mosolyogj, mosolyogj, egyetlen sugaram, mert megszakad a szívem, ha te is elborulsz!

Attól fogva mindenki gyűlölte már Tündér Ilonát, de Guidobaldo még százszor jobb szerette, és még százszor nagyobb szerelemben éltek, éldegéltek attól fogva.

Történt azonban, hogy egy szerelmes éjszakán azt mondta Guidobaldo Tündér Ilonának:

- Ó, én mosolygó szerelmem. Ha te elhagynál, halálra válnék.

Aztán elgondolkodott, és később azt kérdezte:

- Vajon mosolyognál-e, ha én téged elhagynálak?

- Nem tudok sírni, Guidobaldo - felelte Tündér Ilona.

Erre Guidobaldo az ajkába harapott, aztán leszállt a nyoszolyáról, és búcsú nélkül kiment Tündér Ilona szobájából. Hanem másnap reggel az ajtónál kopogott. Csak halkán kopogott, és halkán nyitott be, és szíve tele volt szégyennel és aggodalommal, hogy Tündér Ilonát nagyon megbántotta. De Tündér Ilona kitárta két liliomkarját, és még sokkalta ragyogóbban mosolygott rá, mint azelőtt. Mikor is ezt gróf Guidobaldo meglátta, hogy sokkalta ragyogóbban mosolyog rá, mint azelőtt, egy szót sem szólt, hanem sarkon fordult, és kiment a szobából. Hanem estére kelve fölparancsolta a második kapitány maradott özvegyét. Hangosan mulatott vele, hogy hallassék Tündér Ilona szobájában, és magához vette éjszakára. Hanem reggelre kelve szöges korbáccsal verte ki a palotából a második kapitány maradott özvegyét. Aztán Tündér Ilona ajtajához ment, és sokáig állt ott, de kopogni nem mert rajta. Hanem Tündér Ilona elébe jött, és kinyitotta az ajtót. Kinyitotta az ajtót, kitárta liliomkarját, és még sokkalta ragyogóbban mosolygott rá, mint azelőtt. Guidobaldo az öklére csavarta Tündér Ilona aranyhaját, és őt lerántotta a földre.

- Csak nem sírsz? Nem sírsz? Mégse sírsz? Akarom, fájjon! Akarom, jajgass, sírj hát, sírj! - és ütötte, rúgta Tündér Ilonát, hogy habtestéből kiserkedt a vér. De Tündér Ilona csak egyre halványodott, ragyogó kék szeme elfakult, ám egy csepp nem sok, annyi könny nem hullott belőle.

- Nem tudok sírni, Guidobaldo - mondotta csendesen.

Akkor gróf Guidobaldo letépte róla a ruhát, és hajánál fogvást kivonszolván a palotából, régi hattyúruháját utánadobta.

Tündér Ilona pedig elvánszorgott az istállóba, ahol Aldazar volt bekötve, és véres, sebes testét befektette az ő jászolába. A hódos fekete paripa hízelegve és szomorúan nyihogott rá, és véres sebeit puha nyelvével nyaldosta, hogy estig be is hegedtek. Akkor kikelt a jászolból.

Másnap reggel Guidobaldo kilépne a palotából, hát a küszöbön fekszik Tündér Ilona, fehér hattyúruhája a feje alatt, úgy alszik. Akkor gróf Guidobaldo arcát előntötte a meleg könny. Csak nézte Tündér Ilonát, hogy alszik, és szólni nem mert, mozdulni se. Hát fölébredt Tündér Ilona, és fölnézett a grófra. Még kék szeme is halvány volt, de vértelen ajkán szép, édes mosoly ragyogott Guidobaldo felé. Akkor gróf Guidobaldo lerúgta a küszöbről.

- Menj el a váramtól, mert boszorkányfaj vagy, és nem tudlak megölni!

És gróf Guidobaldo ráuszította a kutyáit. Hanem az ebek behúzták farkukat, és hason csúsztak Tündér Ilonához. Akkor a gróf ráuszította szolgálait, és azok kiűzték a mezőre, mert mindenki gyűlölte már Tündér Ilonát.

Gróf Guidobaldo kiállt a toronyba, és onnan nézte, hogy Tündér Ilona hattyú képében a levegőbe emelkedik. A levegőbe emelkedett, de nem szállt el, hanem a vár fölött kerengett lassú röpüléssel. Akkor Guidobaldo fogta íját, és minden erejével a hattyúra lőtt. De a nyíl nem vitt odáig, hanem ragyogó ívben hajolt el alatta.

Akkor a hattyú hirtelen lecsapott elébe a nyílnak, és mellel fogadta.

Aztán lassan a hattyú felemelkedett, és nyugatnak szállt. Nyugatnak szállt, mellében a nyíllal, és dalolni kezdett. Hanem a világ minden könnye csak esővíz, annyi szomorúság volt abban az énekben.

Akkor Guidobaldo gróf azt mondta a toronyőrnek:

- Most már csukd be a láncos kapukat, toronyőr, és húzd fel a csapóhidat.

A fekete pásztor

SZILAI GYULA TÖRTÉNETE

Pásztor ősei még fehér báránkákat, juhokat legeltettek. Neki a bodor, fekete füstfellegekre kellett vigyáznia, amelyek mint sötét nyájak gomolyogtak a vonat után. A fehér pásztorok ivadékából füstös fekete pásztor lett.

De azért a csillagokat éppúgy szerette nézni, mint ősei. Éjszakánkint, mikor holdfényes némaságban hallgatott a róna, ott ült a vasúti őrház előtt, és pásztorsípján furulyázott. Tanulta-e a nótákat, vagy maga csinálta-e, azt maga sem tudta.

Ilyenkor álmodozott. Névtelen nagy érzésekkel telt meg a lelke, vágyott csillagmagasságra, és a sínpár, amely a holdvilágban ezüstösen tündökölt, olyan volt előtte, mintha messze túl felszöknék a sziporkázó, mélázó világok, fények miriádjai közé.

Ritkán egy-egy vonat robogott el előtte, mintha vasszárnyával mérhetetlen szeleket csapdosna. Ilyenkor piros lámpásával kiállt a háza elé, be-bepillantott a kivilágított ablakokba, hol furcsa emberek magukba mélyedve bóbiskoltak. Egy-egy cifrább, piros bélű kocsiban olykor egy-egy tündér nyújtózkodott egyedül álmában, amely ismeretlen országokba, ismeretlen célok felé röpítette. A zakatoló vonat azonban sohasem állt meg a kis kalyiba előtt, hanem méltóságosan vitte tovább a maga kis világát. A füstös pásztor szemében ez volt a nagyvilág, amelyet csak ablaküvegeken át ismert.

Egy éjszaka megint felcsillant a vonat piros szeme, amely élesebb, mint ember szeme, mert mindjárt észreveszi, ha egy icipici kis őrházból nem kacsint vissza egy-egy piros kis szem.

Meglóbálta a lámpását, amely vígan keringett körbe mindaddig, míg a vonat el nem robogott. Akkor magára maradt, és még egy kicsit körülnézett az éjszakában, amelyben lassankint elveszett a vonat halkuló zakatolása.

Egyszerre valami gyászos sóhajtás, halk nyögés hangzott fel egy bokorból. Összerezzent. A hang olyan volt, mint egy sebzett madaré, de annál is erősebb, szívszorongatóbb.

A hang felé sietett, és egyszerre észrevette, hogy a bokorból valami fehérség villan elő.

- Egy ember... egy nő... leesett a vonatról.

Ezek a gondolatok cikáztak át gyorsan az agyán, mikor rávilágított a fehér testre. Maga mellé tette a lámpáját, és felölelte a fehér ruhás nőt. Egy sápadt, lehunyt szemű fiatal leánycarc tűnt eléje. Szőke haja ki volt bomolva, és ajka előtt, amely lihegett, halkán táncolt a sóhajtások szelére.

Ölbe vette a leányt, és bevitte a kis őrházba, ahol hirtelen nem akadt elég puha dolog, ahova a csupa csipke, csupa hab, fodor, szinte csupa cukor termetet letegye. A leány ájulva feküdt az ágyon. Ecettel dörzsölte a homlokát, mire lassankint magához tért, és nehéz, árnyas pillái alól szinte egy zafír fénye szökött ki.

- Nem vagyok összetörve? - ez volt első kérdése. - Leestem a vonatról.

Megtapogatta magát. Nyújtózkodott, és mivel mi bajt sem érzett, csaknem ujjongó hangon kérte:

- Vízet!

Néhány kortyot nyelt, és nyomban elaludt. A pásztor csak egyenletes lélegzését hallotta már néhány perc múlva.

Nem volt lelke felébreszteni.

Egész éjjel virrasztott, hogy a leány első hívására megjelenhessen. Csak pitymallatkor nyomta el kissé az álom.

Madárszóval ébredt a nap. Egy-egy élesebb fütty költögette a félig álmos csivogókat. Az éjszaka, a titokzatos varázsló szemlátomást szökött nyugat felé, és futásában elszórta kérészéletű gyémántjait.

Nagy szívdobogásra ébredt föl a füstös pásztor. Olyan szépet álmodott, hogy szinte megdöbbsen tőle: szegény embernek koldusgyáva az álma is.

„Alszik” - szólt magában, amint a csöpp ablakon át meglátta a párna csücskét, amely hódombjában aranyat rejtegetett. Egy szürke veréb, amely enni járt az ablakfiókra, megkopogtatta az üveget.

- Hess! - szólt rá, s a madár elrepült. Csöndes, tiszta volt a levegő, a pásztor hallgatózott: halk lélegzés nesze szűrődött ki az ablakon, halk zümmögés, mint a pókhálóba akadt szúnyogé, vagy mint a kisgyermeké. Egy pillangó, csalóka színérzésével, rászállt a pásztor kék zubbonyára. Ekkor vette észre, hogy még a tegnapi ruha van rajta.

Jó szerencséje, hogy ünneplője és tiszta gyolcsa künn volt a ládában a pitvarban. Gyorsan felöltötte a rojtos üngöt, a vasárnapi köntöst, a tükrös csizmát, és babonából - bár erősen röstellte a dolgot - az arcát megfüröszttette reggeli harmatban. Kezét, recés-ráncos barna kezét már homokkal mosta tiszta kútvizében. Sietett, hogy meg ne lepjék.

És aztán méhdöngicselés, darázsdongás közepett bokrétát szedett mezei virágból, a rozmaringot pedig ki nem felejtette volna a fél világért sem.

- Kérem - szólalt meg hirtelen egy gyöngye hang a háta mögött.

Gyorsan megfordult, és úgy zakatolt a szíve, hogy elfelejtett jó reggelt köszönni.

- Kérem - szólt a leány kissé szégyellősen -, hol lehetne itt megmosakodni?

Virágos, habos, csipkés dereka a nyaka körül szabad volt.

- Mindjárt merek a kútból, szolgálatjára - szólt a legény, és csaknem elkábulva szaladt a kúthoz. Hozta a vizet, és alázatosan mondta: - Elkerülök majd a rétre, addig a kisasszony bátran mosakodhatik.

- Nem szükséges, csak a kezem és az arcom mártom be.

És mindjárt ott a vödörből megfecskendezte sápadt arcát, nagy szemét, amelyre pillája barna árnyékot vetett. Kezével lubickolt a vízben, és gyöngyöket feccsentett szét a napsugárban. Megnedvesítette az ajkát, és mosolyogva kérdezte:

- Szép vagyok-e?

- Ist... - szólt a legény, de lenyelte a szót, mert érezte, hogy imádság vagy káromkodás lett volna belőle. És a leány még egyszer ránézett, a szemével rátűzött, mint a nap, úgyhogy a pásztor összerázkódott, mint a galamb, mikor turbékol.

- Nem tetszem magának? - incselkedett a leány, és a legény csak kétségbeesett mozdulattal tudott felelni, mint a néma. - De azért ad nekem enni? - mosolygott tovább a leány. - Éhes vagyok, mint a farkas.

A pásztor néma hálát adott az Istennek, hogy kedvét, sőt étvágyát is visszaadta a boldogtalannak.

- Szerény viskómban - hebegte - csak tejjel élünk. Ha a kisasszony meg nem vetné, lelkemből adnám.

- Én is tejet szoktam inni, nem csokoládét - mondta a leány olyan hangon, amit népszínművekben tanult meg. Mert színésznő volt.

Ami tejszín csak volt az éléstárban, azt a pásztor beleöntötte egy porceláncsuporba, aminek arany volt a szegélye, és amit a vásárban vett díszül az asztalra. A leány nyalakodott, mint a macska, és tejeles lett a piros szája széle.

- Jaj de szép itt! - tört ki belőle önkéntelenül, és körülnézett a nagy, tiszta rónán. Leült a padkára, amely a kis hófehér, kenyérsütésszagú örház előtt volt. Fölötte akáclomb tartott ernyőt, mozdulatlanul is vidám leveleiből. - Jaj de szép a háza - szólt újra a leány, amint észrevette, hogy folyondár fut fel a falára.

- Rossz vityilló - szerénykedett a legény.

- És ez micsoda szép virág itt? - mutatott a kis kertre, amely néhány négyszögöl volt.

- Ez csak olyan bab. Virágzik.

- Epret nem lehet itt enni? - kérdezte a leány, és jókedvvel lóbálta a lábát, amely keresztbe volt téve és fehér topánba volt bújtatva.

- Epret - szólt a legény - hozok mindjárt. Itt van a kis erdőben - és már szaladni akart.

- Nincs az messze?

- Órányira - felelte a legény, bár tudta, hogy legalább két órába kerül, míg odaér.

- Akkor maradjon. Mit csinálók én itt addig?... Maga nélkül...

És a pásztor úgy érezte, mintha mesében, álomban gázolna, és a hangok fátyolon keresztül érkeznének feléje. De nyomban megjött a világossága, amikor arra gondolt, hogy mit adhatna még enni tündér vendégének... Oldalas szalonna, tojás, sonka volt az éléstárban, de ki tudja, mit eszik az ilyen idegen madár? Elő sem mert velük hozakodni.

- Falatka kenyeret kaphatnék? - kérdezte a színésznő.

- Kalácsom is van! - ujjongott fel a legény, és csodálkozott, hogy hamarabb nem jutott eszébe az omlós, szegfűszeges kalács.

Piros nyelű, jó kis turi bicskájával szegte meg a kalácsot, amelyből mohó, édes, ínynet csiklandó illat áradt ki.

A leány majszolta a kalácsot, és közben lehunyta a szemét, mint a macska, mikor dorombol. Ilyenkor annál inkább ragyogott vérpiros ajka, és kivillant gyöngyfoga, amely az omlós kalácsba mélyedt. A színésznő szinte belefáradt az evésbe, és utána széles jóérzéssel tárta szét gömbölyű karját.

- Szereti a szép dalt? - kérdezte a pástortól.

- Szeretem - felelte az őszintén. - Olykor magam is furulyázok.

- Kísérjen - kapott a szavába a leány. A pásztor meghökkent, nem tudta, hogy mire értse a kísérést, és csaknem öntudatlanul felelte rá:

- Akár mindhalálig!

Röstellte a kicsusszant szót, azt hitte, hogy rosszul hangzik, pedig a leány olyasmit gondolt magában, hogy: „Lám, ezek a parasztlegények!...”

- Hát hozza ki a furulyáját - szólt a leány, hogy a pásztor nem mozdult.

- Vagy úgy, a furulyámat - eszmélt fel a legény, és beszaladt a szobába érte. Még arra is érkezése volt, hogy odabenn gyorsan megcsókolja... a habos párnát.

- Ismeri ezt a nótát? - kérdezte a leány, amint a pásztor kijött. - Furulyázom estelente ablakod alatt...

Honnan ismerte volna a legény? Olyan nóta volt, amit a gérokkos szalonharamiák írnak zongorára, négy kézre. A leány azért elénekelt, a pásztor pedig áhítattal hallgatta a szavakat, amelyeket értett, és amelyekről mégis azt hitte, hogy másképp kell érteni, az urak módjára.

- Tetszik? - kérdezte végül a leány, és be sem várta a feleletet. - Persze maguk szebbeket tudnak itt falun!

- Csak olyan közönségeset - felelte a legény.

- Énekeljen egyet.

- Nem arra való a hangom. Inkább majd elfurulyázom, szolgálatjára.

A leánynak feltűnt a „szolgálatjára” szó, amelyet a pásztor alázatosan hozzábígyesztett minden mondatához.

- Ne mondja ezt nekem. Nem vagyok én kegyelmes asszony. Én csak színésznő vagyok.

Színésznő... A pásztor ajka nyitva maradt a szóra, mint a mesét hallgató gyermeké. Színésznő. Hallott már erről, mint a griffmadárról, a tápióról, a sellőről, Óperenciáról és messzi-messzi csodálatos országokról, hol az emberek aranyfügét szednek a fáról. Színház. Ez az ő szemében a gazdag emberek tündérvilága volt. Színésznő. Hogy húsból és vérből valók, honnan sejtette volna? Katonaviselt emberek tódítottak neki a színházról, és a beszédjüket úgy hallgatta, mint a fonóbeli regéket. Kevés hittel, nagy gyönyörűséggel.

- Nem voltam még színházban - mondta búsan, hogy a szíve szinte sírt belé.

- Nem volt színházban! - csodálkozott a leány, aki már tízéves korában gyantás talpú cipőben tipegett az apja hegedűjére. Kissé felkapta a szoknyáját, hogy megnézzze fehér topánjait, és elkezdte:

- Mesélek magának a színházról.

Nem mese volt ez, hanem maga a káprázat. A leánynak előbb meg kellett magyaráznia, hogy mi a színpad, mi a színpal, mi a sűgő, mi a nűzötér. A pásztor úgy érezte, mintha aranykulccsal nyitogatták volna előtte a kakaslábon forgó vár titkait. Testetlen gondolatok, gyönyörűségek ölelgették, pedig a leány már egész színpaddá varázsolta át a kis őrház udvarát. Az ajtó és az akácfa volt a háttér, a legénynek le kellett ülnie szemben a kerítéssel, azazhogy a nűzötérrel.

- Most kezdődik az előadás - szólt a leány a tanító komolyságával és a mámoros ember bőbeszédűségével, mert ittas volt a napfénytől, a kék égtől és áhítatos közönségétől.

Játszott, dalolt, táncolt, és közben mosolyogva pillantott a pásztorra, aki keresztben álló szemmel, magából kikelt arccal leste, szívta magába minden hangfodrárt, mozdulatainak minden gömbölyűségét. Még a fűmes szárnyú kakas is, amely ott lábatlankodott előtte, olyan volt a szemében, mintha „színész” volna, egyszóval csuda!

- Én vagyok a királykisasszony! - kiáltotta a leány, és kipirulva állt az udvar közepébe. Gügyögő, ábrándos dalba fogott, és közben úgy illegette magát, mint csitri leány korában. - És udvarolnak nekem a hercegek, a grófok és a bárók.

A pipacsok körös-körül hajbókoltak a gyöngye szélben...

És egyszerre sárkányszuszogással, vércsevijjogással feléjük kanyarodott a vonat. A füstös pásztornak még csak annyi ideje volt, hogy kihozza gyorsan a piros zászlót, és lobogtassa a szörnyeteg elé, amely méltóságos megvetéssel robogott el a pici, jelentéktelen viskó előtt.

- A vonat nem áll meg itt? - kérdezte a leány.

- Sosem áll meg - felelte a pásztor. - Ez csak olyan őrház.

- Hogy megyek én haza?

A legény elfordult, mert könny szökött a szemébe, és érdes hangon, amelyet sírás fojtogatott, szólt:

- Órányira van az állomás. Ha akarja, elviszem szekéren. De csak estefelé indul a vonat...

És gyűlölettel nézett a száguldó gőzös után, amely már csak pici pont volt a szemhatáron...

A gyönyörűségnek nem akart vége szakadni egész nap. A leány megtanult csirkét etetni, libát tömni, az ásót pici lábával mélyen be tudta nyomni. Még arra is vállalkozott, hogy ebédet főzzön. De nem nagyon értett hozzá.

Kozmás is lett a mártásuk, mert a pásztor nagyon sokáig nézte, mint kavarja a leány fehér, szinte gyöngyházfényű kezével. A fiú leölt egy tyúkot, és mikor annak nyakából kibuggyant a vér, a leány - maga sem tudta; miért - elkezdett kacagni.

Ebédhez ültek, és a leány úgy viselkedett az asztalnál, mint a vásott gyerek. Felkapott egy csirkecomb, és elkezdett vele táncolni. És a bort - a hűvös verem arannyal cseppfolyó italát - úgy itta, mintha benne született volna.

Ebéd után kimentek a rétre. A dús fűbe úgy belesüppedt a leány, hogy csak az orra hegye látszott ki. A pásztor csonkafűzből venyigét tépett le, és koszorút font reá tarka virágból. A leány feltette a koszorút a fejére, és olyan volt benne, mint egy szőke, csitri-futri parasztlány, akiből egyszerre - köd előttem, köd utánam - királykisasszony lett.

- A koszorút elviszem emlékül - szólt a leány, mikor az est árnyai szálltak le körös-körül. Minden árnyékkal borúsabb lett a pásztor szíve.

„Bár leszakadna körülöttünk az ég - ez volt titkos, istenkáromló vágya -, hogy soha el ne mehetne innen!” De a leány sürgette a hazamenést. A pásztornak még a faluba kellett szaladnia szekérért, és hozzá még sietnie kellett abban, amiről legjobban szerette volna, ha elmúlik róla.

- Nincs még késő? - kérdezte a leány a pásztortól, amint a szekérrel az őrház mögé hajtott, az országútra. A pásztor szomorúan látta, hogy a színésznő azalatt már egészen felöltözködött.

- Nincs - felelte szűkszavúan, mert különben sírva kellett volna fakadnia. Minden szó nehezen esett már neki, és szíve melegségét csak abba tudta beleönteni, hogy a szekérbe bundából, gyapotkendőből puha fészket rakott idegen madara, búcsúzó madara részére.

- Mehetünk? - kérdezte a leány.

A pásztor szó nélkül felült a szekérre, és mélyen a könnyes szemébe vágta a kalapját, mikor a lovak közé csapott.

- Majd ha egyszer bejön a városba, keressen föl - mondta a leány, aki e pillanatban megérezte, hogy mi bántja a legényt. Egy pillanatra elmosolyodott, amit a fiú nem vehetett észre, mert háttal ült feléje. De nyomban megsajnálta a pásztort, és tűnődött rajta, hogyan legyen hálás az irányában. Hiszen nemcsak megmentette, hanem visszaszerezte a jókedvét.

Az egész úton csacsogott, virgonckodott, nevetett, hogy elűzze a legény borúját. Mikor pedig megérkeztek az állomásra, ahol az emberek már türelmetlenül várták a vonatot, az épület egy borongó zugában, hol szomorú, szürke málhák voltak felhalmozva, gyorsan megölelte és megcsókolta a legényt.

- Rossz leány vagyok én - suttogta. - Nem ilyen derék legényhez való vagyok. Felejts el! Isten veled!

A legény feje szinte élettelenül hanyatlott a vállára, és perzselő, végtelenbe nyúló csókot nyomott az ajkára... Megbizsergett a leány vére, de már föl kellett szöknie a vonatra, amely prüszkölt, és dübörögve fenyegetőzött a síneken. Az ablakból még utoljára ránézett a pásztorra, és igazi könnyel telt meg a szeme. A vonat piros sárkányszeme kigyulladt, rángás vonult végig vasbordáin, és vitte, vitte magával a legszebb martalékot.

A pásztor mereven állt ott. Így állt tíz évig mindig mereven a vasszörnyeteg láttára, amelynek halálos ellensége volt, és amelyet szolgálnia kellett. Még tíz évig. Akkor eltemették.

Fidrilló és Kokilda

FÜST MILÁN MESÉJE

Élt Taljánországban valahol egy Fidrilló nevű karikás bohóc, aki azt állította magáról, hogy ő, ha három rejtélyes bukfencet vet, akkor be tud férközni, furakodni mások álmaiba, vagyis megjelenik az alvók álmaiban, és parancsokat is tud osztogatni nekik. Továbbá amit parancsol, azt az illetők ébren teljesítik is. Hogy igazat mondott-e vagy hazudott, azt már nem tudom, annyi azonban tény, hogy mihelyt meghallották ezt a parasztok, máris seregestül jöttek hozzá, s a legtöbbjük így szólt:

- Ó, Fidrilló, Fidrilló, bajban vagyok a szerelmemmel, mert akit szeretek, az nem akar engem szeretni, tedd meg tehát, babonázd meg, jelenj meg neki álmában, és parancsolj meg neki a szerelmet, hogy engem szeressen, ne a szomszédomat.

S hogy jól megfelelt-e Fidrilló e megbízatásnak, megint csak nem tudom. Annyi tény, hogy Fidrilló tényleg bűvös-babonás ember lehetett, és intézett is így valamiféle dolgokat a kérelmezők javára, mert egyre több boldogtalan szerelmes kereste fel őt. A fickó meg is tollasodott jócskán. Képzeljétek, a szentelenje még kastélyt is vásárolt magának, ahova időnként visszavonult, mint a grófok. Különbben is szeretett szerepeket játszani, s néha bizony igazán gróft játszott magának: az inasát például pofozta, a halászeit megverte, de aztán megint rájött a szerénység meg a szenvedély, a karikás kergeség, hamarosan visszament tehát a városba bohócnak. Így élt, mondom, jócskán megdagadva a pénztől.

Csak hogy ez a pimasz jóléte mégiscsak szemet szúrt, és megbosszantotta a világot, így különösen egy Szmethlâge Boriska nevű boszorkányt. S mármost hogy volt ez boszorkány? Ezt is meg kéne mondani persze. A Szmethlâge-fajta évszázados volt már akkor. Avignonból, egy vallon eredetű, gyönyörű parasztlánytól származtatták magukat. Ez a vallon parasztlány olyan nagyon szép volt, hogy a legenda szerint egy igen nagy úr, akit nem nevezhetek meg, még ki is ment vele palotája erkélyére, és megmutatta őt az ujjongó népnek. S mondom, ettől származtatták ők magukat, s legendájuk szerint az is ki volt mondva felőlük, hogy ugyan nagyon meg fognak sokasodni, de minden évszázadban fog támadni köztük egy kiválasztott boszorkány, akinek nagyon rossznak kell lennie. Nos hát, a Boriska volt az, méghozzá nagyon mérges boszorkány lett, s ő volt az is, aki annyira megharagudott Fidrilló mesterre.

El is határozta, hogy mindenáron megrontja, kerüljön akármibe.

„Meg vagyok rá bosszankodva, tehát tönkreteszem. És ha muszáj, még férjhez is megyek hozzá, de csak azért, hogy mindjárt belefojtsam a tóba. A kastélya melletti tóba” - határozta el véglegesen.

Ugyanekkor történt, hogy egy Mancuvusz-Zirzen Illés nevű északi lovag fordult Fidrillóhoz segítségért. Ennek fekete szakállá volt, közepén egy fehér csimbókkal - egyszóval amolyan északi óriás volt, és halálos szerelembe esett valamiféle Kokilda nevű, gyönyörű pincérlányba, aki híre szerint olyan nagyon szép volt, olyan lankadt szépségű, mint mikor a gyöngyvirág lehajtja édes fejét, és elalszik. S ez a virágszál; mondom, nem akart hajlani a jó szóra, és nem akarta szeretni az északi lovagot. Épp ezért kereste ő fel ezt a varázslatos bohócot, ezt a Fidrillót.

- Hej, te bohóc - azt mondja neki -, hej, te bohóc, a parasztnak olcsó pénzért, négy petáért üzöl varázslatot, én viszont aranyakat adok neked, tudd meg. Minden peták helyett egy aranyat, ha ráparancsolsz erre a csodálatos pincérlányra, mármint e Kokildára, hogy engem szeressen.

- Nem lehet, óriás úr - felelte neki a bohóc -, ezt az egyet nem lehet.

- Mért ne lehetne, miféle beszéd ez?! Ha én valamit parancsolok, arra nem ezt szokták felelni nekem. Mert hatalmam is van, és zamatos ember is vagyok. Olyan vagyok, mint az őszi-barack.

- Hát akkor úgy mondom - felelte Fidrilló. - Akkor úgy mondom: nagyszerű férfiú, nem lehet. Nem lehet pedig titkos okokból - tette hozzá a bohóc.

- Nem lehet, ej, a ménkübe, nem lehet! - morogta Illés úr. - Aztán hatékony ember vagy-e te csakugyan? - kérdezte tőle hirtelenül. Amire a bohóc így felelt:

Ha nincs benned, a pofádon semmi malaszt,
akkor bezzeg csiba, nem fizet a paraszt!

Illés úr erre aztán így válaszolt:

Aki viszont reá nagy szemet mereszt,
és avval bővöli,
erszénye sajnos biz annak is ereszt,
petákkal tömi.

- Ah, Kokilda, Kokilda - sóhajtott épp akkor a komédiás -, olyan ő, mint a gyöngyvirágok, ha aludni térnek!

- Nem olyan - kiáltotta Illés úr -, látszik, hogy nem értesz a szépséghez. Olyan ő, mint a vízililiom, ha búsul. No de mindegy, hisz tudatik rólad, hogy nincsen sok eszed. Inkább arról beszélj tehát, hogy mért tilos a Kokilda dolga!

- No, jól van, megmondom. Azért, mert én is szeretem őt - felelte a lurkó -, és mit gondolsz, csak nem leszek bolond, hogy valaki másra beszéljem őt rá, mikor éppen nekem kéne valaki, aki Kokildát álmaiban felém hajlítja.

- Akkor hát mért nem beszéled rá te magad saját magadra?

- Mert ki van mondva rólam, hogy saját magamnak én ne lehessenk oszlopa - felelte a bohóc.

Nem szerette, ha jó embernek mondják, ezért vette fel azt a rossz szokást, hogy pofozta őket. Azért tette, mert minden pofonért négy petákkal fizetett, úgyhogy kedvelt halászaik még kívánták is a verést, mert így még egy sört fizethettek ennek vagy annak, valakinek a közeli csapszékben.

Aznap is, miután jó néhány petágot szétszórt köztük, sétálni ment az erdőbe, s íme, két csoda is történt vele akkor. Egyrészt az erdei úton talált egy szakállt, és fölvette.

- Hiszen ez a Zirzen Illés úr szakálla! - kiáltott fel nagy meglepetésében, mert felismerte fehér csimbókjáról, mely a közepén virított.

„Az óriás úr tehát erre járt. Jó lesz vigyázni!” - gondolta magában.

Ám alighogy zsebre tette és megfordult, hogy kastélyába visszatérjen, egy katicabogár telepedt meg a kezén, és elkezdett hangosan zokogni.

- Ó, a gonosz testvér! - kiáltotta zokogva.

- Hát te ki vagy? - kérdezte bohócunk a bogártól, mivelhogy nem hőkölt vissza semmiféle varázslattól, lévén ő maga is elég varázslatos ember.

- Nevem Nofilda - mondta most a bogár -, ó, a gonosz boszorkány - folytatta -, pedig milyen simulós kislány volt! Majdnem olyan szép volt, mint amilyen én voltam akkor, de elrendeltetett róla, hogy ő lesz a család új boszorkánya, rossznak kell tehát lennie, mindenkit magába kell bolondítania, és mindenkit tönkre kell tennie. Így most téged akar tönkretenni.

- No de ki, no de ki? - kérdezte a bohóc.

- Szmethlágé Boriska - felelte a bogár -, aki az én féltestvérem, s aki majdnem olyan szép most is, mint én voltam, s aki után ideküldtek engem Avignonból, hogy figyeljek rá, elég jól teljesíti-e kötelességét, az ősi parancsokat. Erre ő, mikor meglátott engem itt, rögtön átváltoztatott előbb cserebogárrá, s mivelhogy nagyon sírtam emiatt, katicabogárrá. Igen ám, de mikor átváltoztatott, elfelejtett kettőt köpni körém, így hát megmaradt a hangom, tehát mindenkinek elárulhatom őt, ezt nem vette figyelembe az aranyos.

- És mért akar engem tönkretenni? - kérdezte Fidrilló.

- Mert fél attól, hogy beléd szeret. Ennek nagy a veszélye, mert hisz annyira tetszel neki. Márpedig - mondotta a bogár - neki nem szabad szerelmesnek lennie, az ebben a fő dolog. Mert hiszen ő most a szépséges pincérlány, a körülrajongott Kokilda, akinek mindenkit magába kell bolondítania, és lehetőleg mindenkit szerencsétlenné is kell tennie; nappal tehát ő mint Kokilda mutatkozik, de éjszaka ő a kérlelhetetlen boszorkány.

- Én tehát egy boszorkányba vagyok szerelmes?! - kiáltott fel a bohóc.

- Hallgass hát ide - mondotta most a bogár -, ebből a következő dolog adódik: az még nem volna baj, hogy te vagy szerelmes belé. Hanem ő minden éjjel attól fél, hogy ő is szerelmes lesz, mert hisz, mondom, nagyon tetszel neki, túlságosan is. És akkor mi lesz vele? Kimondatott ugyanis róla, hogy ő élte fogytaig ilyen szép és fiatal marad, de csak akkor, ha sohase lesz szerelmes. Viszont mihelyt az lesz, akkor vége, nem lehet tovább boszorkány, kezdődik megint az öregedés. Épp ezért ígéri ugyan, jobbra-balra ígéreti, hogy ehhez vagy ahhoz hozzámegy, viszont ezt csak úgy mondja, mert senkihez se megy feleségül. Illetve, hisz annyira szereti ő a szépséget, emiatt még arra is képes, hogy hozzád menjen, de csak azért, hogy így mégis a közeledbe férjen, és végezhesen veled.

- Akkor tehát mit kell tennem, mi a tanácsod? - kérdezte Fidrilló a bogártól.

- Mindenesetre a közeledbe küldött most valaki mást, egy haragosodat, aki majd elemésszen - felelte most a bogár, azzal elrepült.

A bohóc pedig most elővette zsebéből a földön talált szakállat, és hosszan nézte. Nagy fekete szakáll volt, fehér csimbókkal.

„No persze, most már értem én a dolgot - gondolta magában. - Zirzen Illés urat küldötte a nyakamra. Mindjárt megyek is a halászmesterhez, mert azt hallottam, hogy épp ma fölvelt egy új halászt. Illés koma lesz az, senki más. Itt vágta le szakállát az erdőben, nehogy a borbély megsejtse, hogy valakit megölni megy, és itt is ismeretlen akar maradni, ugyebár. No megállj csak, Zirzen Illés!” - gondolta magában.

S azzal mindjárt be is ült abroncsába, amellyel úgy karikázott, amely úgy vitte őt, mintha négylovas kocsí röpítené. Hiszen erről volt ő nevezetes is, hiszen ezért hívták karikás bohócnak. Sem előtte nem tudta ezt senki utánacsinálni, sem utána mindmáig.

És meg sem állt a halásztanyáig. A halászmesternek rögtön megráncigálta bajuszát, és most sokat adott neki ezért, többet, mint máskor: két aranyat.

- Zirzen Illés koma, bújj elő a halászmester háta mögül! - kiáltotta ekkor Fidrilló.

- No lám. Hát mégis megtudtad, hogy én vagyok itt? - kérdezte sötéten Zirzen Illés.

- Hogyne, mindent, még azt is, hogy meg akarsz ölni. És kinek a kedvéért? Egy éjszakai boszorkány kedvéért - folytatta a bohóc. - Egy katicabogár repült ugyanis a kezemre, és az mindent elmondott nekem. Ne is próbálj hát mindenfélét összehazudni! Egyszóval a sötétség anyjába voltál te is szerelmes, meg én is - folytatta még mindig Fidrilló, amire Illés úr sértődötten nyúlt volna kardjához, ha ott lett volna vele. Csakhogy nem volt ott, mivel ő a dolgok ilyenén forgása miatt halász volt most éppen.

- Honnan tudod, hogy boszorkány? - kérdezte tehát sötéten.

- Honnan tudom? - felelte a bohóc. - Hát nem mondtam, hogy egy katicabogár röpült a kezemre?

- Ej, bolond beszéd, azt hiszed, engem is megbolondítasz? És ha igaz is, hogy a kezedre szállt, hátha megcsalt ez a katicabogár?

- Tudod mit - mondotta most Fidrilló -, próbáljuk ki a katicabogarat. Menj oda hozzá, illetőleg az ablaka alá, és éjszakának évadján kopogj be hozzá, aztán mondd neki ezt: „Szmethlágé Boriska, mindent tudok rólad, és hogy be akartál csapni engem.” És ha erre se derülne ki, hogy a bogár hazudott, akkor kösd fel a kardodat, és gyere ide. Akkor kedved szerint levághatod a fejeimet.

Így is történt. A lovag éjszakának évadján odament a gyönyörű Kokilda ablaka alá, bezörgött, és így szólt:

- Ej, te szép Kokilda, te gyönyörű pincérlány, te csakugyan afféle éjszakai boszorkány vagy, és hideglelést okozol, mint a denevérek és éjszakai lepkék? És csakugyan be akartál csapni engem, mikor azt ígérted, hogy akkor, tudod már, mikor, a feleségem leszel? Biztosan ki is neveltél volna, ha figyelmeztetlek, hogy mit ígértél. Hát ilyen gonosz vagy.

Amely szóra Kokilda kihajolt az ablakon, és meglehetősen megrémülve így szólt:

- Jaj annak, aki felismer! Pok, pok, pok, változz át katicabogárrá. - Így is történt. Csakhogy megint elfelejtette körülköpdösni, amit a helyzet miatt talán nem is lehetett, ennél fogva Illés úr szörnyen meglepetve szállt valami virágra katicabogár alakjában, s minthogy neki is megmaradt a hangja, ott kezdett el jajongani.

Csakhogy ez történetesen úgy adódott, hogy ez esetben éppenséggel nemhiába jajgatott. Mert épp akkor röpdösött arrafelé Nofilda, a másik elváltotatott katicabogár, aki éjszakánként idejárt átkozódni a féltestvére ablaka alá. Rögtön odarepült tehát a virágra, Illés úr mellé, és így szólt:

- Hát te is olyan rosszul jártál, mint én?

Nosza mindjárt el is kezdtek lázasan sugdosódni, és mindjárt bosszút is esküdtek Kokilda ellen. Illetve elhatározták, hogy elmennek Fidrillóhoz könyörögni, hogy nagy bosszút álljon az éjszakai boszorkányon.

Csak hogy nem a bosszúért mentek, mint az mindjárt ki fog derülni. Egy átváltoztatott pap, egy pohos cserebogár jelent meg nemsokára Fidrilló keze fején, és így szólt:

- Én még Avignonból ismerem őt, ezért kellett lakolnom, s ezért kell, isten tudja, meddig, ebben a csúnya, kemény köpenyben élnem, no de most ez mindegy. Én azért jöttem hozzád, hogy megkérjelek, takarítsd le a kastély legnagyobb asztalát szép simára, mert itt esküvő lesz, amelyen te leszel az egyik tanú. A másik egy nagyon szelíd és ájtatos cincér lesz, aki szintén át van változtatva. Ez mosónő volt azelőtt, de hagyjuk őt is, a fő dolog az, hogy Zirzen úr és Nofilda egymásba szerettek, és itt akarják megtartani az esküvőt. Én fogom őket összeadni.

Ez így is lett aztán. Negyven tücsök szolgáltatta az énekkart, illetve hát jobban mondva ezek voltak a hegedűsök. Hogy kik voltak az énekkar, arra már nem emlékszem. Annyi tény, hogy igen népes esküvő volt, s a két katicabogár, a két házasulandó nagyon meg volt illetődve. A menyasszony egyik lábára olyan pici aranygyűrűt húzott vőlegénye, hogy még a selyemszálat is alig lehetett volna áthúzni rajta.

Aztán hát lakomára gyűltek össze, ám ezt már nem részletezzük, mert sokkal fontosabbak a további mondanivalóink.

„No, most végre egyedül vagyunk ketten - gondolta magában a bohóc. - Most fog kiderülni, ki erősebb, te vagy én!”

Egyszóval: két varázslatnak kellett volna megküzdenie egymással a levegőben, úgy, ahogy fekete felhők szoktak egymásnak nekirontani.

Csak hogy nem így történt. Amint egy nap Fidrilló kitekint az erdei ösvény felé néző ablakán, hát mit lát? Nagy népség közeledik ablaka alá zenével, s élükön, íme, ki megy? Hát nem Zirzen úr, régi vitézi mivoltában, szakállal, s mellette felesége, Nofilda? De még a pohos pap is ott volt, meg a mosóné is avignoni fejkötővel és más igen érdekes népek. S ezek mindnyájan táncra is perdültek csakhamar némi erdei zene mellett.

- Hát ez mi?! - kiáltott le rájuk a bohóc.

Meg is tudta aztán, hogy ez mi. Kokilda ugyanis magához intette a levegőből a szegény Illés urat, és értésére adta, hogy ő szerelme miatt lemond az örökös ifjúságról, és inkább Fidrilló felesége lesz.

S abban a pillanatban, mikor ezt kimondta, Illés úr máris visszaváltozott régi alakjára, s íme, máris ott jött az úton felesége is, a szép Nofilda égszínkéék ruhájában.

De mit is részletezzük a dolgot?

Kokilda éppolyan derék feleség lett, mint amilyen derék kislány volt boszorkánysága előtt. Úgyhogy a férje mondta is neki néha:

- Most vagy csak igazán édes boszorkány!

-&-